

**ЛЮБОМИР НИКОЛОВ, ГЕОРГИ
ГЕОРГИЕВ
СЪДЪТ НА ПОКОЛЕНИЯТА**

chitanka.info

ОТ ИЗДАТЕЛЯ

Три месеца след убийството на журналиста Елмър Уелч в Ню Йорк бе издадена неговата документална повест „В името на бъдещето“. Тази книга не успя да достигне до широките читателски кръгове. Полицията конфискува почти всички отпечатани екземпляри. Същата съдба постигна и книгата „Репортаж на века“, в която бяха събрани кореспонденциите на Уелч от двадесет и петия век.

Същевременно се разпространяваха най-различни версии за Съда на поколенията. Официалните източници твърдяха, че Уелч е бил член на нелегална терористична организация, която е извършила отвлеченията. Деветнадесетте юристи, завърнали се от процеса, мълчат.

Нашето издателство разполага с един ценен ръкопис — повестта на Елмър Уелч „Върнатите дарове“. Предполага се, че е писана по време на пребиваването му в бъдещето. Откъси от тази повест се отпечатват заедно с откъси от „Репортажи на века“ и „В името на бъдещето“. Цялостното издаване на тези книги е забранено.

Може би „Съдът на поколенията“ също ще бъде конфискувана.

Но наш дълг е да нарушим мълчанието, което все повече обвива отминалите събития. Истината налага това — обективната истина, която не бива да бъде премълчавана. Защото светът върви само напред и никой не може да спре това развитие.

Навярно ще бъдем обвинени в злонамереност, в политическа провокация, във връзки с екстремистките кръгове, както стана с някои други издателства. Заявяваме категорично, че не сме комунисти. Но в нашия двадесет и първи век трябва да се държи сметка за обективната реалност. Комунизмът стана не просто главна, не само дори водеща сила — той е единствената възможност за ясно бъдеще. Сега, в началото на третото хилядолетие, той завоюва все по-широки позиции. Към него се присъединяват страни

от Азия, Африка, Южна Америка. Факт са договорите за разоръжаване и за борба с екологическата криза.

Защо тогава репортажите на Уелч се оказаха толкова болезнена рана? Дали не за това, че тези договори, които споменахме, се заобикалят по всички възможни пътища от нашия „свободен свят“? Използвайки мирното съвместно съществуване, все още хиляди собственици на едрия капитал безнаказано нарушават международните съглашения за опазване на природата. Наистина, един международен трибунал би предизвикал доста сериозно политическо напрежение. Но Съдът на поколенията се състоя и неговата задача беше не само да осъди виновните, но и да стане едно предупреждение за всички, които вървят по стария път, компрометиран още далеч преди края на миналия век.

А щом такава е целта на Съда на поколенията, ние ще говорим за него, ще говорим за военните кръгове, които се мъчат да заплетат точките от договора за разоръжаване, ще говорим за онази държава от репортажа от четвъртия ден на процеса, която отново излезе с комюнике, в което заявяваше, че ще продължава ядрените опити, докато смята, че те са необходими за осигуряване на нейната безопасност.

Ние ще говорим и дори пълното унищожаване на тази книга няма да ни попречи.

Ню Йорк, 18 януари 2036 година

Зад прозорците на редакцията валеше дъжд, бавен и сив — друг не бяхме виждали от много време насам. Мрачният ден прихлупваше опушените грамади на небостъргачите. Само след половин час щеше да се наложи да запалим осветлението — в четири часа следобед на трети юли. По стъклата се стичаха мътни струи вода. Цялото Пето авеню зад тях изглеждаше размито и нереално като недовършена гравюра от средновековен майстор.

— Бихте могли да изгасите проклетите си цигари — сърдито каза малката Ли, пригласяйки наскоро боядисаната си, късо подстригана коса. — Ако искате да направите и тук атмосферата негодна за дишане, много по-просто би било да отворите прозорците.

Насядалите около масата мъже хвърлиха бегъл поглед към нея и отново се наведоха над новия брой на „Афтърнуун нюз“. Еди, навярно не разбрал забележката, измъкна пакет „Честърфийлд“ и на свой ред задими.

— Както искате — демонстративно обяви Ли, — отивам при международниците. Стив е тук и сега там може спокойно да се диша.

Аз единствен я изпратих с поглед. Чул шум, Стив със закъснение погледна към затварящата се врата, недоумяващо вдигна рамене и се обърна към мене:

— Как мислиш, Елмър, какво ѝ става днес?

— Не знам. С всички ни става нещо от време на време. И никой не знае кога ще му се случи лош период. Може би е от времето.

— Когато бях млад — тържествено обяви Старият, — четвърти юли се празнуваше на открито. Тогава нямаше...

— Отлично знаем всичко — прекъсна го Еди. — Повтарял си го най-малко сто пъти, без да броим намеците, които пускаш всеки ден. Няма защо да се пишеш толкова мъдър. И ние сме родени през двадесети век.

Стария се обиди моментално. Чувството, че е познавал по-добри времена, беше единственото, на което той държеше, и Еди отлично знаеше това. Седнали на срещуположни страни на масата, двамата враждебно се оглеждаха. Под небръснатите бузи на Стария заиграха възловатите мускули на челюстите. После четината се отпусна надолу, лицето му миролюбиво се заглади и стана ясно, че до схватка няма да се стигне. Еди вече съжаляваше за думите си.

— Извинявай — каза той, — не исках да те обидя.

— Дреболия — успокой го Стария. — Ти просто не разбираш какво беше някога. Не знам, може би наистина като дете ти се е случвало да видиш някой запазил се кът. Но това, което аз помня, е съвсем друго. Не искам да кажа, че тогава нямаше замърсяване. Не, сър, имаше, и още какво! В Лос Анджелис например още по онова време не можеше да се диша. Но в уикенда човек можеше да седне в колата си — кола без всякакви там климатични установки, — да кара десет, двайсет, трийсет мили, ако потрябва, но накрая непременно намираще място, където слизаше от колата заедно с жената и децата си, изваждаше от багажника провизиите и обядваше на истинска зелена трева. Аз не говоря за по-малките градчета, в които дърветата растяха направо на улиците.

Той притвори очи и замълча. Навярно мислено се пренасяше в онова не дотам далечно минало, което ние не можехме да си представим.

— Стига празни приказки — каза Стив. — Погледнете по-добре тези заглавия в „Афтърнуун нюз“. Пита се как могат те да узнаят за изчезването на генерал Бестън, а ние да не можем да отпечатаме нито ред.

— Не забравяй, че ние първи писахме за изчезването на полковник Пилкроу миналата седмица — казах аз.

— Двама за осем дни — обади се Ендрю. — Ония от Пентагона сигурно са се побъркали от страх. Обзалагам се, че всички секретни служби са на крак.

Стив стана, загаси цигарата си в пепелника и започна да се разхожда из стаята.

— Подробностите не са важни. Носорогът вилнее. Обещава да изрита всички ни от редакцията, ако изтървем още един подобен случай.

— Нямам нищо против тази идея — ухили се Еди. — Още от миналата година мисля да напусна вестника. Работата е волска, а заплатата твърде ниска за един уважаващ себе си журналист.

Като идея това не беше лошо. Аз също мислех да напусна вестника, но още не бях го направил. Всъщност „Ню енд нюз“ съвсем не беше най-доброто място, за което би могъл да мечтае човек. Работа наистина имаше много, а с мистър Келвин, главният редактор, наричан Носорога, беше по-добре да си нямаш работа. Конкуренстите от

„Афтърнуун нюз“ знаеха това и недоумяваха пред загадката на нашето оставане. Недоумявахме и ние.

— Да препечатаме тяхното съобщение в новия брой. Разбира се, с леки изменения — предложи Стария.

Стив изморено затършува из джоба си за цигари.

— Все едно дали ще го препечатаме или не. То е безнадеждно остаряло. Въпросът е принципен.

Този принципен въпрос беше толкова стар, колкото и самият вестник. Как да бъдем по-добре осведомени от „Афтърнуун нюз“? Над тази привидно проста проблема си блъскаше главата вече трето поколение репортьори и въпреки обединените усилия отговор досега не беше открит.

Разискванията, от които всяка дума ми беше известна предварително, щяха да продължат най-малко още един час. Без никаква полза, естествено. Присъствието ми тук не беше задължително, нито пък полезно.

Станах и тръгнах към вратата. Зад гърба ми дебатите, продължаваха.

— Само случаят може да ни помогне — горещеше се Еди, забравил, че смята да напуска. — Ако някой от нас...

Затворих вратата зад гърба си и гласът му секна, задържан от дебелината мека преграда. В коридора беше тихо. Навярно всички работеха над новия брой. Скритото осветление хвърляше по стените и покрития с мек килим под бледосинкава светлина, от която лицето на идващата срещу мен секретарка на Носорога изглеждаше мъртвешко. Заради това осветление целият персонал наричаше коридора „Алея на обесените“.

— Здравей, Ани — поздравих аз.

Секретарката се усмихна и спря на две крачки от мене.

— Здравей, Елмър. Какво става при вас? Телефонът ли е повреден? Шефът едва се беше успокоил, когато поиска да ви телефонира, и отново се разбесня.

— Пак ли за този нещастен генерал?

— Не, изглежда, нещо друго. Още сутринта ми беше казал да приема някой си мистър Джонсън, ако го потърси. Преди десет минути мистър Джонсън дойде, влезе в кабинета и почти веднага шефът поиска да говори със Стив. Като разбра, че телефонът ви не отговаря,

вдигна обороти и ми нареди веднага да извикам Стив в кабинета му. Хайде, довиждане, Елмър. Трябва да бързам.

И тя изтича към вратата, от която току-що бях излязъл.

Докато се спусках с асансьора, се мъчех да се досетя кой може да бъде този мистър Джонсън. Обикновено Носорога не приемаше толкова лесно своите посетители. Те трябваше да преминат през Ани, а тя въпреки великолепната си външност умееше да се справя с неканени и дори канени гости. Накрая се отказах от по-нататъшно умуване. Щях да запитам Стив.

Най-после асансьорът леко се разтърси и спря. Излязох в обширния хол. През стъклените врати се виждаше мрачното Пето авеню и блестящите мокри коли, които се движеха по него. Повечето от тях бяха електромобили, но останалите стигаха, за да примесят към влажната мъгла тежкия бензинов дъх на изгорели газове.

За момент се поколебах дали да изляза. Разходките по улицата никога не са ме привличали. Ала влечението към бара на Бил беше по-голямо, отколкото отвращението към мръсния дъжд. Отворих вратата и се спуснах по стъпалата към тротоара.

Докато вървах към бара на Бил, погледнах към небето, сякаш моето излизане можеше по някакъв начин да поправи времето. Разбира се, всичко си беше все същото — гъст смог, довлечен дявол знае откъде — от дима на електростанциите, от промишлените райони и, естествено, наш, нюйоркски пушек, дело на автомобилите. Откакто съм се родил, законите забраняват бензиновите двигатели, а фирмите заобикалят законите.

В бара нямаше никого. Само Бил, седнал зад стойката, унило прелистваше новия брой на „Афърнуун нюз“.

— Здравей, Бил — казах аз, задържайки кашлицата.

Той се изправи, кимна и промърмори нещо неясно вместо отговор.

Обичах този бар. Обикновено го посещаваха хора само от нашия вестник. Голяма част от разискванията върху новите материали ставаше именно тук и ние така бяхме свикнали с Бил, че го смятахме едва ли не за сътрудник на редакцията. Освен това климатичната инсталация беше отлична и въздухът винаги свеж.

Седнах на едно от високите столчета и погледнах навън. Изглежда, беше станало задръстване. Колите стояха на едно място.

Полицай с кислородна маска бързо крачеше покрай тях по посока на движението. От шлема му се стичаха мътни дъждовни струи.

— На оня там никак не му е добре — философски забеляза Бил.

Беше ми все едно дали на полицая му е добре, или зле.

— Както обикновено ли? — запита Бил.

Кимнах утвърдително. Той сложи пред мене чаша и я напълни до половината с уиски.

Вратата се отвори и в бара нахълта малката Ли. Навярно беше пробягала разстоянието дотук, за да не си намокри прическата. На лицето ѝ, поруменяло от тичането, няколко отекли се капки бяха оставили тъмни следи. Като постоя малко, Ли ми кимна и се покатери на табуретката до мене.

Бил мълчаливо започна да приготвя коктейл.

— Синя Индия — поръча Ли.

— Знам — каза Бил.

След малко чашата с коктейла стоеше пред Ли. Тя отпи, смръщи вежди и негодуващо възкликна:

— От ден на ден все по-лошо! Не искам да те обидя, Бил, но това поило е направо отвратително.

— Не се обиждам — каза Бил. — Синтетика. Сега всичко е синтетично. Синтетично уиски, синтетична храна, синтетично сърце, синтетична кожа... Боя се, че скоро ще започнат да ни слагат и синтетични мозъци.

Той се приведе през стойката към мене и доверително прошепна:

— В момента имам истинско натурално царевично уиски.

Малката Ли недоумяващо сви устни.

— Царевично?

— Брат му го прави от истинска царица — поясних аз. — Той живее някъде на юг и сее царица.

— Във Флорида — допълни Бил. — Там все още, макар и рядко, се намират прилични места. Но напоследък брат ми се оплаква, че царицата расте все по-зле. Ако продължава така, даже високата цена, на която продава своите натурални царевични продукти, няма да му помогне.

— Това уиски сигурно е много скъпо — забеляза Ли.

— Доста, но няма да ви кажа колко. Сега аз черпя.

Бил се наведе под стойката и затършува отдолу. След малко над повърхността изплува бутилка от зелено стъкло без етикет, после се подаде главата на бармана и накрая той се изправи в цял ръст. С чиста бяла кърпа Бил внимателно избърса две чаши, постави ги пред нас и наля прозрачна течност от бутилката.

Само веднъж ми се беше случвало да опитам от това питие — преди две години в същия бар. Бил не беше скъперник и с удоволствие предлагаше на старите приятели по чашка царевично уиски, което те не бяха в състояние да платят, но за брат му не можеше да се каже същото. Той твърде рядко изпращаше от Флорида някоя бутилка. И навярно имаше право. Защото всеки можеше да разбере какъв труд е да отглеждаш каквото и да било растение в нашата замърсена среда.

Двамата с Ли едновременно надигнахме чашите си. Бил с усмивка изчака да спрем да кашляме и поясни:

— Това е най-доброто уиски за последните пет години. Велика сила. Само не казвайте на другите. Ако узнаят, ще наводнят бара.

— Какво става при международниците? — обърнах се аз към Ли.

— И те се оплакват от изчезвания. Отвлечен е Фелипес.

— Президентът на Естапоза?

— Същият. Но това навярно е работа на ЦРУ. Заменят един агент с друг.

В този момент в бара влезе Стив. Не бързаше. От цялата редакция той единствен не обръщаше внимание на времето и като истинска рожба на големия град недоумяваше пред нашия възторг, когато в редките хубави дни слънцето се показваше на небето.

— Привет, Ли — каза Стив. — Привет, Елмър. Носорога те търси като луд.

Ръката, с която поднасях чашата към устата си, спря напред пътя. Само това ми липсваше.

— За какъв дявол съм му притрябвал?

— Изглежда, че един посетител иска да говори с тебе. Някой си мистър Джонсън. Отначало потърси мен, зададе ми няколко идиотски въпроса за времето и ме пусна да си вървя. През цялото това време Носорога си седеше зад бюрото и благосклонно наблюдаваше как разговаряме. А аз го познавам, Елмър. Носорога не е от тия, които търпят някой да се разпорежда на тяхна територия. Пита се, защо той

не вземе да хване тоя мистър Джонсън за яката и да го изрита от редакцията?

— После? — нетърпеливо го прекъснах аз.

— После Джонсън се приближи до Носорога и почнаха да си шушукат. Тогава Носорога ми поръча да те повикам, а тебе те нямаше и в редакцията отново настъпи буря.

Този път успях да стигна до хола, без да си поема дъх, навярно защото летях като стрела. Асансьорът ме понесе нагоре и след малко аз вече стоях пред бюрото на Ани.

— А, ти ли си! — усмихна се тя. — Влизай, шефът те чака.

— Слушай, Ани, можеш ли да ми обясниш каква е тая история?

— Нищо не знам, Елмър... Не е ли все едно? След малко ще разбереш за какво са те повикали.

Събрах смелост, решително отворих вратата и влязох в кабинета на Носорога. Той седеше зад масивното си бюро, прикривайки яростта си с натегната усмивка. Тайнственият мистър Джонсън седеше в креслото до прозореца и внимателно ме оглеждаше. Изглеждаше на около четиридесет години, но в косата му нямаше нито един бял косъм. Беше облечен в сив костюм, малко широк за сухото му тяло.

— Добър вечер, мистър Уелч — поздрави той. — Седнете, моля.

Седнах в креслото срещу него и зачаках. Явно беше, че сега той ръководи действието. Носорога си оставаше само мълчалив свидетел, ненужен, но от когото Джонсън не можеше да се избави.

— Как сте, мистър Уелч? — любезно запита Джонсън. — Как живеете?

Бях нащрек. Стив казваше, че Джонсън му е задал само няколко въпроса за времето, но може би тъкмо в такива незначителни въпроси се криеше нещо важно. Опитах се да обмисля отговора си. Физически усещах как текат секундите, а нищо подходящо не ми идваше наум.

— Всичко е в ред. Живея нормално, ако това искате да знаете. Старая се да правя добри репортажи, макар че от това не винаги излиза нещо.

Джонсън кимна с разбиране. Вероятно беше очаквал подобен отговор.

— Времето напоследък се развали — замислено каза той.

— Нищо особено. Може би вали малко повече, отколкото се полага, но при нашия климат това е дреболия. Отдавна сме свикнали с

юлските дъждове.

— Това като че ви харесва.

— Не мисля. Откровено казано, не обичам дъжда. Да попаднеш под такъв дъжд е все едно да се изкъпеш с дрехите в отпадъчните води на някой химичен завод. Неотдавна имаше слух, че някъде в Тексас паднал дъжд от солна киселина. В „Афърнуун нюз“ даже писаха за това, но не можах да подкрепят съобщението с факти и само се изложиха.

Джонсън ме наблюдаваше с видимо удоволствие. Носорога прехвърляше сърдит поглед от мене към него и обратно, но запазваше мълчание.

— Кажете, мистър Уелч — каза най-последният посетител, — какво мислите за тази замърсена среда, в която живеете. Разбирате какво искам да кажа, нали? Въздухът, водите, почвата... С две думи — всичко е замърсено до такава степен, че за живот няма почти никакви условия.

По напрежението, с което очакваше отговора, разбрах, че е зададен решителният въпрос. Знаех, че Стив е отговорил неправилно, иначе нямаше да търсят мене. Но какво беше отговорил Стив?

Изведнъж ме обхвана раздразнение. Защо трябваше да отговарям на този мистър Джонсън, дошъл неизвестно откъде и неизвестно защо? Само защото беше намерил начин да опитоми Носорога? Нямах намерение да се подчинявам, без да знам защо.

— Не ми харесва и толкоз! Мисля, че това замърсяване е най-голямата гадост на нашето време. Лошото е, че то продължава от десетилетия насам. На времето писаха доста по този въпрос, но вестниците изведнъж млъкнаха. Запитайте мистър Келвин, той може би ще каже защо сега не печатаме подобни материали.

Носорога ме изгледа кръвнишки и се обърна към Джонсън.

— Темата остаря. Кога беше още... Помните ли кога подписаха Московското споразумение?

— Имате предвид Московското споразумение за борба с екологическата криза — не запита, а по-скоро уточни Джонсън.

Главният редактор кимна.

— Точно така. Ами че аз тогава още бях млад... и горещ, като това момче тук. Споразумението беше тема номер едно. Колко тона вестникарска хартия бяха изхабени за коментари на тая тема, само

господ знае. Отначало левицата започна да вдига шум: време е да се присъединим към страните, борещи се против замърсяването, да започнем преговори и тъй нататък, и тъй нататък... А веднага след това отдясно викнаха, че няма да позволят на никого да си пъха носа в нашите вътрешни работи и че който иска да диша чист въздух, може да си седи в своята страна, вместо да досажда на почтените американци. Едрите монополи веднага се присъединиха към това мнение. Тях и без това непрекъснато ги тревожи нарастващият натиск от страна на правителството, а като чува за международен контрол, и то от Изток, съвсем се стреснаха...

Докато тая реч се лееше от устата му, аз седях и опулено го гледах. Носорога любезно приказва на политически теми! И то с красноречие, което проявяваше само когато обясняваше на редакционния персонал, че в тоя вестник са се събрали некадърници и мързеливци и че фалитът ни е в кърпа вързан още следващата седмица.

— Да — прекъсна го Джонсън. — Всичко това ми е известно, мистър Келвин. Но споразумението все пак бе подписано, макар че нашата делегация го забави с години. И въпреки това нещата тук не са се променили, макар вие междувременно да сте напреднал във възрастта. Разликата е само тази, че сега страната изплаща обезщетения на чуждите държави, ако се докаже, че замърсяването в някой район идва от Съединените щати. Само ако се докаже... Но вие не отговорихте на въпроса на мистър Уелч.

— Темата остаря — неохотно повтори Носорога. — Читателите не се интересуват от нея.

Аз скочих от креслото като ужилен.

— Читателите! Та те нищо не знаят! А това, че промишлеността унищожи горите — някогашната гордост на Америка? А странните чудовища, открити в езерото Хони? Учените са единодушни — тези чудовища са дело на замърсяването. И нима никой не се вълнува от въпроса, какво ще стане, ако климатичната инсталация в колата или в квартирата му, или на работното му място се повреди? Какво ще кажете за хилядите нови професионални заболявания на белите дробове? И знаете ли, че в питейната вода на Ню Орлеан, Чикаго, Лос Анджелис са открити канцерогенни вещества?

— Благодаря, мистър Уелч — прекъсна ме Джонсън. — Благодаря и на вас, мистър Келвин.

Той стана от креслото, сбогува се и напусна кабинета. Щом вратата се затвори, Носорога изведнъж изгуби страшния си вид. Сега приличаше на бездомен пес, обмислящ въпроса за прехраната си.

— Как мислиш, Елмър — запита той. — Какво може да иска този човек?

— Мислех, че знаете това.

Със замислена физиономия шефът извади от кутията на бюрото пура и започна да я върти между пръстите си.

— Нищо... Не ми е известно абсолютно нищо освен това, че този тип обеща да ми даде в най-скоро време сведения за отвлечените. Ще има още отвлечения, каза той. Не знам... Може би е мошеник.

— Защо се обръща към нас? Това е работа на ФБР.

— Елмър — каза Носорога, — той иска от нас да направим добри репортажи. Обеща да ни даде абсолютно точни сведения. От нас искаше само да намерим репортьор, който да замине с него неизвестно къде. И ако вярвам на журналистическия си усет, това си ти.

Напуснах кабинета на главния редактор с лошо настроение. Перспективата да се отправя неизвестно къде с мистър Джонсън не ми харесваше. Потънал в мрачни мисли, се добрах до бара на Бил. Стив и Ли все още седяха там, а Бил, седнал на мястото си, продължаваше да чете „Афърнуун нюз“.

— А, ето го и Елмър — каза Ли. — Слушай, Елмър, можеш ли да ми обясниш защо вали толкова много?

— Кондензация — изпревари ме Стив. — Въздухът е пълен с най-различни боклуци и водните пари се кондензират около тях. Затова дъждовната вода е толкова мътна.

Настаних се до Ли. Бил мълчаливо сложи пред мене поредната порция уиски, отново погледна вестника и се обърна към Стив.

— Ония от „Афърнуун нюз“ отново ви изпревариха.

— Дреболия — каза Стив. — Това е само временно поражение.

— Какво искаше Носорога от тебе, Елмър? — запита Ли.

— Да направя репортажи по материали, които един странен тип ще ми даде неизвестно къде и кога. За тази цел трябва да замина с него.

— Кога тръгваш? — бързо запита Стив.

— Не знам. Той пак ще се обади.

— Дяволска работа — промърмори Стив. — Не ми харесва, никак не ми харесва. Аз лично не бих тръгнал с него.

Работното време привършваше. Колите на сътрудниците една след друга напускаха гаража и проникващият отвън смог вече изцяло изпълваше огромното бетонно помещение.

Мина един час, докато успя да се добера до зданието, в което живеех, да оставя колата в гаража и да се изкача в квартирата.

Вратата се отвори от леко докосване с пръст и веднага забелязах мистър Джонсън, седнал в средата на стаята.

Това беше невъзможно. Автоматът на вратата беше най-нов модел, реагираше само на моето докосване и никой друг не би могъл да влезе, докато отсъствам. И все пак неканеният гост седеше в квартирата ми и ме разглеждаше така любопитно, както и в редакцията.

Влязох и седнах на леглото.

— Добър вечер, мистър Уелч — каза Джонсън. — Трябва да се извиня за нетактичната постъпка, но не можех да постъпя другояче. Желая да поговоря с вас, а тук е най-удобното място.

— Добре, говорете. Но преди това ми кажете, как, по дяволите, успяхте да проникнете тук?

— Скоро ще разберете. Но засега имаме по-важни въпроси за обсъждане. Вие, надявам се, вече знаете, че търся човек, способен да напише серия добри репортажи. Няма да настоявам и ако откажете, ще се обърна към „Афтърнуун нюз“.

— Искате да напиша репортажи за отвлечените?

— Нещо подобно. Имайте предвид, че тримата изчезнали са само начало. Ще бъдат отвлечени още много хора.

— И вие не се боите, че мога да ви издам?

— Не. Виждате ли, аз имам основания да се смятам за добър психолог. А освен това, дори да се обърнете към ФБР, това няма да измени нищо.

— Добре. Да допуснем, че аз се съглася да напиша тези репортажи. Къде ще ме заведете?

— Далече. По-далече, отколкото можете да си представите.

— На Луната?

Джонсън се усмихна и поклати глава.

— На Марс? На Юпитер? Може би в експедиция до Плутон?

Гостът продължаваше да се усмихва. Вгледах се в бледото му лице, в насмешливо изкривените устни, в дълбоките тъмни очи и през ума ми мина една догадка, от която настръхнах.

— Вие не сте човек! Вие идвате от друга звездна система!

— Очаквах тази реакция — каза Джонсън. — Ако ви оставя, ще продължите да предполагате, увеличавайки непрекъснато мащаба. След звездната система — друга галактика, след галактиката — друга вселена... Грешите, мистър Уелч. Аз съм роден на Земята. Работата е там, че аз идвам от бъдещето.

За момент ми мина мисълта, че този човек е луд. И почти веднага се отказах от нея. Външността му вдъхваше доверие. Ала ако не беше луд или измамник, оставаше ми да приема, че идва от бъдещето, докато целият ми разум се бунтуваше против подобно предположение. До този момент времето си оставаше за мене нещо непоколебимо, нещо, което не може да се управлява като обикновена водна струя. Аз бях журналист, човек, който отблизо се сблъсква с разнообразни факти от живота, и отлично познавах значението на окончателната невъзвратимост.

— Разбирам ви — каза Джонсън. — Вие не можете да повярвате. Това е твърде невероятно за вас.

— Не мога да ви вярвам. Това, което ми говорите, звучи като чиста фантастика.

Гостът стана и направи няколко крачки из стаята.

— А ако ви дам доказателства?

— Какви?

Вместо отговор Джонсън посочи навън през прозореца. Изправих се и се приближих до него. Долу се виждаше непрекъснатият поток от коли.

Колите се движеха обратно.

Затворих очи, притиснах чело до хладното стъкло и отново погледнах надолу. Осветени от уличните лампи, колите бавно се движеха назад, извършваха сложните маневри, необходими при голямата претовареност на улицата, спираха от време на време и отново продължаваха необикновеното си движение.

— В момента — прозвуча зад мене гласът на Джонсън — времето в тази стая тече обратно на своя нормален ход. Естествено, за нас обърнато изглежда времето в останалата част на света.

Не отвърнах нищо. Трябваше ми време, за да се съвзема, за да осъзная невероятната истина. Този човек наистина идваше от бъдещето и можеше да управлява времето.

Колите на улицата за миг замръзнаха по местата си, след това отново потеглиха, вече нормално.

— Мисля, че доказателството е достатъчно — каза посетителят.

— Какво искате от мене? — запитах аз, без да се обръщам.

— Вече ви казах. Трябва да напишете серия репортажи за вашия вестник. Повярвайте ми, това ще бъдат сензационни репортажи. Нещо повече, ние сме съгласни да ви заплатим сумата, която поискате, в каквато и да е валута на вашето време.

— Значи вие отвличате тези хора в бъдещето. Защо?

— Те са подсъдими. Срещу тях ще се води процес.

— И в какво ги обвинявате?

— В престъпление срещу човечеството. Върху тях пада пряката отговорност за замърсяването на околната среда, чиито катастрофални последици вие изпитвате върху себе си, макар че това, което става във вашето време, още не е върхът. Замърсяването ще продължава с още по-бързи темпове.

— А аз ще трябва да напиша репортажи за процеса.

— Точно така. Чрез вас ние ще даваме на хората от вашето време сведения за хода на процеса. Защото желаем това да бъде истинско правосъдие и решенията ни да станат известни на всички. На подсъдимите ще бъде дадена възможност да поканят защитници по свое желание. Вероятно тези защитници също ще бъдат от вашето време.

— Добре — казах аз, чувствавайки колко важно решение взимам.

— Съгласен съм.

На осми юли вечерта Джонсън отново се появи в редакцията. Очаквах го. Още сутринта бях донесъл със себе си куфарчето, в което бях събрал фотоапарат, кинокамера, магнитофон и няколко бележника.

Само десет минути по-късно в редакцията нахлу невъобразима тълпа от журналисти. В първите редици се блъскаха конкурентите от „Афърнуун нюз“.

— Наложих се да ги повикам — каза мистър Джонсън. — Правя го само за ваше облекчение. Без доказателства вашите репортажи биха минали в най-добрия случай за чудесен образец на научнофантастичен роман. Смятам, че нашето изчезване ще бъде достатъчно убедително.

Той вдигна ръка и шумът затихна.

— Господа — започна моят спътник. — След малко аз и добре познатият репортьор Елмър Уелч ще ви напуснем. Поканих ви тук, за да бъдете свидетели на нашето отпътуване, а също, за да направя някои изявления.

Аз идвам от бъдещето. — Той изчака, докато стихне вдигналият се при тези думи шум, и невъзмутимо продължи: — Мистър Уелч ще бъде натоварен със задачата да напише серия репортажи за един необикновен съдебен процес. Подсъдимите в този процес ще бъдат виновниците за недопустимото замърсяване на околната среда.

Можете ли да уточните имената на подсъдимите? — извика един от представителите на „Афърнуун нюз“.

Засега мога да посоча полковник Пилкроу, генерал Бестън и президента на Естапоза Алваро Фелипес. Те вече бяха призовани. По напълно понятни причини няма да посоча онези, на които предстои да бъдат извикани пред съда. Ще кажа само, че ще бъдат призовани и редица свидетели, а на обвиняемите ще бъде дадена възможност да изберат сами своите защитници.

След последните думи на Джонсън в редакцията се надигна истинска буря. От всички страни щракаха фотоапарати, кинокамерите бръмчаха като разярени насекоми, едни от журналистите бързаха да се измъкнат, други се натискаха напред.

— Довиждане, господа — каза Джонсън. — Аз и мистър Уелч ви напускаме.

Цял треперех от нервно напрежение. Изпотените ми пръсти се плъзгаха по дръжката на куфарчето. За момент ме обнадежди мисълта, че може би всичко това е един грандиозен блъф.

Редакцията, фотоапаратите, кинокамерите и смаяните журналисти изчезнаха в ослепителен блясък.

Двамата стояхме в центъра на огромна зала с бели стени.

— Ето ни в двайсет и пети век — тихо каза моят спътник.

Тук привеждаме извадки от някои вестници, засягащи изчезването на журналиста Елмър Уелч и неговия загадъчен спътник от редакцията на нюйоркския вестник „Ню енд нюз“.

Вестник „Афтърнуун нюз“:

„СПЕКУЛАЦИЯ С ТРЕВОЖНОТО ПОЛОЖЕНИЕ

Вчера, осми юли, около 19,30 часа, нашият представител Едуард Робинсън бе поканен на внезапно организирана пресконференция в редакцията на вестник «Ню енд нюз». На пресконференцията бяха поканени и представители на редица други издания като «Дейли уърлд», «Ивнинг пост», «Севън дейз». Присъствуваха също така представители на агенция Франс прес и Джапан прес. Очакваха се сензационни разкрития, макар че причината за пресконференцията не беше добре известна на никого.

Тясното помещение, в което бе проведена пресконференцията, не можа да побере всички и мнозина от репортьорите бяха принудени да стоят в коридора на редакцията.

Човекът, който трябваше да говори, някой си Джонсън, за когото след случилото се можем да предпологаеме, че е опитен илюзионист и мошеник, стоеше заедно с репортьора на «Ню енд нюз», Елмър Уелч, в дъното на помещението.

Изявлението на мистър Джонсън бе кратко. Той заяви, че пристига от бъдещето и възнамерява да се отпрати обратно в компанията на мистър Уелч. Трудно е да си представим нещо по-нелепо от това изказване, но следващите думи на мистър Джонсън надминаха всички очаквания. Той каза, че изчезналите неотдавна полковник Пилкроу, генерал Бестън и президентът на Естапоза Алваро Фелипес са отвлечени в бъдещето. Срещу тях се подготвял съдебен процес, репортажи от който трябвало да предава Елмър Уелч.

След това изявление двамата аферисти, боейки се от по-сериозни въпроси, които биха могли да разкрият тяхната и без това явна измама, изчезнаха от помещението. Несъмнено налице е спекулация с тревожното положение, целяща да повиши западащия в последно време интерес към «Ню енд нюз». Вината за тази скандална история пада само върху господата Елмър Уелч, Джонсън и лично върху главния редактор на вестника — мистър Келвин.“

Но с подобен рязък тон се отличаваше единствено „Афърнуун нюз“. Останалите издания проявиха по-голяма далновидност. Ето например какво пише в своя извънреден брой от девети юли ежеседмичникът „Севън дейз“:

„Въпреки цялата фантастичност на това събитие ние сме склонни да вярваме, че не сме жертва на измама. Не само защото вярваме в добрата репутация на «Ню енд нюз», не само защото случилото се е твърде фрапиращо, за да бъде лъжа, но и защото двамата наистина изчезнаха. Те се намираха в дъното на помещението и нямаха никаква възможност да го напуснат. За да стигнат до вратата, Джонсън и Уелч би трябвало да преминат през тълпата, което изобщо не биха могли да направят. След тяхното изчезване помещението бе изследвано буквално милиметър по милиметър и от двамата не бе открита никаква следа.“

В този извънреден брой, посветен почти изцяло на загадъчното събитие, „Севън дейз“ помества репортаж за събитията, предшествували изчезването на Уелч. Сведенията за този репортаж са взети от неговите колеги от „Ню енд нюз“. На главно място бе отпечатано и едно малко съобщение, което привеждаме тук:

„СТЮАРТ КЕЛВИН АРЕСТУВАН

Вчера, осми юли, около 20,05 часа, т.е. половин час след изчезването на Джонсън и Уелч, в апартамента си на 134-то авеню бе арестуван Стюарт Келвин. 54-годишен, главен редактор на вестник «Ню енд нюз». Предполага се,

че това арестуване е във връзка с направените от Джонсън изявления относно отвлечените напоследък лица. Известно е, че Стюарт Келвин е първият човек, видял Джонсън в Ню Йорк.“

Колкото и невероятно да изглежда случилото се, може да се каже, че в него повярваха мнозина, особено тези, които бяха осведомени. На широката публика не бяха добре известни делата на отвлечените Пилкроу, Бестън и Фелипес. Но тези, които не само знаеха, а и бяха замесени в тях, решиха, че е време да вземат всички предпазни мерки. Известно е, че през последвалите дни в редица страни имаше масови арести. На 12 юли бе убит италианският журналист Салваторе Маринели. Ще си позволим да приведем и неговата статия, отпечатана на 11 юли във вестник „Ла верита“.

„КОЙ СЕ СТРАХУВА ОТ МИСТЪР ДЖОНСЪН?“

Като оптимисти, всички ние се надяваме, че случилото се преди три дни в Ню Йорк ще се окаже истина. Защото ни омръзна да живеем в среда, която е в разрез с биосферата на Земята. Омръзна ни да се задушаваме в заводите и фабриките, да плащаме огромни суми на лекарите. Виновните за това положение трябва да понесат юридически санкции с всички произтичащи последствия. Но тъй като съдът може да бъде подкупен, доскоро не можехме да се надяваме на справедливост. Сега обаче положението се промени. Ако наистина има съд на бъдещето, подкупите биха били безсилни пред него. Тук няма да обсъждаме дали се намираме пред грандиозна измама, или мистър Джонсън наистина идва от бъдещето. Да приемем априори истинността на фактите. Много поинтересен е един друг въпрос: «Кой се страхува от мистър Джонсън?»

Разглеждайки този въпрос, ние неминуемо ще се спрем най-напред върху една добре известна у нас личност

— големия индустриалец Енрико Пасини.

Може да се каже, че синьор Пасини има достатъчен опит в съдебните процеси. За първи път той се яви пред съда във връзка с катастрофата, станала в завода за ядрени реактори с понижена мощност в Перуджа. При тази катастрофа загинаха сто тридесет и четири души. Налице бяха всички доказателства за вината на собственика на завода — синьор Пасини. Своевременното подобряване на технологичния процес, замената на остарялото оборудване, вземането на елементарни мерки за охрана на труда биха попречили да се стигне до катастрофата. Но съдът призна Пасини за невинен.

Вторият процес разглеждаше друго престъпление на Пасини. Радиоактивните отпадъци от неговия завод в Сицилия се изхвърляха в Месинския пролив, заплашвайки бреговете на острова, както и италианските брегове, със смъртоносно заразяване. Едва ли е необходимо да казваме, че и този път Енрико Пасини бе оправдан «поради липса на доказателства».

Но кой е Енрико Пасини? Защо доказателствата срещу него изведнъж губят своята съдебна стойност?

Ако го запитаме как е могъл да стигне до днешното си положение, синьор Пасини навярно би изброил редица качества, които според него могат да издигнат по честен път един човек. За сведение на незнаещия читател ще кажем само това, че Пасини не притежава нито едно от тези качества. За сметка на това той притежава редица съмнителни познанства. По някаква случайност мнозина от неговите познати пряко или косвено са свързани с мафията. А ако се опитаме да направим сметка на неговите приходи и разходи, бихме открили едно странно двойно счетоводство. Средствата за поддържане на своите заводи синьор Пасини взема от игрални домове, поддържани почти в цяла Италия. И — обратно — средствата за поддържане на игралните домове идват от заводите на уважавания индустриалец. Това е едно кълбо, оплетено така здраво, че властите отдавна са изгубили надежда да го

разплетат. Впрочем те и не бързат да направят това. Достатъчен е фактът, че немалка част от приходите на Пасини отива в джобовете на висши полицейски, съдебни и политически дейци.

След двата съдебни процеса синьор Пасини продължава да изхвърля безнаказано радиоактивни отпадъци в Месинския пролив. Можем само да си представяме в какво ще бъде превърнато морското дъно, ако не бъде спряна тази варварска дейност.

Но това не е всичко. Заводите на синьор Пасини замърсяват и атмосферата, и то в невероятни мащаби. Все по-често над Сицилия надвисват отровни облаци от промишлени газове и радиоактивни частици. В двадесеткилометров радиус около заводите е унищожена цялата растителност. Смъртността на работниците в тези заводи приближава дванадесет процента. Но за това е виновна само «бедността» на собственика. Цената на въздухопречиствателните инсталации е твърде висока за него. И той отлично се справя и без тях.

Това е едно твърде кратко описание на престъпленията на Енрико Пасини. Навярно има още много неща, които ние не знаем, защото той притежава навика да действа тайно. Ала и това е достатъчно, за да бъде изправен този престъпник пред трибунала на бъдещето.

В следващите броеве на «Ла верита» ще ви разкажем за други известни личности, отдавна заслужили честта да направят едно пътешествие до бъдещето.“

Смъртта на Маринели попречи да бъде изпълнено обещанието. Но въпреки това на 14 юли Енрико Пасини изчезна.

С течение на времето броят на загадъчно изчезналите видни личности се увеличаваше непрекъснато и на 21 юли достигна почти 80 човека. Точно тогава се появи първият репортаж на Елмър Уелч.

Ефектът беше поразителен. Само името на Уелч беше достатъчно да предизвика сензация. В извънредни издания вестниците

препечатваха репортажа, придружен с кратки статии, напомнящи за събитията от последните дни, макар че едва ли можеха да се намерят читатели, които да не знаят какво се е случило.

Тук привеждаме пълния текст на този репортаж, който е написан така спокойно, сякаш става дума за съвсем обикновен процес срещу някой дребен престъпник.

ПЪРВИЯТ ДЕН НА ПРОЦЕСА

Моето място е на първия ред. Оттук мога най-добре да следя хода на най-уникалното събитие в историята на правосъдието. До мене седи Джонсън, човекът, който ме покани тук.

Едва ли друг съдебен процес е предизвиквал такъв интерес сред световната общественост. Публиката е изпълнила Двореца на правосъдието, построен специално за процеса. Заети са всички места, много хора се тълпят в проходите между редовете. В това отношение те не отстъпват на нашите съвременници. Десетки телевизионни камери и хроноскопи са готови да покажат началото на този необикновен двубой между юридическите светила на двете епохи. Нищо не пречи на хората да наблюдават всичко от дома си, но те желаят да бъдат тук.

Съдебната трибуна е достатъчно отдалечена от първия ред, за да мога да я обхващам с поглед изцяло. На почетното място седи Председателя. Не знам неговото име. Както ми съобщи Джонсън, прието е съдиите да не назовават имената си. Това не е стремеж към фалшива анонимност, а желание да се покаже, че на трибуната се намира представител на закона.

На своето място е и Обвинителя. Встрани от него са двамата защитници от нашия век. Единият от тях, Хенри Уейн, е особено колоритна фигура. Самият му външен вид е достатъчно внушителен — ръст 192 сантиметра, могъщо тяло на борец, огромни рижи бакенбарди, които се развяват при всяко движение на главата му. Странна гледка представлява този гигант, облечен в строгата адвокатска тога. Но неговият интелектуален портрет е още по-интересен. Уейн е съчетал две науки — правото и екологията. Той стана известен след нашумелия процес срещу фирмата „Ню джиолъгик къмпани“. Въпреки явните доказателства той успя тогава да постигне оправдателно решение на съда. Навярно този случай е причината Уейн да бъде избран за пръв защитник от всички обвиняеми.

Втори защитник днес е доктор Чед Брайън, един от най-добрите адвокати на двадесет и първия век. Неговата способност да заплита съдебните заседатели в тежките дела е добре известна. С него са свързани няколко скандални процеса, най-яркият от които беше срещу Дейвид Куин, „чудовището на Алабама“. Това, че след оправдателната присъда Куин бе застрелян на изхода на съда от съпруга на една от неговите жертви, само увеличи славата на доктор Брайън.

По-долу, в центъра на трибуната, седят съдебните заседатели — шестима мъже и шест жени. В тях има нещо странно, което не мога да определя, но го почувствувах само преди няколко минути, докато те заемаха местата си. Може би необикновеното е в движенията им — равномерни, плавни, точни...

Внезапно в залата се надига шум. На подсъдимата скамейка един след друг заемат местата си първите четирима обвиняеми: президентът на Естапоза — Алваро Фелипес, неговият съветник Хулио Моралес, специалният пратеник на Съединените американски щати в Естапоза — генерал Бърджес — и полковник Пилкроу, командир на секретно американско подразделение.

Председателя се изправя. Неговият спокоен глас изпълва цялата зала и всички разговори стихват.

— Обявявам за открито първото заседание на специалния съд, свикан под егидата на юриспруденцията на Земята. Процесът ще се води срещу лицата, отговорни за престъпленията против човечеството и природата. Обвиняеми и защитници, има ли някой от вас възражения срещу съдиите и съдебните заседатели?

Уейн веднага скача от мястото си.

— Кой са съдебните заседатели?

— Те са избрани измежду жертвите на престъпленията, с които ще се занимаем.

— Но те не са наши съвременници! — изправя се доктор Брайън.

— Те са жертви на последиците, които достигат и до наши дни. Почти всички те са в една или друга степен инвалиди — липсват им ръце, крака, пръсти... Двама от тях са слепи и виждат с помощта на очни протези.

— Но вие нямате моралното право да се намесвате в нашето време. Това може да доведе до непоправими последици, и то за вас.

— Не се тревожете за нас. — В гласа на Председателя прозвучава ирония. — Мен ме интересува друго. Нима вашият морал ви позволява да се намесвате в нашето време?

— Но ние не се намесваме!

— Намесвате се! Макар и косвено! Намесвате се по най-груб и безотговорен начин! Бих казал... варварски начин! И тая ваша намеса доведе ако не до непоправими, то до трудно поправими последици. И тези последици ние наричаме „екологическа трагедия“. Имате ли възражения?

— Имам! — бързо изрича Брайън. — Нищо не ни гарантира, че съдебните заседатели се намират на достатъчно високо интелектуално ниво.

— Те са избрани измежду хиляди кандидати. Ако желаете, можете лично да им зададете въпроси от която и да е област. Те са достатъчно подготвени, за да могат да отговорят на всичко, което ги запитате. Те са подготвени дори и по проектостатута, на междузвездното право.

— Нима вие сте установили контакт с извънземни цивилизации?
— За пръв път в живота си Брайън не можа да овладее гласа си.

— Не, не можахме да влезем в контакт благодарение на вас!

— Това не мога да повярвам! Вие измисляте обвинения и инсценирате съдебен процес по неизвестни за нас причини.

— Бих бил щастлив да е така. Но нито процесът е инсцениран, нито обвиненията са измислени. Дерик Джонсън, като участник в експедицията за установяване на контакта, може би ще ви запознае как са изпаднали в положение на „персона нон грата“.

Мистър Джонсън се изправя спокойно, като човек, когото нищо вече не може да учуди. Като човек, който знае какво може и какво иска. Като човек, на когото целият живот се е превърнал в една неосъществена мечта.

— Защото техните предшественици са били по-умни от нашите. Защото те не искат тяхната планета да заприлича на нашата. Защото те по-добре от нас знаят какво е това жизнена среда.

Мистър Джонсън сяда.

— Имате ли въпроси към съдебните заседатели? — Запитването е отправено към доктор Брайън.

Доктор Брайън се оказва достатъчно благоразумен, за да избегне поражението. Макар да го гризе любопитство във връзка с експедицията на неговите потомци, той спокойно сяда, предоставяйки на Уейн да задава въпроси.

В следващите няколко минути Уейн напразно се мъчи да затрудни съдебните заседатели. Явно е, че те знаят не по-малко от него в областта на правото и екологията. Това е особено удивително, като се има предвид, че за тях нашите закони са остарели с четиристотин години.

Най-после Уейн разбира, че усилията му са напразни. Той сяда до доктор Брайън и се приготвя да слуша. Но в момента, когато Председателя е готов да започне процеса, Уейн отново се изправя.

Уейн. Току-що ми бе зададен въпросът, имам ли възражение срещу съдиите и съдебните заседатели. Сега мога да отговоря: не, нямам. Но защо не ми бе зададен въпросът, имам ли нещо против състава на обвиняемите?

Председателя за пръв път проявява признаци на недоумение.

— Моля ви, уточнете какво имате предвид?

Уейн. Смятам, че при подбора на обвиняемите, волно или неволно, е допусната груба грешка, която неминуемо ще придаде на процеса остро политическо звучене и ще компрометира високите цели на съдебното дирене.

Председателя. Все още не ви разбирам. Говорете по-точно.

Уейн. Като общ защитник на всичките седемдесет и осем обвиняеми, аз имах възможността да се запозная с техния списък. Този списък ми направи поразително впечатление. Разрешете ми един въпрос. Когато говорите за унищожаване на природата, отделни области ли имате предвид или цялата Земя?

Председателя. Разбира се, цялата Земя. Такава е мащабната цел, която си поставя процесът.

Уейн. Отлично! А защо тогава като обвиняеми са представени изключително хора от нашите държави? Ще си позволя да ви напомня, че в наше време тези държави заемат по-малко от половината територия на планетата. Или ще твърдите, че само в тях природата е била унищожавана.

Председателя. Благодаря за уточнението. Вие сам косвено уточнихте, че в комунистическите и социалистическите страни

природата Е БИЛА унищожавана. Но пагубният процес на замърсяването там е преустановен.

Уейн. Настоявам за доказателства!

Председателя. Отхвърлям вашето настояване като несъстоятелно. Но от името на целия съд изразявам готовността да приема като обвиняем всеки виновник за подобно престъпление независимо от неговото гражданство, ако не е наказан справедливо от властите на своята страна.

Уейн мълчаливо сядна на мястото си. Процесът започва.

Обвинителя. Алваро Фелипес, вие се обвинявате в престъпно употребяване на средства, насочени към избиване на мирно население и към трайно унищожаване на природата. Какво можете да кажете в своя защита?

Президентът на Естапоза, едър и твърде пълен, облечен в светла униформа, украсена с ордени, се мъчи да запази самообладание.

Фелипес. Отричам обвинението. Вярно е, че в Естапоза се води война, допускам и това, че са възможни отделни нещастни случаи сред мирното население, но за всичко са виновни комунистите. Те убиха моя предшественик, президента Перейра...

Обвинителя. Отлично. Значи вие смятате, че убийството на Перейра може да ви послужи като смекчаващо вината обстоятелство. Моля да бъде показан атентатът, проведен в столицата Сан Матео.

Хенри Уейн пръв се досеща какво ще последва. Той се опитва да възрази, но не успява. Залата изчезва.

Картината, която заменя всичко наоколо, не може да бъде отличена от действителността. Всеки от съдиите, обвиняемите, защитниците и публиката е пренесен на едно и също място — на покрива на ниско шестетажно здание в Сан Матео. Горещината на деня, влажният въздух, шумът на уличното движение, долитащата отнякъде миризма на цъфнали акации — всичко това е взето от самия живот, то е неоспорима реалност.

Върху нагретия бетон седи младеж, облечен единствено в избелял работен комбинезон. Слаб, загорял от слънцето, той прилича на работник, но ръцете — гладки, грижливо поддържани — издават, че това е само маскарад.

До него лежи дълга металическа тръба. От пръв поглед разбирам какво е това — нов модел бластер, производство на „Бейли гън“.

Младежът е спокоен. Той наблюдава улицата, поднасяйки от време на време към устата си дълга пура. Намирам се само на няколко метра от него и дори усещам аромата на пурата, но той не ме забелязва.

Внезапно се раздава вой на сирена. Младежът грабва бластера и скача на крака.

Долу уличното движение е спряло. После иззад ъгъла се появяват четири открити автомобили. След тях, обкръжена от мотоциклетисти, се движи черна, закрыта и навярно бронирана лимузина. За момент забелязвам зад дебелилото стъкло шофьора, а зад него президента Перейра.

Оръжието вече е насочено към колата. Настъпва кратък миг на спокойствие, през който младежът е застинал, прилепил око към оптичeskия мерник. После от дулото на бластера излита огнен лъч и почти веднага ярък блясък закрива черната лимузина. Със секундно закъснение още два термични лъча, долетели от друг покрив, се забиват в автомобила. Но младежът вече не е на покрива. Той тича надолу по стълбите.

На улицата остава само локва бързо застиваща разтопена стомана.

Неочаквано бетонният покрив отстъпва място на разкошен кабинет. Двама души стоят в средата — младежът и Хулио Моралес.

— Отлична работа — казва Моралес. — Другите двама вече получиха своя дял. Ето и вашето възнаграждение.

Той взима от бюрото малка черна чанта и я подава на младежа. И виждайки го, че иска да я отвори, добавя:

— Не проверявайте. Не обичам да не ми вярват. Цялата сума е вътре.

Младежът излиза. Спуска се с асансьора и излиза в заден двор, задръстен със стари, ръждясали машини и автомобили. След кратко колебание се скрива зад един разбит камион и отваря чантата.

В следващия миг тялото му е разкъсано на хиляди парчета от страшна експлозия.

Отново мястото на действието се променя. Сега се намираме на зелена поляна пред бяла, двуетажна вила. Седнал под сянката на пьстър чадър, близо до ръба на мраморен басейн, Алваро Фелипес пие

шампанско. Срещу него седи Моралес и съсредоточено гледа през чашата си към слънцето.

— Чудесно проведена акция — казва с широка усмивка Фелипес. — Сега властта е моя.

— Сега властта е наша — натъртва Моралес. — И не забравяйте, че зависим от... знаете от кого. Преди всичко трябва да се избавим от комунистите и техните съмишленици.

Завръщането в залата на съда е толкова внезапно, че ми е нужно известно време, докато се опомня. Наоколо хората развълнувано шумят.

Моралес е тайният шеф. Докато президентът объркано се оглежда наоколо, той вече е успял да обмисли новата си тактика.

Моралес. Доказателствата са неопровержими. Признавам, че атентатът беше извършен по нареждане на сегашния президент...

С глух рев Фелипес се хвърля към него, забравил за невидимото силово поле, което отделя подсъдимите един от друг и от останалите присъстващи в залата.

Моралес. ... но трябва да кажа, че той представляваше последен опит да предотвратим гражданската война, към която ни тласкаха комунистите. Както е известно, Перейра споделяше техните разбирания.

Обвинителя. Вие непрекъснато и за всичко обвинявате комунистите. Не допускате ли, че те са прави? Не в това, че са ви тласкали към гражданска война. Това не е истина! По-скоро те единствени са полагали усилия да я предотвратят. Те са прави в своята идеологическа прозорливост, в своя стремеж към безкласово общество.

— Не допускам такова нещо! Защо трябва те да са прави, а не ние?

Обвинителя. Времето го доказва. В нашето време цялото общество на Земята е безкласово.

Моралес. Не съм запознат със структурата на вашето общество. Но дори да е така, както казвате, това също е борба за власт. При класовото общество властта е наша и ние се ползуваме от нея. При безкласовото общество властта ще бъде на комунистите и те ще се ползуват от нея. Просто борба за власт.

Обвинителя. В днешното общество няма нито комунисти, нито фашисти. Има общество, чиято политика се свежда до икономически и културни изяви и междузвездни връзки. И тая политика е изградена предимно на базата на етиката и морала.

Моралес. Позволете ми да не зная по какви пътища ще се развива обществото четиристотин години след моята смърт. Това, че вече зная, според мен, е неестествено.

Обвинителя. Недопустимо е за един политически деец да не може да предвиди бъдещото развитие на обществото. По ваше време това, струва ми се, се нарича политическо късогледство.

Моралес. Да, така се нарича. Но ако нямаше късогледи, трябваше още през двадесет и първия век всички да станем комунисти.

Обвинителя. В това ви е грешката. Забавили сте развитието на човечеството с няколко столетия. И може би сега нямаше да седите на подсъдимата скамейка. Но аз мисля, че не само вашето политическо късогледство е причината за разглежданите събития.

Моралес. А какво друго?

Обвинителя. Финансовите интереси.

Моралес. Не зная как е при вас, но при нас парите играят голяма роля. А властта, това е пари.

Хенри Уейн. Протестирам! По същество това няма нищо общо с процеса.

Обвинителя. Напротив...

Председателя. Протестът се приема.

Обвинителя. Да приемем, че това беше само един идеологически спор.

Моралес си сяда с вид на удовлетворен.

Председателя. Моля, *Обвинителя* да продължи.

Обвинителя. Хулио Моралес — Моралес се изправя. — И все пак вие не предотвратихте войната.

Моралес. Това беше невъзможно. След преврата започнаха непрекъснати въоръжени провокации, срещу които трябваше да изпратим армията. Скоро метежниците заеха редица области в южната част на страната и всякакво уреждане на спорните проблеми по мирен път стана невъзможно.

Обвинителя. Нека оставим въпросите за началото на войната, въпреки че вашето изказване противоречи на истината...

Чед Брайън (към *Председателя*). Ваша чест, протестирам против подобно твърдение. То е необосновано и цели да настрои съдебните заседатели срещу обвиняемия. Протестирам и против някои тенденциозно зададени въпроси от *Обвинителя*.

Председателя. Протестът на защитата е приет. Моля *Обвинителя* да продължава да излага фактите по обвинението, без да се отклонява от същността му.

Обвинителя. Хулио Моралес, знаете ли какво оръжие се използва от вашите войски в борбата срещу партизаните?

Моралес. Самолети, танкове и стандартно пехотно въоръжение, прието в някои чужди армии. Предполагам, че това не ви учудва — в борбата срещу комунизма нашите съюзници ни оказват помощ. Само търговска, разбира се.

Обвинителя. А от какво се разбира?

Моралес. Как от какво? От само себе си се разбира.

Обвинителя (спомняйки си предупреждението на *Председателя*). Какво знаете за химическите средства, употребявани във войната?

Моралес. Не ми е известно нищо за подобни средства. Ако е имало такива, те са били прилагани без мое знание и разрешение.

Обвинителя. В такъв случай ще бъдем принудени да покажем пред всички присъстващи доказателствата за вашата виновност.

Брайън. Протестирам! Още не е доказано дали можем да считаме за достоверни картините, които ни се показват.

Председателя. А как биха могли да бъдат инсценирани?

Брайън. Не съм специалист по видеотехника.

Председателя. Посочете специалисти от вашето време и ние ще ги призовем на процеса.

Брайън. Не е нужно. Аз само изказах съмнение.

Председателя. Всичко, което виждате, за съжаление наистина се е случило. Отхвърлям протеста. Моля *Обвинителя* да продължи.

Обвинителя. Аз нямам какво повече да кажа. Сега ще видите всичко.

Залата на съда отново изчезва. Летим над висок планински масив, покрит с гъста тропическа гора. В плътния зелен покрив не се вижда нито една пролука. Само орляци пъстри птици излитат над него.

— Мато Виехо, една от областите, където според Моралес се намират големи групи въстаници. — Раздава се гласът на *Обвинителя*.

— В действителност тук живеят само многобройни индиански племена. Нарядко се срещат и малки села, в които населението действително симпатизира на въстаниците, но не взема пряко участие в бойните действия.

Изад хоризонта се появяват няколко блестящи точки. Те се приближават с огромна скорост и след малко вече могат да се различат очертанятията им. Това са самолети „Верволф-105“. Летят ниско и след всеки от тях се влачи едва забележим димен шлейф. За по-малко от минута техният строй преминава над планината и изчезва зад върховете.

— Виждате един момент от изпълнението на програма № 9, ръководена лично от специалния пратеник на Съединените американски щати в Естапоза, генерал Бърджес. Крайната цел на програмата е лишаване на партизаните от опорни пунктове. Погледнете каква е картината на следващия ден.

Само за един ден планината е изменена невероятно. Тропическата растителност е изчезнала. Останали са само дънерите на дърветата, протягащи към небето своите голи, почернели клони. Сега между тях може да се различи река, на брега на която са седнали няколко почти голи индианци.

— Три месеца по-късно — казва Обвинителя.

Реката е пресъхнала. Край нея се простират голи скали. Напразно се оглеждам наоколо. До самия хоризонт не се вижда нито едно дръвче, нито стръкче зеленина. Само нещо бяло, блестящо на слънцето, нарушава монотонността на гледката. Скелет. Навярно някой от индианците.

— Освен Мато Виехо програма № 9 обхваща още дванадесет области с обща площ над 200 хиляди квадратни километра. Унищожените местности са рядко населени, поради което случаите на гладна смърт не надхвърлят 14 хиляди. Но земята в тези области не е възстановена и до днес.

Картината почти не се изменя. Същите голи склонове, но сега скалите са обезобразени от ерозията. Коритото на някогашната река едва може да се различи. Под нас се простира суха мъртва планина.

— Земята е отровена с извънредно устойчиви вещества. За изминалите четири века те не са се разпаднали. Унищожаването им е свързано с големи трудности и изисква дългогодишен труд. За

съжаление машините малко могат да помогнат в тази работа. В тези области почти всичко трябва да се извършва от хората. Затова много от тях са пустинни и до днес.

Видението се разсейва. Отново ни обкръжават белите стени на Двореца на правосъдието. На трибуната защитникът Хенри Уейн се изправя на мястото си.

Уейн. Дори ако допуснем, че президентът и неговият съветник са знаели за програмата, те едва ли са могли да си представят нейните екологични последици. Очевидно е, че за тях това е била една безобидна акция срещу метежниците.

Обвинителя. Най-добра представа за резултатите е имал генерал Бърджес, който осем години по-рано е провеждал аналогична програма в една африканска държава. Но това не сменя отговорността от Фелипес и Моралес. Те са знаели какво вършат. Бърджес ежедневно им е предавал отчетите на полковник Пилкроу, главния изпълнител на програмата.

Президентският дворец в Сан Матео. Личният кабинет на Алваро Фелипес. Седнал зад бюрото си, президентът прелиства документите, извадени от кожена папка с надпис „Строга секретно“. В креслата срещу него седят Бърджес и Моралес.

— Този Пилкроу е отличен изпълнител казва Фелипес. — Ако продължава така още две седмици, в страната няма да остане нито едно дръвче. Мисля, че скоро ще свършим с тая сган. Жалко, че нямам повече способни изпълнители като Пилкроу.

— Пилкроу е не само изпълнител — възразява генералът. — Прегледайте отчетите по-добре. Там има много ценни предложения за усъвършенствуване на дейността. Полковник Пилкроу е един от най-способните ни офицери. Той не се задоволява да следва заповедите и инструкциите, а търси начин да ги приложи най-пълно. Сигурен съм, че без него програмата не би била изпълнена и наполовина.

— Може би трябва да го наградя с орден „Огнен кръст“ — промърморва Фелипес.

— По-добре не правете това. За предпочитане е участието на наши войници в тази война да остане скрито. И без това имаме достатъчно неприятности с разните международни комисии.

Настъпва кратка пауза. Моралес, който досега е мълчал, използва момента, за да се намеси в разговора.

— Ние изгубихме много. Горите са унищожени, земята ще остане неплодна за десетки години. Искам най-после да знам какво ще получим в замяна.

— Онези, от които получавате помощ, не се интересуват от горите. За тях са важни две неща: уранът и нефтът. И преди да започнете да хленчите, спомнете си, че програма №9 се прилага по ваша молба. Горите са единствената жертва, която правите. Войниците ви отстъпват панически при всяко сражение.

— Горите и земята, и... хора. Аз смятам, че това не е малко — не отстъпва Моралес. — И запомнете, генерале, това не е хленчене, а равносметка. Унищожаваме горите и земята, ще ни вземете урана и петрола. За нас какво ще остане?

— Властта.

— Владетели на пустиня. Блестяща перспектива — иронизира Моралес. — Не мислите ли, че такъв владетел няма да има с какво да се похвали. Богатите владетели са силни владетели. А ние ще бъдем бедни владетели. Много по-бедни, от който и да било друг — без земя и без поданици.

— Моралес, не съм искал мнението ви по този въпрос — обажда се Фелипес.

— А защо не ни окажете военна помощ в по-широки мащаби — бързо казва Моралес на генерал Бърджес.

— И да превърнем тази война в световен проблем. Знаете ли, че вече в редица страни се подготвят интернационални бригади в полза на метежниците? Те чакат само нашата намеса. А могат да пристигнат и без нея. Ако в най-кратък срок не се справите с положението, не мога да гарантирам за нищо.

Фелипес излиза иззад бюрото си и застава пред генерала. Очите му блестят.

— Да приложим програма №32!

Бърджес скача на крака. На лицето му изпъкват мускулите на челюстите.

— Вие сте луд! Това няма да ви даде нищо! Първите резултати ще се появят едва след година. Програма №32 е предвидена за съвсем други случаи.

— Оставете ние да съдим какво е нужно, генерале — спокойно казва Моралес. — Все пак това е наша страна.

Моралес се мъчи да поправи предишната си грешка. Той е разбрал, че нито Фелипес, нито Бърджес са останали доволни от думите му.

— Лично аз съвсем не съм убеден, че войната ще свърши до една година. А ефектът на програмата е огромен. Въпреки мнението на президента метежниците постигат успехи не с чужда помощ, а главно благодарение на високия боен дух. Нека видим къде ще отиде този боен дух след една година.

— Решително съм против. След прилагането на програма №32, действително ще останете владетели без поданици.

— Генерале, винаги сме се разбирали с вас. Не се противете, щом ние настояваме за програма №32 — намесва се Фелипес.

Генерал Бърджес отново сядва. Сега той е спокоен и съсредоточен. Може би вече обмисля подробностите по прилагането на програмата.

— Нямам нищо против. В края на краищата това е ваша работа. Запомнете само, че никой не трябва да знае за програмата. Отговорността за всичко пада единствено върху правителството, тоест върху вас.

Военното летище в Сан Матео. На бетонната писта стоят няколко „Верволфа“ без отличителни знаци. Под наблюдението на полковник Пилкроу войници от армията на Естапоза тикат към самолетите колички, натоварени с големи контейнери. Върху всеки от стоманените цилиндри е нарисован старинният знак на смъртта — череп с кръстосани кости.

— По-внимателно — нарежда Пилкроу. — Ако някой от контейнерите се отвори, бих предпочел саморъчно да се стерилизирам. След като застрелям виновника, разбира се.

И той гръмко се смее на шегата си.

Гласът на Обвинителя заглушава този страшен смях.

— Същността на програма №32 се състои във въздействие върху населението с генетически отрови, оказващи пряко влияние на наследствеността. Нейното прилагане в Естапоза е било насочено изцяло към мирното население във въстаническите райони. Използването на посочените вещества за военни цели е невъзможно. Те имат въздействие единствено върху бъдещото поколение. Точно

това имаше предвид генерал Бърджес, когато казваше, че ефектът ще се прояви след време.

Залата на съда. Четиримата обвиняеми се изправят почти едновременно.

Фелипес. Аз трябваше да изпълня своя дълг в борбата срещу комунистическата опасност!

Моралес. Аз само подкрепях решението на президента! Не можех да очаквам, че той ще постъпи така необмислено.

Бърджес. Аз протестирах.

Пилкроу. Изпълнявах заповедите на генерал Бърджес. Не можех да не се подчиня. Аз съм военен.

Обвинителя. Освен програмите №9 и №32 в Естапоза са били използвани и редица обикновени химически отрови. Във всички случаи обвиняемите са знаели това, съзнавали са последиците и в една или друга степен са допринасяли за изпълнението на програмите. Имали са пълна свобода на действие и са могли да избягнат престъпленията при желание за това.

Уейн. Отново изказвам мнение, че моите подзащитни не са могли да знаят последиците от програмите №9 и №32. Впрочем самият аз не съм видял още нищо от резултатите на програма №32.

Времето сякаш спира. Като в някакъв кошмар се редуват обезобразени детски тела — без ръце, без крака, с китки, излизаци направо от раменете, с изкривени черепи, с гладки лица, върху които няма и следа от очи, уста, нос, със зеещи дупки на мястото на лицето, близнаци — преплетени така, че са се превърнали в подобие на октопод.

Когато всичко свършва, в залата настъпва тишина. Между белите стени тегне ужасът. Най-после един от защитниците се изправя.

Брайън. Картината, която ни показахте, е ужасяваща, но аз съм сигурен, че никой от тях не е видял... жертвите на програмите. Те не са могли да си представят резултатите.

Председателя. Наистина, никой от обвиняемите не е видял в действителност резултатите от прилагането на програмите. Но Клод Итърли също не е видял резултатите от своя полет над Хирошима, но нито съвременниците му, нито бъдещите поколения го оправдаха. Обвиняемите също не могат да бъдат оправдани. Още повече, че те са знаели какво вършат.

Обвинителя. Естапоза до гражданската война беше едно от най-добре запазените места на Южна Америка. Възстановяването на природата би могло да започне от нея. Но в резултат на престъпните действия на обвиняемите страната се превърна в пустиня. По тяхна вина през войната и след нея загинаха стотици хиляди хора, а много други останаха инвалиди за цял живот.

Председателя. Има ли защитата да каже още нещо в полза на обвиняемите?

Уейн. Пред неопровержимите доказателства мога само да кажа, че отраженията на една съвременна война върху природата трудно могат да се предвидят дори от специалисти еколози. Настоявам върху това, че моите подзащитни не са предвиждали последиците и моля съдебните заседатели за снизхождение.

Председателя. Желаете ли някой от обвиняемите да се защити срещу обвинението?

Обвиняемите мълчат. Единствено Фелипес скача на крака.

Фелипес. (високо, почти истерично). Аз ще остана в историята, всичко, което съм вършил, е за благо на моя народ!

Председателя. Историята ще се погнуси от вас, Алваро Фелипес. Позволете ни да знаем това по-добре от вас... Може ли Обвинителя да допълни нещо?

Обвинителя. Тук изложих цялата същност на обвинението. Бих могъл да говоря още много, но смятам, че казаното е достатъчно. Затова само ще призова съдебните заседатели да наложат най-тежкото наказание. Дори то не може да изкупи вината на престъпниците.

Председателя. Моля съдебните заседатели да обявят решението си.

Един от съдебните заседатели се изправя.

Председателя. Алваро Фелипес, президент на Естапоза.

Фелипес става на крака, отпуснат и прегърбен. По мургавото му лице се стича пот.

Съдебния заседател. Признава се за виновен.

Председателя. Хулио Моралес, съветник на президента.

Моралес изглежда спокоен, макар че несъмнено е главното действащо лице в престъпленията.

Съдебния заседател. Признава се за виновен.

Моралес. Убеден съм, че това е най-голямата съдебна грешка. Аз съм невинен, но се подчинявам на вашето решение.

Председателя. Вината ви е доказана. Седнете. Генерал Майкъл Бърджес, специален пратеник на Съединените американски щати в Естапоза.

Съдебния заседател. Признава се за виновен.

Бърджес. Не признавам този съд за законен. Аз съм поданик на Съединените американски щати.

Председателя. Съединените американски щати не съществуват. Но тази зала се намира в Северна Америка, ако това може да ви убеди в нещо. Полковник Томас Пилкроу, командир на секретно американско подразделение в Естапоза.

Съдебния заседател. Признат за виновен.

Председателя. Защита и обвиняеми, желаете ли да кажете нещо преди закриването?

Тишина.

Председателя. В такъв случай обявявам днешното заседание за закрито.

Охраната влиза и извежда осъдените от залата.

Полицията напразно се опитваше да открие начина, по който репортажът на Елмър Уелч бе попаднал в редакцията на вестник „Ню енд нюз“. Главният редактор Стюарт Келвин упорито твърдеше, че го е намерил върху бюрото си сутринта на 21 юли.

Само три дни по-късно пред ООН бяха представени неопровержими доказателства за изпълнението на програмите № 9 и № 32 в Естапоза. Международната обстановка се наелектризира. Съединените щати не можеха вече да прикриват своето участие в събитията в Естапоза и за всеки случай приведоха армията в бойна готовност.

Но репортажите на Уелч продължаваха да излизат почти ежедневно. Срещу вестник „Ню енд нюз“ беше започнато съдебно дело. Адвокатите правеха всичко възможно, за да протакат делото. Стюарт Келвин не смяташе да отстъпва. Ненапразно го наричаха Носорога.

В края на юли излезе от печат биографията на Елмър Уелч. Скоростта, с която купувачите разграбиха тази бездарно написана книга, е още едно доказателство за популярността на кореспондента от бъдещето.

Все още не можех да свикна с това, че нямаше нужда да затварям прозореца на стаята си дори нощем.

Когато не бях в съда, прекарвах времето си в малка вила, отдалечена от града. През прозореца виждах обкръжаващата сградата поляна, зад която започваше борова гора. Господи! Дори най-съвършената климатична инсталация не би могла да очисти въздуха до такава степен и да го насити с аромата на смола. Това беше жив въздух, прозрачен и свеж. През него можех да виждам синьото небе и белите облаци.

В първите дни не напусках вилата. Гледах навън, гората ме привличаше, но в мозъка ми сякаш бяха натрупани определени стереотипи, сред които нямаше място за един чист свят. Имах чувството, че е достатъчно да прескоча прага и всичко да изчезне, да се превърне в някаква ефимерна илюзия.

Джонсън ме посещаваше всеки ден. Той идваше пеша през гората, заобикаляйки внимателно храстите и дърветата. Когато се случваше да бъде зает с поредния репортаж, той сядаше на креслото в ъгъла и чакаше, докато свърша.

Сутрин Джонсън пристигаше с флайър. Той кацаше до самата врата, за да мога да се прехвърля в кабината, без да прекосявам открито пространство. Всеки път, когато излитахме, видът на гората ме поразяваше. Тя се простираше до самия хоризонт, зелена и необятна. Летяхме ниско и можех да различавам отделните дървета. Отначало гората беше борова, после се появяваха широколистни дървета — бук, дъб и други, чиито имена не знаех. След четвърт час стигдохме до града. Това беше един необикновен град — чист, бял, осветен от слънцето. По улиците му хората свободно дишаха уличния въздух. Всеки път, когато виждах тази картина, неволно си припомнях мръсните дъждове над Ню Йорк.

Флайърът се приземяваше пред Двореца на правосъдието и аз изтичвах нагоре със стиснати устни.

Една сутрин се събудих по-рано от обикновено. Беше тихо. През отворения прозорец в стаята нахлуваше лек ветрец и люлееше прозрачните завеси. Слънцето още не беше изгряло и над земята се стелеше тънка мъгла.

Станах и се приближих към прозореца. В тревата блестеше роса. Отчетливо виждах началото на гората, но по-нататък дърветата избледняваха и се губеха в мъглата.

Нещо изшумоля в храстите и на поляната излезе елен с огромни разклонени рога. Няколко секунди той стоя неподвижно, сетне рязко се обърна и с огромен скок изчезна в гората.

Аз не усетих как тръпнах към вратата, прекрачих прага и се озовах пред вилата. Краката ми потънаха в меката трева. Хладната роса, проникнала през чорапите, ме накара да потръпна. С всеки миг наоколо ставаше все по-светло и мъглата се разсейваше. Сега можех да различа всяко клонче, всяка игличка на боровете, всяка прозрачна капка, увиснала по листата на храстите. Струваше ми се, че времето е забавило своя ход и за всяка крачка са ми нужни години.

После нещо сякаш избухна вътре в мене. Времето отново се върна в своето течение и аз разбрах, че съм свободен.

Страхът беше изчезнал. Измокрен от росата, аз се промъквах сред храстите, тичах между боровете, подплашвах накацалите по клоните птици. Изпълваше ме радостта на откривател, който е достигнал до нов свят. Бях пиан от въздуха, от изчезналата мъгла, от слънцето, чийто лъчи вече пламтяха в короните на боровете.

И изведнъж една мисъл ме накара да спра. Какви дървета бях виждал в досегашния си живот? Почернели от мръсотия дървета в градските паркове, някоя запазена горичка, пълна с промишлени остатъци. Съвсем доскоро е имало гори, след това изведнъж те са изчезнали. Сегашният процес щеше да накаже главните виновници, но щеше ли това да спре унищожението? Като гледах гората край себе си, ми се искаше да вярвам, че това ще стане. Нали тая гора е бъдещето на Земята, в което, по странно стечение на обстоятелствата аз надникнах. Бях убеден, че унищожението ще спре, макар че престъпниците са стотици хиляди, милиони.

На връщане се заблудих. Крачех през храстите, без да знам в коя посока се намира вилата, и бях изненадан, виждайки пред себе си широка река. Прозрачните води плавно се носеха сред горския

коридор. Виждах дори на най-дълбоките места дъното, покрито с пясък и дребни, заоблени камъчета.

Продължих през гората, замислен за съдбата на моя свят. Докъде бихме стигнали, ако не се намери твърда ръка да ни спре? Ако не победи разумът? Всеки ден, всеки час ние унищожавашме и себе си. Познавах реалните статистически данни, които говореха за рязко спадане на средната продължителност на човешкия живот.

Когато намерих вилата, заварих Джонсън търпеливо да ме чака.
Този ден закъснях за съдебното заседание.

МОРЕТАТА СЕ ЗАДУШАВАТ

РЕПОРТАЖ ОТ ТРЕТИЯ ДЕН НА ПРОЦЕСА

Погледнете тези снимки. Припомняйте ли си сензацията? Милиардерът Еритриадис излиза от църквата заедно с новата си съпруга, известната певица Дейзи Соул. Още в деня на бракосъчетанието някои от скандалните вестници зададоха въпроса, колко ли ще трае този брак? Както се установи само след година, те питаха с право. Погледнете снимките по-долу. Янис Еритриадис пред съда. Обвиняват го в убийството на собствената му съпруга. Но вие отлично знаете как свърши всичко. Двама висши полицейски чиновници, които поддържаха обвинението, се самоубиха при загадъчни обстоятелства. Няколко дни по-късно делото бе прекъснато и Еритриадис бе освободен по добрата стара формулировка: „поради липса на доказателства“.

Сега прочутият милиардер, собственик на огромен танкеров флот, отново е пред съд. Но този път той е лишен от възможността да се оправдае чрез задкулисни машинации. Ще успее ли все пак да се измъкне? Той, изглежда, се надява на това. Въпреки сериозното обвинение Еритриадис може би има шансове. За втори защитник той е избрал Спирос Паликис, ловкия адвокат, който го спаси от обвинението в убийство. Първи защитник, естествено, е Хенри Уейн. Седнал до Паликис, рижият великан съсредоточено разгръща някаква дебела папка, навярно предварителните материали по обвинението.

Освен Еритриадис двамата адвокати днес ще имат още един подзащитен. Той не е така известен, но в своята област е не по-малко важен от милиардера. Името му е Карло Каталано. До момента на своето отвлечане в бъдещето той заемаше поста председател на международната комисия за чистотата на Средиземно море. Какви са неговите престъпления, можем само да предполагаме, но по-добре е да изчакаме обвинението. Впрочем няма да чакаме дълго. Ето вратата в дъното на залата се отваря и един след друг влизат съдебните

заседатели, Председателя и Обвинителя. В залата настъпва пълна тишина.

Председателя. Откривам днешния трети ден на процеса. Днес ще разгледаме обвинението срещу Янис Еритриадис и Карло Каталано. Моля Обвинителя да започне.

Обвинителя. Преди да започна, искам да задам на обвиняемия Еритриадис няколко въпроса. Господин Еритриадис, вие притежавате контролния пакет акции на „Интернейшънъл петролеум шелф къмпани“, нали?

Еритриадис. Трудно е да се каже... Зает съм с толкова неща.

Обвинителя. Моля, отговорете ми точно и ясно. Отричате ли, че притежавате 42 процента от акциите на тази компания?

Еритриадис. Казах, че не съм сигурен, но няма да отричам. Надявам се на лоялността на обвинението. Нека бъде така, както казвате.

Обвинителя. Искам само да ви предупредя, че ако решите да отказвате, трябва да имате предвид папката, стояща пред вашите адвокати. В нея има точни сведения за банковите ви сметки и за основните ви финансови операции. А сега позволете ми още един въпрос: каква е общата водоизместимост на вашия танкерен флот?

Еритриадис. Около шест милиона тона.

Обвинителя. Вие навярно не включвате в сметката потъналите танкери „Елф“ и „Хиперион“. Но и без тях общата водоизместимост на вашите кораби надминава седем милиона тона. А ако включим и тях...

Уейн. Протестирам против това! Танкерите „Елф“ и „Хиперион“ са потънали и няма защо да се измъкват отново на бял свят.

Председателя. Протестът се отхвърля засега. Ако обвинението наруши по тази линия юридическите норми, протестът ще бъде приет. А сега, моля, продължавайте.

Обвинителя. Казах, че ако включим двата потънали танкера, ще достигнем до осем милиона тона. Бързам веднага да се извиня пред защитата, ако не съм се изразил достатъчно ясно. Ще започна с обвинения от времето преди потъването на двата танкера. Ето, погледнете.

Отново залата на съда изчезва и вместо нея се появява просторът на Средиземно море, гледано от птичи поглед. Срещу нас изгрява слънцето. Отляво, далече на хоризонта, се вижда земя.

— Намираме се на юг от Балеарските острови — прозвучава гласът на Обвинителя.

Сякаш носени от невидим самолет, ние летим над морето. Една малка точка срещу нас расте, приближава се и скоро се превръща в огромен сив кораб.

— Танкерът „Елф“, водоизместимост 380 хиляди тона — казва Обвинителя.

И сякаш за да можем да проверим думите му, ние се спускаме ниско над вълните и прелитаме край десния борд на танкера. Близо до носа с големи бели букви е написано името: „Елф“. Отново се издигаме с шеметна скорост и продължаваме да летим, оставяйки назад кораба.

— Погледнете следата, която оставя зад себе си този танкер.

Наистина, зад „Елф“ остава широко мазно петно от изтичащ нефт, което бавно се разлива. Тази черна следа върху морските вълни сякаш няма край.

Завръщаме се в залата на съда. Леко разтревожен, Хенри Уейн се изправя от мястото си.

Уейн. Колкото и да е неприятен този случай, той едва ли може да послужи като основа за обвинението. Инцидентът е изолиран и може да се обясни с всичко — нещастен случай, недобросъвестност и дори саботаж.

Обвинителя. Моля ви, не бързайте със защитата. Все още не е отправено някакво обвинение. Но вие явно искате да ускорите нещата. Сега ще покажем няколко други случая.

И преди той да довърши, картините започват да се редят. Танкерът „Посейдон“ край бреговете на Португалия — нефтено петно, дълго двадесет мили. Танкерът „Ангелика“ в Атлантическия океан — петното е дълго осемдесет мили. Танкерът „Хиперион“... Танкерът „Родос“... Танкери, танкери, танкери.

Когато свършва тази поредица от мазни петна, Обвинителя продължава:

— Танкерите на господин Еритриадис работят особено интензивно. В резултат на аварии, както и при обикновената им експлоатация, особено при промиването на резервоарите, ежегодно те изхвърлят в моретата и океаните почти един милион тона нефт.

Паликис. Какви доказателства имате за това?

Обвинителя. Не са ли ви достатъчни показаните картини? Ако искате повече, можете да отворите червената папка, която се намира пред вас. Там са изброени всички по-сериозни случаи на изпускане на нефт от танкерите, собственост на Янис Еритриадис. Там се намират и извадки от официалната статистика на ООН.

Паликис. Но аз не мога да вярвам на писмени доказателства, без да има кой да потвърди тяхната истинност.

Председателя. Всички документи, представени тук, са достоверни. Това са фотокопия от оригиналите. За оформянето им бе положен доста труд. Моля обвинението да продължи.

Обвинителя. И тъй, по вина на Еритриадис ежегодно в моретата и океаните се изхвърлят стотици хиляди тонове нефт...

Уейн. Отново възразявам! Нека приемем, че наистина в океаните се изхвърля нефт. Но защо на процеса е призован тъкмо господин Еритриадис? Замърсяването на моретата е неизбежно при използването на танкери. Защо от всички собственици на петролоносачи трябва да обвинявате само моя подзащитен? Та той е хвърлил не малко усилия за подобряване на положението.

Обвинителя. Причините, по които избрахме Еритриадис, са няколко. Вече посочих до каква степен небрежно се гледа на изхвърлянето на нефт. А сега искам да ви покажа част от изказването на обвиняемия пред международния конгрес на собствениците на танкери, състоял се в Хамбург.

От двореца на правосъдието се пренасяме в друга, не по-малка зала. Но тук не са заети и половината от местата. Публиката изглежда отбрана — тежки, отпуснати, делови мъже, застаряващи мършави секретари, които трескаво записват нещо в бележниците си. На трибуната Еритриадис говори:

— Нашите противници упорито се мъчат да докажат, че замърсяването на моретата с нефт надминава допустимите граници. През последните години борбата срещу нас се засилва особено много. Правят се опити за създаване на законопроекти, насочени срещу танкерите. И дори тук, на нашия конгрес, вие чухте едно смайващо предложение. Предлагат ни да монтираме на всеки танкер „черна кутия“ с прибори, които да записват всяко изпускане на нефт. Има ли смисъл да обясняваме доколко нелепа е такава идея. Тя явно цели да затрудни нашата работа, да ни накара да влагаме допълнителни

средства в поддържането на корабите и в крайна сметка да намали приходите.

Конгресната зала изчезва. Обвинителя се надига от мястото си и продължава:

— Чухте мнението на Еритриадис за контрола върху танкерите. Трябва да посоча, че той използва цялото си влияние, за да бъде взето едно общо решение на конгреса: в никакъв случай да не се допуска монтирането на „черните кутии“, за които ставаше дума. Така той направи още една крачка в своите престъпления. Мотивите за подобни действия той изрази лично в своята реч пред конгреса. Грижете за чистотата на моретата биха довели до намаляване на печалбите от превозването на нефт.

Паликис. Не мога да разбера защо тук думата печалби се употребява само в отрицателен смисъл. Както всеки делови човек, господин Еритриадис има право да си осигури доходи от своята дейност. Надявам се, вие няма да отречете, че без доходи той отдавна би изгубил възможността да поддържа своя флот. А това би се отразило на енергетиката на много страни. И тогава той би бил отговорен за много по-тежки последици — повишаване на цените, безработица, липса на горива. В този смисъл можем да кажем, че моят подзащитен е благодетел на хиляди хора. А от друга страна, аз съм убеден, че той не е знаел за тези неприятни случаи.

Уейн. Моят колега правилно изразява мнението на защитата. За всяко изпускане на нефт е отговорен преди всичко капитанът на съответния танкер. Може би Обвинителя предполага, че господин Еритриадис притежава свръхестествени способности? Уви, това не е така. Зает преди всичко с делови въпроси, обвиняемият не е могъл да види онова, което става на стотици километри от него, и да накаже виновните. Моля да бъде отхвърлено обвинението по тази точка.

Обвинителя. Нека напомня, че Еритриадис би могъл и без свръхестествени способности да знае какво става на танкерите, ако не беше отхвърлил предложението за монтиране на контролни прибори. Освен това, колега, ние сме възрастни хора. Нека разсъждаваме трезво. Ежегодно по ваше време са се издавали хиляди статистически справочници — на ООН, на ЮНЕСКО, всяка държава поотделно, та дори всяко министерство. Как е могъл господин Еритриадис да не знае фактическото положение на нещата. При това той е разполагал с добро

разузнаване. Но да оставим това. Искам да докажа, че обвиняемият носи вината за всички случаи на изливане на нефт в моретата. Да се върнем към един от показаните случаи. Близо до Балеарските острови танкерът „Елф“ излива нефт във водите на Средиземно море. Този случай не остава незабелязан.

Появява се същата картина, която видяхме преди малко. Танкерът плува, влачейки след себе си тъмно мазно петно. Но сега можем да забележим един малък самолет, който кръжи над кораба. В следващия миг се пренасяме в кабината на самолета. Пилотът включва вградения в командното табло диктофон и произнася:

— Танкерът „Елф“. Нефтена следа, дълга около двадесет и пет мили.

Нова картина. В малък, но добре обзаведен кабинет, зад масивно дълбоко бюро, седи Карло Каталано. Пилотът от самолета му подава някакъв лист. Каталано набързо преглежда написаното, обляга се назад в креслото и тихо казва:

— Значи пак Еритриадис. С този човек ще си имаме неприятности. Миналата седмица „Посейдон“, сега „Елф“... Но вие навярно бързате. Сега ще получите премията. Както винаги...

Той става, отива до стоящата в ъгъла каса, отваря я и измъква отвътре тънка пачка банкноти. Подхвърля я на бюрото пред пилота, после му поднася готова разписка. Свикнал с подобни процедури, пилотът се разписва и прибира пачката в джоба на комбинезона си.

— Това е всичко — казва Каталано. — И... нали знаете. Мълчете. В нашата работа дискретността е най-важна.

Пилотът кимва и излиза от кабинета. Изображението се разсейва.

Обвинителя. Оттук, паралелно с обвинението срещу Еритриадис, тръгва и обвинението срещу Карло Каталано.

Уейн. Но в какво го обвинявате? Показаната картина беше нещо съвсем обикновено. За добре извършена работа пилотът получава премия. Това влиза в задълженията на Каталано като председател на международната комисия за чистотата на Средиземно море.

Обвинителя. Досега всичко изглежда свършено почтено. Но бихте ли погледнали продължението на сцената?

Отново сме в кабинета на Каталано, но сега гост е самият Еритриадис. Милиардерът преглежда някакъв дълъг списък. Когато стига до края, той вдига глава.

— Не е ли много скъпо?

Каталано взема списъка от ръцете му и бързо прекарва пръст по редовете от горе на долу.

— Не е много. Всичко е според договора. За всяко нефтено петно съм плащал на пилотите. И в края на краищата вие поемате само част от разноските. За последния период трябва да платите едва една четвърт от цялата сума. В момента от вашите танкери само „Елф“ и „Ангелика“ са в Средиземно море.

— Е, да — намръщва се Еритриадис. — Но вие забравяте, че освен на вас плащам и на други.

Обвинителя. В разговора, който показахме, ставаше дума за договор. Този договор е бил подписан между Карло Каталано, като председател на международната комисия за чистотата на Средиземно море, и Янис Еритриадис, като представител на асоциацията на собствениците на танкери. Каталано се задължава да пази в тайна грубите нарушения на закона за опазване на моретата и океаните. По този начин той фактически напълно проваля дейността на комисията.

Уейн. Можете ли да докажете съществуването на такъв договор?

Обвинителя. Можете да се убедите сами.

Той става, изважда от папката пред себе си един лист и го подава на Уейн.

Обвинителя. Това е оригиналът на договора, изваден от личния сейф на Еритриадис.

Паликис. Протестирам против подобни методи за сдобиване с доказателства. Това е нарушение на конституционните свободи.

Председателя. Отхвърлям протеста. Според всички законодателства конституционните свободи не могат да служат за прикриване на престъпления.

Обвинителя. Смятам, че по този начин вината на Карло Каталано е доказана. Вместо към опазване на чистотата на Средиземно море той е насочил организацията към защита на виновните. Но трябва да продължим с обвиненията срещу Янис Еритриадис. Както бе споменато в разговора му с втория обвиняем, той е подкупвал и други лица, отговорни за контрола над танкерите. Но нека оставим това настрана.

Уейн и Паликис мълчат. Те дори изглеждат доволни от това отклонение. Без съмнение в предварителните си разговори с тях

Еритриадис е разкрил много повече от онова, което е изнесено на процеса.

Обвинителя. Вече зададох на обвиняемия въпрос, дали притежава контролния пакет акции на „Интернейшънъл петролеум шелф къмпани“? Той отговори утвърдително. Сега ще задам още един въпрос. Господин Еритриадис, вие ли бяхте инициаторът за организирането на тази компания?

Еритриадис. Може да се каже, че е така.

Обвинителя. Да се върнем малко назад. Когато научихте за откриването на огромно нефтено находище край бреговете на Индонезия, вие се заинтересувахте от него. И това е напълно обяснимо. Намаляването на нефтените запаси водеше до все по-слабо натоварване на вашия танкерен флот. Финансовото ви положение ставаше нестабилно. Затова вие решихте да вложите всичко, с което разполагате, в разработката на находището. Но бяхте в криза. Откъде намерихте необходимите средства?

Уейн. Обвинението задава странни въпроси. На всички е известно, че за господин Еритриадис финансовата страна на подобна операция не може да създаде трудности.

Обвинителя. Моля, ако сте толкова уверен в думите си, отворете папката, която е пред вас, и проверете преписите от банковите сметки на обвиняемия за периода, когато е създадена „Интернейшънъл петролеум шелф къмпани“. Ще се убедите, че той не е разполагал с достатъчно налични средства. Тук обаче идва щастливият случай — потъването на танкерите „Елф“ и „Хиперион“.

Паликис. Не виждам какво общо има това с процеса.

Обвинителя. Позволете ми все пак да припомня някои събития около потъването на тези два танкера. Точно в тези дни, когато Еритриадис напразно търси средства за основаването на новата компания, група престъпници решава да го шантажира. Обвиняемият тъкмо е пристигнал в Париж, когато пред стаята му в един от луксозните хотели се събира тълпа от журналисти. Сред тази тълпа стои един младеж, който изважда от джоба си писмо и го връчва на Еритриадис. Съдържанието на това писмо вече е съобщено на журналистите. Група неизвестни бандити заплашват, че ако до един часа не получат милион долара в брой, ще взривят танкерите „Елф“ и „Хиперион“. Всичко е направено шумно, блестящо, явно

престъпниците обичат рекламата. Какво е това? Реална заплаха или блъф? Еритриадис се спира на втората възможност и повиква полицията. Както съобщават по-късно вестниците, полицията действа извънредно стремително. Младежът, който е връчил писмото, бива арестуван. Една инжекция с веростимулин го принуждава да издаде скривалището на своите съучастници. Специални полицейски отряди потеглят към мястото, за да арестуват престъпниците. Завързва се престрелка, в която загиват четирима неизвестни и един полицай. В квартирата следствените органи намират включена мощна радиостанция. С нея са задействувани радиоуправляемите взриватели на бомбите, скрити в танкерите „Хиперион“ и „Елф“. Погледнете резултата от взрива на танкера „Хиперион“ с водоизместимост 500 хиляди тона.

Летим над огромен пожар. Нефтът, разлян по повърхността на океана, гори, изпускайки огромни кълба черен дим. Накъдето и да се погледне, картината е една и съща — пламъци, пламъци до хоризонта. Над това фантастично зарево като дребни насекоми кръжат самолети и хеликоптери. От тях към горящите вълни се сипе бяла пяна. На местата, където пада, тя за момент усмирява пламъците, но дори и тези малки черни петна сред пожара бързо изчезват. Нищо не може да укроти огнената стихия.

— Това става край бреговете на Бермудските острови — казва Обвинителя. — Пожарът се движеше към островите, но след четиридневна героична борба аварийните команди успяха да го изгасят. Вижте сега картината след аварията на танкера край южните брегове на Англия.

Почти същият гигантски пожар. Разликата тук е само в броя на самолетите. Те кръжат на цели ята и изсипват препарати над пламналия нефт. В акцията са се намесили и набързо съоръжени за целта кораби.

Отново сме в Двореца на правосъдието.

Обвинителя. Въпреки пожарите, край Бермудските острови останаха около сто хиляди тона нефт, а край бреговете на Англия около осемдесет и пет хиляди. Тези нефтени петна не можаха да бъдат премахнати въпреки положените усилия. Те станаха причина за смъртта на десетки хиляди птици, замърсиха плажове...

Уейн. Да, но това не е станало по вина на Еритриадис!

Обвинителя. Ще видите след малко каква е ролята на Еритриадис в тази драма, в която впрочем загинаха над триста души от екипажите на танкерите и от аварийните команди. Да се върнем към момента, когато бандитите, отчаяни от действията на полицията, решават да взривят корабите.

Пусто поле. Над полегналата трева, над градините, засадени със зеленчуци, над редките горички се сипе мръсен дъжд. В далечината се вижда мокър асфалтов път, край който голям пътепоказател съобщава: „Париж — 65 километра“.

Виейки със сирените, колона полицейски коли се отклонява от шосето и се приближава към малка къщичка. Автомобилите заобикалят ниското здание и въоръжени полицаи с кислородни маски изскачат от тях. Един високоговорител обявява гръмливо:

— Предайте се! Нямаме никакви шансове!

Вместо отговор от прозорците се разнася стрелба. Полицайте залягат.

— Огън! — командува един от офицерите. Стотици куршуми се забиват в стените на къщата. Грохотът на залповете изпълва влажния въздух.

Вътрешността на къщата. Залегнали край прозорците, трима от бандитите стрелят към нападателите. Четвъртият е застанал край радиостанцията.

— Време е — казва той и натиска един бутон.

После, въздишайки от облекчение, престъпникът изважда от джоба си мръсна бяла кърпа и я размахва на прозореца. Останалите спират да стрелят. След малко секва и стрелбата отвън. Бандитите се приближават към вратата и чакат.

Следващите събития стават много бързо. В къщата нахълтват трима полицаи.

— Горе... — извиква първият.

Но той не успява да довърши фразата си. От упор вторият полицаи изстрелва в гърба му кратък автоматен ред. Нещо не е наред, бандитите разбират това и се хвърлят към оставеното на пода оръжие, ала преди да го докоснат, третият полицаи насочва автомата си към тях и натиска спусъка.

Завръщаме се в залата на съда. Еритриадис отчаяно бърше с кърпа лицето си.

Обвинителя. Печална жертва... Така наричаха вестниците смъртта на полицаия. Само няколко души знаеха истината. Подкупени от Еритриадис висши полицейски чиновници бяха избрали този рядко честен полицаи за изкупителна жертва. Той им беше създал някои неприятности.

Уейн. Как може да твърдите, че обвиняемият има нещо общо с тази афера?

Обвинителя. А откъде мислите, че полицията е узнала мястото, в което се укриват шантажистите? От техния съучастник? Така казват вестниците. Но той изобщо не е разпитван. Можем да докажем и това. А ако желаете, ще покажем главното доказателство — разговора на Еритриадис с един от убитите.

Еритриадис. Не трябва. Признавам... че направих това... заради застраховката на танкерите.

Уейн. Добре, но всичко това е в областта на криминалните престъпления. Какво интересно намира съдът в подобно провинение на Еритриадис?

Обвинителя. Грешите. Наистина обвиняемият не е виждал нищо друго освен парите и хората, които е трябвало да загинат, за да улеснят пътя му към тях. Той е забравил за стотиците хиляди тонове нефт, попаднали в океана вследствие на аварията. И обвинението не свършва дотук. След като взема парите от застраховката на двата танкера, Еритриадис е в състояние да организира международната компания за експлоатация на нефтеното находище край Индонезия. Така се ражда „Интернейшънъл петролеум шелф къмпани“. На дълбочина двеста метра бива изградено подводно съоръжение и започва извличането на нефт. Естествено, това е свързано с много трудности, но има и някои предимства — например опростената експлоатация. Прави се сондаж до нефтоносния пласт. През друг сондаж, който стига под нефтоносния хоризонт, се спуска морска вода. На дълбочина двеста метра тя има налягане двадесет атмосфери и изтласква нефта нагоре. Първичната обработка се извършва също под водата. Утайниците и сепараторите са разположени на дъното. Газът, водата и тежките фракции на нефта се изхвърлят направо навън — в морето. Това до голяма степен намалява разходите по експлоатацията на находището. А как се отразява на морските обитатели, ще ви покажа след малко. По-нататък пречистеният нефт се събира в големи подводни резервоари и

периодично се прибира с помпи от танкерите. Моля, погледнете как изглежда подводното съоръжение.

Но нищо не може да се види. Изведнъж се оказваме в някаква гъста тъмна мътилка, която не позволява на погледа да стигне подалече от един метър.

— Такава е водата край мястото на сондажите — казва Обвинителя. — И това се простира на много километри наоколо. Сега ще проясним изображението.

По дъното са пръснати стотици метални куполи, свързани с широки галерии, и плетеници от електрически кабели. Над тях, привързани с вериги към тежки бетонни блокове, бавно се полюляват сферичните резервоари. Нагоре, към повърхността, се издигат дебели шлангове, по които нефтът се изтегля от танкерите. Над много от куполите водата е затъмнена от нефт, мазут и мехури газ, които стремително изплуват нагоре. Дъното е покрито с дебел слой черна тиня. Дълбоководна пустиня — само така може да се нарече това място. Такива са и думите на Обвинителя:

— Тази област от морското дъно край Индонезия бе превърната в пустиня. Нефтът и газът, разпръснати из водата, са убили всичко живо в радиус от десетки, дори стотици километри. Но за да не бъда голословен, искам да видите какво е представлявал този район преди „Интернейшънъл петролеум шелф къмпани“ да погуби морските обитатели.

Ние плуваме из чиста, прозрачна като зеленикав кристал вода. Дъното е покрито с водорасли, из които играят хиляди малки рибки с приказно ярки цветове. Голяма акула лениво кръжи из водата. Ято риби-пеперуди се стрелка недалече от нея. По дъното рак-отшелник бавно влачи своята черупка.

Издигаме се нагоре. Водата просветлява, постепенно губи зеления си цвят. Морските обитатели стават все по-многобройни. Коралите разперват своите израстъци като клони на фантастични дървета. Сред тях плуват риби-хирурзи с прекрасна жълтосиня окраска. Други, непознати риби се събират накуп като ята от прелетни птици. Картината е неописуема. Тук навсякъде гъмжи живот, който скоро ще бъде унищожен от нефта. Подводната красота ще бъде погубена.

Очарователната подводна картина изчезва и продължава реалността — съдът срещу убийците на живота.

Обвинителя. Нефтът се разлива по повърхността на моретата върху огромни площи. А именно в повърхностните слоеве са най-разпространени планктонът, хайверът и личинките на много от водните обитатели. Нефтът унищожава инкубаторите на океана и заедно с тях невероятно множество живи организми още при тяхното раждане или преди да са се развили. Тук бихме могли да завършим, но искам да спомена и за милионите птици, ставащи жертви на нефтените петна. Чайки, албатроси и десетки други видове птици се гмуркат във водата, търсейки храната си. Само за миг перата им могат да бъдат покрити с нефт. Птиците вече не могат да летят, перушината им престава да ги защитава от студа, а погълнатият нефт води до отравяне. После вълните изхвърлят трупове им на брега.

Летим ниско над пусти плажове, изцапани с нефт. Хиляди малки черни купчинки лежат на мръсния пясък. Това са птици с омазнена, сплъстена перушина — неузнаваеми, грозни тела.

Обвинителя. Прибавете към това китове и делфините, загинали от попадане на нефт в дихалото. Има ли какво да добавим?

Председателя. Може ли защитата да каже нещо в полза на обвиняемите?

Уейн. Искам да повтаря две неща, които вече казах. Първо, моите подзащитни не са единствените виновници за замърсяването на океаните. И второ, господин Еритриадис има големи заслуги за намаляване на безработицата и в борбата против енергийната криза.

Председателя. Аргументите на защитата не могат да бъдат приети. Еритриадис е работил единствено за своя печалба. Като доказателство можем да посочим, че той остави Англия без петнадесет милиона тона договорен нефт, когато английското правителство не се съгласи с повишаването на цените.

Обвинителя. Ние не можем да осъдим всички виновни. Затова избрахме най-големите престъпници: Еритриадис, който системно допринася за замърсяването на океаните с нефт, и Каталано, който е прикривал престъпните действия на цялата асоциация на собствениците на танкери. С това смятам обвинението за завършено.

Председателя. Отново питам защитата, може ли да добави нещо?

Уейн и Паликис мълчат.

Председателя. Моля съдебните заседатели за присъдата.

Председателят на съдебните заседатели се изправя. Гласът му глухо звучи в мълчанието на съдебната зала.

— Обвиняемите Янис Еритриадис и Карло Каталано се признават за виновни.

Председателя. Закривам третия ден на процеса.

Публикуването на този репортаж предизвика нова буря в целия свят. Изплашени от това, собствениците на танкери побързаха да приемат монтирането на „черните кутии“. Международната организация за чистотата на Средиземно море бе разформирана и на нейно място възникна нова организация за контрол над танкерите.

Бяха направени неприятни разкрития за връзките на Еритриадис с някои висши полицейски чиновници. Разкрита бе цяла мрежа от корупция, започваща от престъпния свят и достигаща до правителствата. Няколко души се самоубиха, впрочем напълно безсмислено, защото скоро след това скандалът бе потушен.

Светът очакваше новия репортаж на Елмър Уелч.

Хенри Уейн живееше във вила, подобна на моята. Открих това съвсем случайно, когато през един свободен ден реших да направя по-голямо пътешествие из гората. Дългите разходки ми доставяха неопишуемо удоволствие.

Запитах Джонсън дали може да ми намери отнякъде компас, но той поклати глава.

— Няма да се нуждаете от компас. Гората може би ви изглежда необятна и заплетена, но всъщност е невъзможно човек да се заблуди в нея. Опитайте.

Когато потеглих на път, все още не вярвах, че всичко ще бъде толкова леко. Но колкото повече се отдалечавах от вилата, толкова по-ясно разбирах докъде са довели грижите за опазване на природата. От време на време през дърветата виждах бели постройки, веднъж дори различих флайър, кацнал на малка поляна, но не се приближих.

Желаех да бъда сам в пътешествието си. А малко по-късно открих пътеката.

Тази пътека по нищо не се отличаваше от другите, по които бях вървял досега. Но щом стъпих на нея, почувствувах как кръвта в тялото ми заигра по-буйно, мускулите ми се обтегнаха и с всеки миг аз крачех по-леко. Не знам какво и къде беше монтирано, но можех да се закълна, че земното притегляне е намаляло. От бавната, равномерна походка преминах в бяг, сетне в нещо неописуемо, почти равносилно на полет. Не само гравитацията играеше роля за това чудо. В тялото ми наистина се вливаха сили и аз летях с огромни скокове, преодолявах по десет-петнадесет метра, превръщах се в птица.

За миг на едно от разклоненията на пътеката се мярна синкав облак, в който лениво се плискаха пенести морски вълни. И аз знаех, че ако завия по разклонението, ще мога да тичам все така чак до морето.

Опиянението от невероятния полет ме замайваше така, че забелязах новия „облак“ едва когато прелетях край него. С крайчеца на окото си видях широкото, чисто течение на река и в същия момент реката наистина се появи пред мене. Но вече беше късно, за да спирам или да набирам инерция за скока. Отхвърлих се напред прекалено слабо и прелетях не повече от петнадесет метра. Точно толкова колкото беше нужно, за да стигна до средата на реката.

Слабата гравитация и приливът на сили ми позволиха, преди още да потъна до гърдите, да се отблъсна от повърхността на водата. Новият скок ме прехвърли на другия бряг.

Събух мокрия панталон и го проснах на слънце. Ризата ми почти не беше пострадала.

Неочаквано от гората излезе Хенри Уейн.

Той изглеждаше не по-малко учуден от мене. Позна ме веднага, защото вече се бяхме срещали в Двореца на правосъдието — тогава исках да взема от него интервю, но той отказа. Може би ме беше забелязал на първия ред, въпреки че обикновено не гледаше към залата.

— Привет — каза Уейн и седна до мене.

Извадих от джоба на ризата почти пълен пакет цигари и го протегнах към адвоката.

— Не пуша — промърмори той. — Поне засега.

Разбрах го много добре. Аз самият почти не пушех, откакто бях пристигнал. Въздухът не ми позволяваше.

— Захвърли тоя боклук — посъветва ме Уейн. — Ние сме се нагълтали с толкова отрови, че нямаме нужда от повече.

Замахнах и хвърлих пакета в реката. Той заплува по течението, приближи се към брега и остана в ниските клони на един храст.

— Само тука човек може да почувствува, че наистина живее — казах аз.

Гигантът мрачно кимна и дългите му бакенбарди се разклатиха.

— Живеем и се радваме като едnodневки. А някой ден процесът ще свърши и ние пак ще се озовем в ония мръсни свинарници, които някой глупак е нарекъл градове. И отгоре на всичко трябва да защитавам гадове, които ден след ден са унищожавали всичко това.

Можеш да се откажеш.

— Няма да го направя. Знаеш много добре защо ще продължавам да ги защитавам. Заради парите! В нашето проклето време човек трябва да плаща дори за въздуха, който диша.

Той помълча и добави:

— А бих искал да остана тук...

СМЪРТТА НА АТОЛА ТЕТАОЕРА

РЕПОРТАЖ ОТ ЧЕТВЪРТИЯ ДЕН НА ПРОЦЕСА

На днешното заседание обвиняемите са петима. Всички те са поданици на страна, чието име по понятни причини няма да споменавам, а не искам да използвам измислено име, защото репортажът ми ще загуби своята документална стойност. Подсъдимите са взели участие в ядрените опити на атола Тетатоера. Седнали един до друг на подсъдимата скамейка, петимата мъже образуват една странна разнородна група. На десния край е високия генерал Йор Креснер. До него, сякаш иска да подчертае контраста, се е свил Ирмар — типичен кабинетен учен, с очи, скрити зад дебелия стъкла на очилата. Следва Евгений Потонски — поляк по произход. Предпоследен в групата е полковник Сертон. На левия фланг седи океанологът Евидж.

Както всеки ден, на мястото на защитата е Хенри Уейн. До него се намира днешният втори защитник, известният парижки адвокат Ролан Колотие.

Председателя. Откривам четвъртия ден на процеса. Днес са призовани виновниците за унищожението на атола Тетатоера.

Колотие. Господин председателю, смятате ли, че за подобен случай може да се търси отговорност от пет души, дори ако те са били ръководители на опитите? Става дума за въпрос от държавно значение за страната и в него са участвували далеч по-голям брой хора. Освен това аз съм сигурен, че и петимата са действували от чисто патриотични подбуди.

Председателя. Във вашия век има хиляди, които бихме могли да призовем към отговорност. Но пред нашия съд сме изправили само малка част от тях. Във всички случаи сме избрали главните виновници. Що се отнася до останалото, давам думата на Обвинителя. Мисля, че той може ясно да ви покаже какво са извършили обвиняемите.

Обвинителя. На атола Тетатоера бяха взривени две ядрени бомби от нов тип, наречен „зет“. Това беше експериментална проверка на бомбите, създадени само няколко месеца по-рано от националния институт за военnojдрени проучвания под прякото ръководство на професор Ирмар.

Уейн. Трябва да се има предвид, че професор Ирмар е само един учен. Той се е занимавал с теоретични проблеми и е бил твърде далече от тяхното практическо приложение. Тук се поставя един деликатен проблем: може ли изобретателят на оръжието да отговаря за вредите, нанесени от неговото откритие?

Обвинителя. Дейността на Ирмар не е толкова невинна колкото се опитвате да я представите. — Вдига от масата пред себе си дебела черна папка. — В тази папка освен чертежите на бомбата „зет“ се намират и изчисленията му за най-ефективното ѝ приложение. Твърдо можем да кажем, че именно той е бил най-добре осведомен за действието на бомбата.

Уейн. Но защо трябва да спорим на морални теми, когато откритието на професор Ирмар никога не е било използвано срещу хора.

Обвинителя. С него са били извършени два опита на атола Тетатоера. В процеса на заседанието ще ви представим неопровержими доказателства, че при опитите има загинали хора.

Направи ми впечатление, че Уейн си седна, без да възрази. Струва ми се, че един от най-популярните юристи на двадесет и първия век, юристът боец, за когото не съществуваха неопровержими аргументи, беше разколебан.

Колотие. Бързам да посоча, че употребените за експеримента бомби са били с намалена мощност.

Обвинителя. Това не променя същността на нещата. След малко ще имате възможност да се убедите лично в мощността на бомбите. А сега нека продължим с подготовката на опитите. Военното командване е било поверено на генерал Йор Креснер.

Колотие. Генералът е изпълнявал решение на правителството. Неговото задължение е било единствено да следи за правилното провеждане на опитите.

Обвинителя. Можем да представим разговор между Креснер и министъра на отбраната, от който става ясно, че настояването на

генерала е било решаващо за разрешаването на опитите. Желаете ли да го видите?

Преди защитникът да отговори, генерал Креснер се надига от подсъдимата скамейка, бързайки да парира удара.

Креснер. Не е нужно да представяте доказателства. Аз не смятам да отричам, че използвах цялото си влияние в правителството, за да бъде разрешен експериментът. Дори да говоря в своя вреда, ще подчертая, че тази задача не беше лека. Самият президент беше готов да присъедини и нашата страна към договора за разоръжаване, който за съжаление наистина стана световен. Но нашата страна се нуждаеше от ново оръжие, за да защитава своята независимост. Всичко съм извършил за страната си. Аз вярвам, че народът би одобрил моите действия.

Обвинителя. Сега, надявам се, че е ясно защо сме призовали вас на процеса, а не президента? А колкото до народа... може би това е одобрението, за което говорите.

Широк булевард. През мъглата се вижда силуетът на световноизвестна постройка. По улиците тече безкраен поток от хора. Над тях се издигат плакати „Спрете ядрените опити!“, „Ние не искаме да загинем!“, „Не — на бомбата!“. Срещу демонстрантите се насочва друга колона — с щитове и шлемове. Тълпата се разлива, раздават се виковете, започва бой.

— Само в тази демонстрация имаше 86 ранени и над 200 арестувани — казва гласът на Обвинителя.

Картината изчезва и ние пак сме в залата на съда.

Обвинителя. Евгений Потонски, можете ли да кажете, защо за експеримента бе избран именно атолет Тетатоера?

Потонски. Условието на този атол бяха благоприятни. Населението наброяваше сто и седем туземци, на които лесно можеше да се намери място на някой друг остров. Освен това Тетатоера е отдалечен от морските пътища и наблизо няма други обитаеми острови.

Обвинителя. Можете ли да посочите друго съображение?

Потонски. Между другите фактори, които повлияха на избора, беше и това, че на Тетатоера имаше богата флора и фауна. Трябваше да се изясни влиянието на бомбата върху живата природа.

Обвинителя. Ваше ли беше предложението да се избере Тетатоера по посочените причини?

Потонски. Аз съм биолог и за мен това беше твърде важно. Експериментът трябваше да бъде комплексен.

Обвинителя. Давахте ли си сметка, че ядрените опити могат да имат освен унищожаването на атола други, много по-тежки последици от биологична гледна точка?

Потонски. Вероятността за подобен случай беше нищожна.

Обвинителя. Но сте допускали, че може да се случи нещо!

Потонски. Не!

Обвинителя. Евидж, вие сте били включен в комисията по провеждане на опитите като един от най-добрите океанолози на страната. Допускали ли сте, че последиците от ядрените експлозии на атола Тетатоера могат да бъдат по-сериозни, отколкото се е предполагало?

Евидж. Да! През последните няколко години аз се занимавах с проблема за влиянието на радиацията върху дълбоководните организми. Представих на Потонски доклад, в който посочвах, че опитът може да предизвика неконтролирани мутации. Особено опасен беше фактът, че близо до атола преминава подводно течение, което все още не е достатъчно проучено.

Обвинителя. В такъв случай защо на последното заседание на комисията поддържахте предложението на Потонски?

Евидж. За своите изследвания аз получавам помощ от някои военни институти. Потонски ме заплаши, че ако упорствувам, тази помощ ще бъде спряна.

Обвинителя. Евгений Потонски, признавате ли думите на Евидж за истина?

Потонски. Аз не можех да му позволя да провали един важен експеримент. Но не съм го заплашвал открито, само намекнах за помощта.

Обвинителя. И тъй, Евидж, вие се отказахте от становището си, за да запазите своите субсидии. При подготовката на експеримента оказахте активна помощ при определяне на мястото на подводния ядрен взрив.

Евидж. Все пак аз протестирах пред Потонски.

Обвинителя. Това ще бъде взето предвид от съдебните заседатели. Нека продължим. С населението на острова се е занимавал полковник Сертон. Господин полковник, какво можете да кажете за своята дейност на Тетатоера?

Сертон. За експеримента на Тетатоера трябваше да се построят бетонни бункери, сгради и други съоръжения. По тях щеше да се определи нагледно разрушителната сила на експлозиите. Тези съоръжения бяха построени от местното население. Естествено, ние заплащахме за труда.

Обвинителя. Да, ние знаем, че са били отпуснати средства за заплащане. Но тези средства не са достигали до работниците.

Сертон. Това е лъжа!

Грешка. Едно признаване на фактите би било далеч по-добро за него, отколкото онова, което ни се показва.

Атолят Тетатоера. Недалече от морския бряг са израснали нови бетонни сгради. Някои от тях вече са завършени, но липсата на прозорци и врати прави странно впечатление. Около другите работят полуголи островитяни. От един бункер излиза полковник Сертон, придружен от двама войници.

— Кога ще ни платите, господине? — вика един от работниците.

Сертон се обръща към войниците и дава някаква заповед.

Двамата се втурват напред, хващат недоволния и го замъкват в една от постройките, безразлични към неговите протести. Островитяните мълчаливо наблюдават случката.

— Надявам се, че всичко е ясно — казва високо полковникът. — Не искам протести.

Връщаме се в залата на съда.

Обвинителя. Показахме този епизод само защото изразихте съмнение в компетентността на обвинението.

Сертон. Камуфлаж...

Обвинителя... Но вашите финансови машинации не ни засягат. За нас е важно друго. Вие сте виновен за смъртта на 34 жители на атола...

Сертон. Лъжете!

Обвинителя. Обвиняеми, вие нищо не печелите с тези реплики. Знаете как се процедира във вашия век с тези, които обидят съда или

някого от неговите членове. Аз само съжалявам, че не сме във вашия век и че трябва да бъде толерантен повече, отколкото заслужавате.

Председателя. Обвиняеми, правя ви предупреждение за некоректно държане с Обвинителя.

Сертон (предизвикателно). Извинявам се. Но това, което твърдите, трябва да бъде доказано.

От дните, прекарани в бъдещето, тоя човек не беше научил нищо ново и не беше забравил нищо старо. С нетърпение очаквах поражението му.

Обвинителя. Ще се опитаме. Но преди това искам да ви кажа, че дори смъртта на тези 34 човека не би била достатъчна, за да застанете на подсъдимата скамейка. Защото нашата задача не е да съдим финансови, нито криминални престъпници. Но има един друг факт — вие сте имали възможност да предотвратите ядрения опит на Тетатоера с един рапорт.

Тесен пясъчен плаж, заграден от едната страна с високата стена на джунглите, а от другата заливан от морските вълни. Полковник Сертон стои сред пясъка и изтрива потното си лице с бяла кърпа. Един войник излиза от гъстата растителност, отдава чест и докладва:

— Невъзможно е да ги открием, господин полковник. Те познават местата много по-добре от нас. И не желаят да напускат атола.

— Колко са?

— Евакуирани са 73 туземци. Следователно тук остават 34 души.

Сертон мълчаливо се обръща и дълго гледа към морето, където стои на котва един военен кораб. Войникът продължава да стои изпънат мирно. Най-последно полковникът проговаря:

— Съобщете на останалите, че след един час напускаме острова.

Войникът уплашено гледа началника си.

— Чухте ли заповедта? — нетърпеливо пита Сертон. — Изпълнявайте!

Войникът се обръща и след малко изчезва в джунглата.

Картината се сменя. Сега сме на борда на военния кораб, който се отдалечава от атола. Върховете на палмите вече едва се различават на хоризонта. До перилата са застанали полковник Сертон и генерал Креснер.

— На други острови сме имали неприятности с местното население — казва генералът. — Обикновено туземците не искат да разберат, че трябва да напуснат. Надявам се, че тук евакуацията е минала без инциденти. Ако на острова е останал дори един от тях, трябва да прекратим експеримента. Това е изрична заповед на президента. Затова още веднъж ви питам, всички ли напуснаха?

— Сто и седем туземци бяха евакуирани — твърдо изговаря Сертон.

Когато отново се връщаме в съда, Обвинителя задава своя следващ въпрос.

Обвинителя. Генерал Креснер, наистина ли щяхте да прекратите експеримента, ако знаехте за останалите на острова хора?

Високият генерал се изправя. Острите черти на лицето му са оградени от посребрена коса. Това е лице на твърд, дори жесток, но неспособен на лъжа човек.

Креснер. Да, за съжаление. Такава беше изричната заповед на президента. Вече имахме два подобни случая. Всеки път около смъртта на няколко туземци се вдигаше скандал.

Обвинителя. Защо не проверихте лично изпълнението на плана за евакуиране?

Креснер. Защото не исках да установя, че не е изпълнен докрай.

Обвинителя. Значи ли това, че сте подозирали лъжата на полковник Сертон?

Креснер. Бях уверен, че не казва истината. Но аз се интересувах единствено от изпълнението на опитите. Писменият рапорт на полковника ми беше достатъчен.

Обвинителя. Оттук можем да направим извода, че ви е било нужно само прикритие — условно изпълнение на заповедта. И рапортът на Сертон е бил решаващ за опита.

Креснер. Да. Но и двамата знаехме, че опитът трябва да бъде проведен.

Обвинителя. Смятам, че степента на участие на петимата подсъдими в експеримента е установена.

Колотие. И петимата са били принудени да действуват така от хода на събитията. Те само са изпълнявали своите задължения.

Обвинителя. Вече доказахме, че ако подсъдимите бяха изпълнявали единствено и напълно своите задължения, не би се

стигнало до двата ядрени взрива на острова. Тоест имаме случай на неизпълнение или превишаване на задълженията.

Атолт Тетатоера. От един километър височина той прилича на огромен зелен пръстен, очертан от белите линии на плажовете. На брега на лагуната се виждат тъмните квадрати на бетонните укрепления. Край тях като черни точки се движат хората — неколцина от останалите островитяни. Сега, след заминаването на военните, те са спокойни.

— Внимание — казва гласът на Обвинителя.

Долу, сред джунглата, внезапно блясва мълния. Няколко секунди непоносима светлина, после мрак. Гъбата на взрива се извисява към небето.

Постепенно привиквам към нормалното слънчево осветление. Отначало едва различавам пръстена на атола. После виждам всичко. Джунглата е изчезнала. Останали са само овъглени следи. На мястото на взрива огромен кратер е разкъсал атола и съединил лагуната с океана.

Нов, този път по-слаб блясък осветява дъното на лагуната. Над острова се издига облак от вода и пара.

— Това бяха двата взрива — земен и подводен — казва Обвинителя. — А сега вижте острова два дни по-късно.

Пустош. Нито следа от буйната растителност. Само тук-там лежат обгорели палмови стъбла. Атолт Тетатоера е мъртъв. Спускаме се към лагуната, обикаляме гладките стени на кратера, отиваме към брега на океана. На пясъка лежат мъртви риби, изхвърлени от вълните.

И ето ни пак в съда.

Обвинителя. Евгений Потонски, какви бяха резултатите от проведените след експеримента изследвания на острова?

Потонски. Изследвания не биха извършени. Радиацията се оказва твърде висока, за да можем да се приближим.

Обвинителя. Но ние можем да ви покажем последиците от двата ядрени взрива. Радиацията е предизвикала мутации на морските звезди, обитаващи плитчините край атола. Потомството на оцелелите екземпляри се е превърнало в съвсем нов вид. Течението, за което спомена Евидж, е разнесло яйцата на новите морски звезди на хиляди километри. Тези същества унищожават всичко по своя път. Стотици коралови острови са били унищожени от тях. Но това не е всичко. На

мутации са били подложени и някои микроорганизми. Те унищожават всички видове водорасли, превръщайки топлите морета във водни пустини.

И най-после ще трябва да посочим, че някои видове планктон имат свойството да поглъщат убийствени дози радиоактивни вещества. Разнесен от теченията във всички посоки планктонът става храна на по-едри организми. Те от своя страна биват погълнати от още по-едри и така радиоактивната зараза се разпространява на хиляди километри. Не е рядкост радиоактивната риба да попадне в мрежите на риболовните кораби, а оттам — в консервната промишленост.

Хенри Уейн. Но подобно нещо не е известно в нашето време.

Обвинителя. Не е известно в този мащаб. Процесът е започнал с опитите на атола Тетатоера и се е развивал продължително време. Но още през ХХ век бяха унищожени от „акантастер планки“ коралите по протежение на двеста километра от Големия бариерен риф. Последниците продължават да се чувствуват и сега — четиристотин години по-късно.

Уейн. Имате ли доказателства за подобно обвинение?

Обвинителя. Всичко, което говоря, е достатъчно и доказано. Именно двата ядрени взрива на атола Тетатоера са причината за всички последвали бедствия. Самият атол вече не съществува, както и много други коралови острови. Морските звезди са изiali всички живи корали, а океанът постепенно е разрушил мъртвите коралови маси.

Уейн. Дори да допуснем истинността на всичко това, то вие едва ли ще утвърждавате, че обвиняемите са предвиждали резултатите.

Председателя. Това ще бъде взето предвид. Има ли защитата да каже нещо друго?

Уейн сяда на мястото си.

Председателя. Какво е решението на съдебните заседатели?

Представителят на съдебните заседатели се изправя.

— Генерал Йор Креснер, полковник Сертон, Стив Евидж, Евгений Потонски и професор Ирмар се признават за виновни.

Този ден аз и Джонсън пристигнахме по-рано. Огромната зала на съда беше пуста. Заобиколихме по широките коридори, изкачихме няколко стъпала и влязохме в помещението, където се намираше

дехронаторът — апаратурата за пътуване във времето. Енрико Пасини беше тук, придружен от двама пазачи в бели униформи.

— Сега ще можете да видите дехронатора в действие — тихо каза Джонсън.

— Мислех, че всички обвиняеми са вече тук.

— Истина е. Но в последния момент Пасини поиска на неговия процес да присъствува технически експерт. Както знаете, ние позволяваме на подсъдимите да си избират защитници от своето време и нямаме нищо против това желание. И все пак интересно е, какво смята да прави Пасини? Той отлично знае, че вината му е неоспорима.

— А кой е експертът, поканен от подсъдимия?

— Името му е Марио Колозо. Живее в Милано. Най-странното е, че няма никакво образование. Работи като автомобилен техник.

Въздухът в залата леко завибрира. Обърнах се и видях как операторът, облечен в бяло, работи на пулта за ръчна настройка. Застанал прав между двамата пазачи, Енрико Пасини го наблюдаваше с интерес.

В центъра на помещението въздухът сякаш се сгъсти. Затанцуваха неясни сенки, които ставаха все по-плътни. Остър звук трептеше между белите стени. Изведнъж една от сенките изчезна. На нейно място остана човек.

Това беше мъж на около тридесет години, облечен в измачкан сив костюм. Беше нисък, мургав, черноок, с тънки черни мустачки. Приличаше по-скоро на испанец.

— Здравей, Марио — каза Пасини.

— Здравейте, комендаторе — отвърна техническият експерт.

После всичко стана извънредно бързо. Изпод сакото си Марио измъкна тежък бластер и насочи дулото му към нас. Единият от пазачите се хвърли към него, докато другият теглеше Пасини към вратата. От дулото на бластера излетяха две мълни и помещението се изпълни с миризма на изгоряла плът. Пазачите бяха мъртви.

— Ти — обърна се Марио към оператора — ще ни върнеш обратно. Иначе...

Той бавно надигна дулото на бластера и го насочи към лицето на оператора.

— Това е престъпление. Ще отговаряте за него.

Марио злобно се усмихна.

— Отговорността не ме интересува. Ще броя до три, след това стрелям. Едно... две...

Операторът се обърна към пулта и пръстите му заиграха по клавишите. В центъра на залата отново заиграха сенки.

— Минете в центъра — глухо каза той.

— О, не — намеси се Пасини. — Знам, че машината може да работи автоматично. Ще я нагласиш и ще дойдеш нас за заложник.

— Добра идея — каза Марио. — В такъв случай да вземем и тези двамата. Хей, минете в центъра!

Под прицела на бластера ние отстъпихме към средата на залата. Навлязохме в кръг от сянка, светлината наоколо ту се засилваше, ту отслабваше, но можехме достатъчно ясно да наблюдаваме пулта.

Операторът свърши приготовленията и се обърна.

— След десет секунди дехронизацията ще бъде извършена.

Пасини поведе оператора към нас, докато Марио извади от джоба си малка кутийка, завъртя нещо върху капака и изтича след тях.

— Термична мина — поясни той, когато се приближи. — След половин минута от машината няма да остане нищо.

Струваше ми се, че секундите текат по-бавно от обикновено. Броях наум и чаках момента на прехода. Неочаквано ярка светлина ме заслепи и угасна.

Намирахме се в голям подземен гараж, навярно мястото, от което беше взет Марио. Около нас имаше хиляди автомобили. Наблизо блестяха стъклените стени на помещението за дежурния. Вътре имаше няколко души, които гледаха напрегнато към нас.

— Успех! — изрева Пасини и им махна с ръка. После се обърна към нас и допълни. — Това е най-рискованата и най-успешната операция, която съм извършвал.

След малко, седнали в голям автобус, обкръжени от хората на Пасини, ние се движехме по улиците на Милано.

Странно съществуване е човекът. За сетен път се убеждавах в това от личен опит. Намирах се в ръцете на група престъпници, в света, който бях успял вече да намразя, и все пак се чувствавах радостен. Покритите с мъгла, задръстени от автомобили улици ми напомняха улиците на Ню Йорк. Спомнях си последния ден, когато заедно с Джонсън се озовах в двадесет и пети век.

— Всичко е твърде просто — обясняваше Пасини, изпълнен с гордост. — Още след оня случай на осми юли, когато официално съобщихте за процеса, аз разбрах, че няма да мога да се спася. Трябваше да се подготвя за всичко. Още повече, че онзи глупак вдигна шум около моето име. Тогава се уговорих с Марио и тези приятели. До деня, когато ме отвлякоха, бяха изчезнали двадесет и седем души. Имах всички сведения за изчезванията и едно нещо ми направи впечатление — от едно изчезване до друго минаваше определено време. Нямах нито един случай на едновременно отвличане в различни места. Изводът беше ясен — вие разполагате само с една машина. Важното беше да повикате някой от моите хора. И планът успя, нали?

— Дехронаторът наистина е само един — каза операторът. — Но не мислете, че имате какъвто и да било шанс. Сигурен съм, че вече ни наблюдават с хроноскоп — апарат, който не може да осъществява преход на хора, но осигурява зрителна връзка с миналото. А създаването на нов дехронатор е въпрос на часове.

Пасини не изглеждаше изненадан от това съобщение.

— Очаквах нещо подобно. Знаех, че няма да представлява особен труд да ме намерят. Но сега имам заложници. Вашите приятели ще трябва да се съобразяват с това. Автобусът направи рязък завой. Една стоманена плоча се издигна нагоре, за да го пропусне във вътрешността на зданието.

— Ето ни в моята обсадна резиденция — каза Пасини. Оттук ще бъде трудно да ме измъкнат.

Обкръжени от въоръжените си спътници излязохме от автобуса. Пасини ни поведе по винтова стълба надолу към подземните зали. Около нас се издигаха дебели бетонни стени. Намирахме се в истинска крепост. Но Джонсън и операторът бяха спокойни.

Затвориха ни в широко помещение, подготвено за нашето идване. Двама души, въоръжени с бластери, застанаха на пост пред вратата.

— Надявам се, че вече ни наблюдават — каза Пасини. — Затова ще кажа следното: ако бъда отвличен отново, вие ще бъдете убити. Знаем, че дехронаторът може да извади от нашето време само един човек или група хора, но ако са на едно място. След малко ще ви разделим, за да не могат да ви измъкнат едновременно. Пазачите имат

заповед, ако изчезне един от вас, да застрелят другите. Знам, че след това ще бъда беззащитен, но аз бих бил беззащитен и ако ви позволя да избягате.

Стаята беше подредена с вкус, но това не правеше престоя ми по-приятен. Бях затворен сам. Операторът и Джонсън се намираха някъде наблизо, също отделени един от друг.

Този път Пасини имаше предимство. Неговият план изглеждаше безупречен. Преди да ни разделят, операторът успя да ни обясни всичко, което пречеше да бъдем спасени. Дори за близки обекти настройката на дехронатора трябва да бъде изменена, а за това са нужни поне пет минути. Разбира се, би било възможно да се построят три дехронатора, но на такова малко разстояние един от друг те неминуемо биха предизвикали смущения в работата си. А подобен риск не би поел нито един оператор.

Седях на стола с лице към вратата. В коридора отекваха стъпките на пазача и от време на време виждах лицето му през квадратния отвор на вратата. Стъпките му затихваха и между тях се вмъкна звукът от стъпките на другия пазач.

Внезапно нещо се търкулна пред краката ми. Наведох се и изтръпнах. На пода лежеше малък армейски бластер.

За секунда в главата ми нахлуха спомени от военната служба. Отлично познавах този модел бластер. Бях стрелял с него, бях го сглобявал, дори го бях ремонтирал.

В следващия миг събитията се развиха така бързо, че едва успях да разбера какво върша. С първия изстрел разбих ключалката, блъснах вратата и изскочих в коридора. Почти инстинктивно усетих изстрела, който щеше да дойде отляво, и се хвърлих на пода. Бетонната стена над мене се разтопи в ярък блясък.

Намирах се в тесен бетонен коридор, без каквото и да било укритие. Отляво стреляше моят пазач. Отдясно се готвеха за стрелба пазачите на Джонсън и оператора. Положението ми беше безнадеждно. Но в ръката си имах бластер.

Вече не виждах нищо. Премятах се по бетона, отскачах настрани и стрелях. Въздухът бучеше от горещите вълни. Около мене падаха ударите на бластерите — първо три, после два, после...

Когато се опомних, тримата пазачи лежах на пода на коридора. Дрехите ми бяха обгорени, обгорен беше и десният ми крак. Надигнах се и закуцах към килиите на другите двама.

Събрахме се при оператора. От коридора долетяха викове, но сенките около нас вече се сгъстяваха. Планът на Пасини се беше провалил.

Постепенно залата на дехронатора възникна около нас. Операторът пръв изскочи от кръга и изтича към пулта, пред който стоеше един негов колега. Двамата започнаха да изменят програмата на апаратурата.

Минаха няколко минути. Аз, Джонсън и трима пазачи стояхме до стената. Дехронаторът заработи с тихо бучене. В центъра на залата, обвит в мъгла, се появи силуетът на Енрико Пасини. С всяка секунда той ставаше все по-ясен. И изведнъж стана нещо непредвидено. В един последен, отчаян опит да се измъкне Пасини се хвърли настрани и изчезна. Нещо в дехронатора издаде висок вой, затреця и утихна.

— Край — тихо каза операторът. — Всичко е свършено.

— Пасини напусна полето на дехронатора преди окончателната трансформация — шепнешком поясни Джонсън. — Сега той е изгубен във времето и става невъзможно да го открием. Това е равносилно на смърт.

— Смятам, че е някъде в силура — каза вторият оператор. — Ще се опитаме да го потърсим, но нямаме никакъв шанс за успех.

Двамата с Джонсън тихо напуснахме залата на дехронатора. Минахме по коридорите и излязохме пред двореца.

— За днес процесът се отлага — каза Джонсън. — Можете да подготвите поредния репортаж.

Вестта за изчезването на Пасини предизвика немалко безредици в цяла Италия. Досега тук всичко беше спокойно, ако се изключи убийството на журналиста Салваторе Маринели. Но след репортажа на Уелч, в който се съобщаваше, че Пасини може да бъде считан за мъртъв, последваха неочаквани събития.

Започнаха поразителни разкрития за проникването на престъпните влияния в правителството. Оказа се, че Пасини е бил далеч по-важна фигура в тази игра, отколкото се смяташе. От неговите

заводи в Сицилия започваше една мрежа, обхващаща цялата италианска промишленост. Индустриалци, депутати и министри заемаха важни места в тази организация.

Като последен опит да бъдат премахнати свидетелите, в Милано бе организирана най-голямата полицейска акция от двадесет години насам. След тридневни сражения по улиците на града бяха убити над двеста бандити. Но това вече не можеше да спре тръгналата лавина.

Правителството беше изправено пред правителствена криза. И неговите отчаяни вопли се присъединиха към общия хор на протестите срещу репортажите на Елмър Уелч.

ИМАХА ЛИ РАЗУМ?

РЕПОРТАЖ ОТ СЕДМИЯ ДЕН НА ПРОЦЕСА

Една разумна раса бе унищожена!

С тези думи започва обвинителната реч. Цялата зала притихва и всички погледи се насочват към обвиняемите.

Днес те са трима. Ще се опитам накратко да обрисувам всеки един от тях.

Полковник Рой Брентън. Едър, широкоплещест мъж във военна униформа. Въпреки стегнатите дрехи вече се чувствава прогресиращото му напълняване. Косата му е късо подстригана, лицето му е загоряло от слънцето — нещо, на което могат да завидят милиони жители на покритите със смог градове. Полковник Брентън е началник на секретната военна база за океанологически проучвания, разположена на брега на Мексиканския залив, близо до град Евърглейдс.

Доктор Чарлз Търнър. Млад мъж, може би най-младият обвиняем в процеса. Той едва ли е на повече от тридесет години. Лицето му е красиво, но издава прекалено голяма самоувереност, като у човек, свикнал винаги да постига успехи. Наистина, за своята възраст той е сполучил в доста неща. Макар и неизвестен в широките кръгове, Търнър е един от най-големите американски специалисти по генетична хирургия. Освен това той е отличен микробиолог. Но вместо да се занимава с научни изследвания в някой институт и вечно да чака помощ от държавата, той е предпочел бързата и блестяща кариера на сътрудник във военните организации. До прехвърлянето си във Флорида е работил в Ред форт, центъра за бактериологически изследвания, печално известен след многобройните смъртни случаи, станали в неговите околности.

Третият обвиняем е Хю Делмар. Висок и слаб, с ъгловата фигура, върху която костюмът изглежда прекалено широк. Кожата на ръцете и лицето му е тъмна, загрубяла от непрекъснатото плуване в морската

вода. Официално Делмар се води като биолог към базата във Флорида, макар да няма съответното образование. Той е добър леководолаз и един от най-големите познавачи на делфините. В това се състои и неговата работа в базата. Без неговата помощ много от военните програми, свързани с делфините, не биха могли да бъдат осъществени.

Обвинителя продължава речта си:

— Волно или неволно, през XXI век бе извършено едно от най-чудовищните изстребления, които историята познава. Само за няколко години изчезнаха всички китообразни — синият кит, финвалът, сейвалът, кашалотът, нарвалът, гренландският кит, южният кит, сивият кит, косатката, бутилконосът, делфинът афалина, амазонският делфин, китовидният делфин, сивият делфин... Списъкът на изстребените видове би бил прекалено дълъг, за да посоча всички. Това са 84 вида китове и 43 вида делфини. Милиарди отделни екземпляри, погубени изведнъж и завинаги. Днес напразно си задаваме един мъчителен въпрос: бяха ли разумни? Никой вече не може да отговори със сигурност. Никакви изследвания не могат да бъдат проведени — няма какво да се изследва. Делфините в басейните и океанариумите не надживяха дълго своите братя. Последният делфин в света умря към края на 2042 година.

Нека се обърнем към онова, което е било установено преди измирането на китообразните. Учените са открили, че мозъкът на китовете и делфините е извънредно сложен. Това е особено ярко изразено при делфините. По сложност на някои области и по брой на нервните клетки мозъкът на делфина може да бъде поставен далеч пред човешкия. Само по себе си това не е доказателство за разумност, но вече привлича вниманието. Друга, доста интересна подробност е необикновеното дружелюбие на делфините спрямо човека. Стотици давещи се хора са били спасени от делфини.

Друго доказателство за разумността на делфините е техният език. Смята се за несъмнен факт това, че делфините разговарят. Много експерименти, провеждани от най-различни учени, са потвърдили, че тези морски жители имат свой език. Нещо повече. Според лингвистите човешката реч има четири степени на сложност — звук, сричка, дума, изречение. У делфините тези степени са пет. Тяхната реч е много по-сложна от човешката. Можем да предполагаме, че в някои области на разума те са били даже по-напреднали от хората. Единственото

възражение против такова предположение е липсата на това, което ние наричаме „цивилизация“. Но подобно възражение не е убедително. Средата, в която живеят делфините, е прекалено благоприятна и не налага създаването на изкуствени условия за живот. Така че онези, които обявяват делфините за неразумни същества, поразително напомнят за подобни твърдения, отправяни срещу негрите. Липсата на цивилизация може да помогне за изключително развитие на традиции, епос, нрави и обичаи — всичко онова, което може да задържи обединено едно разумно племе.

Говорейки за делфините, не трябва да забравяме и китовете. Те също имат свой сложен език. А са известни невероятни и все пак достоверни случаи, когато кит е подавал сигнал до други китове през стотици километри вода. Как? Това не е известно. Китовете отнесоха със себе си тази тайна.

Но защо трябва да говорим само за онова, което са установили учените? Имаме далеч по-сериозни доказателства за разумността на делфините. Надявам се, че ще ги получим от самите обвиняеми. Хю Делмар, какво мислите за разума на делфините?

Делмар. Трудно ми е да се изкажа категорично. Знаете, че аз не съм учен.

Обвинителя. Питам за вашето лично мнение. Ако не можете за отговорите на този въпрос, кажете, разговаряли ли сте с делфините?

Делмар. Да, разговарял съм много пъти. В нашата база имаше електронно устройство, което преобразуваше английската разговорна реч в сигнали, достъпни за делфините. След няколкомесечна тренировка делфините започнаха да разговарят свободно с нас.

Обвинителя. Сега да разгледаме проблема от друга страна. Истина е, че делфините не са създали цивилизация в нашия смисъл на тази дума. Но те удивително бързо се приспособяват към използването на машини и различни технически приспособления. За доказателство ще се обърна към друг обвиняем. Полковник Брентън, каква беше основната цел на базата?

Брентън. В базата се проучваха възможностите за използване на делфини и косатки за военни цели.

Обвинителя. Бихте ли обяснили по-подробно как се подготвяха делфините за изпълнение на военни задачи и в какво се състояха тези задачи?

Брентън. Основната задача беше откриването на вражески подводници и тяхното унищожаване чрез прикрепване на мини към външната обшивка. Предвиждаше се също така миниране на пристанища, разрушаване на подводни обекти, разкъсване на кабели, а освен това и разузнавателни рейдове.

Обвинителя. Какви механични приспособления бяха разработени за делфините?

Брентън. Хю Делмар вече спомена за устройството, което преобразува говора на делфините в човешки думи и обратно. Във всеки басейн имаше телефон, приспособен за употреба от делфините и свързан с това устройство. По този начин делфините можеха по всяко време да се свържат със сътрудниците или с дежурния офицер. А за изпълнение на бойните задачи бяха конструирани много апарати, които можеха да се прикрепват към гърба на делфина и да се задействуват с движение на плавника или на муцуната.

Обвинителя. Цитирайте някои от тези приспособления.

Брентън. Преди всичко мога да посоча коланите за носене на мини. Тези колани автоматично се откачат след прикрепването на мината. Друго приспособление е автоматичната харпунна пушка, също прикрепена на гърба и със спусък до устата на делфина. От мерник нямаше нужда — великолепната ориентация на тези същества им позволява да се прицелват почти инстинктивно. По същия начин бяха приспособени фотоапарати и кинокамери за разузнаване, клещи за прерязване на кабели и други инструменти.

Обвинителя. Какви бяха резултатите от провежданите тренировки?

Брентън. Резултатите бяха добри. Делфините бързо свикваха с инструментите и още от първите упражнения всеки един от тях би могъл да замени цяла група леководолази. Да не говорим за това, че никой леководолаз не би могъл да разполага с такава свобода в морето.

Обвинителя. При желание все още може да се спори дали делфините са разумни. Но никой не може да отрече, че едно същество, което разговаря, използва телефон и различни инструменти и се стреми да помогне на човека, стои доста близо до прословутия „хомо сапиенс“. И това важи не само за делфините, а също така поне за косатките и някои видове китообразни, с които са правени аналогични опити. А сега трябва да преминем към конкретната част на

обвинението. Полковник Брентън, ето тук пред мене е папката с материалите по операцията „Левиатан“. Ще отречете ли, че проучванията в тази област са започнати по ваша инициатива?

Брентън. Не, разбира се. Вие вероятно имате моя рапорт и би било глупаво да отричам.

Обвинителя. Едва ли е нужно да четем тук целия рапорт. Бихте ли ни разказали накратко каква беше вашата идея?

Брентън. В един разговор с мене Хю Делмар спомена за това, че всъщност делфините са неуязвими. Почти нищо от нашата военна техника не е страшно за тях. Те нямат градове, върху които да се нанесе ядрен удар, мотат да заобиколят зоните на химическо и радиоактивно заразяване, не се боят от самолети и подводници... Единствено леководолаз или делфин, въоръжен с харпунна пушка, може да ги нападне. Но това е равен двубой, и при това делфинът почти винаги може да избяга. Трябва да си призная, че това ме изплаши.

Обвинителя. Защо? Нали това означаваше неуязвимост за ВАШИТЕ делфини?

Брентън. Не само за нашите. Разполагах със сведения, че в Съветите се водят усилен изследвания в тази област. Равновесието на силите изискваше да намерим начин за борба срещу противниковите делфини.

Обвинителя. Странен парадокс! Равновесието на силите е изисквало вие да имате надмощие! И то когато изследванията в Съветския съюз са имали изключително мирни цели като преследване на рибни ята, помощ на леководолазите и изследване на морското дъно.

Защитникът Хенри Уейн бързо се изправя.

— Това официално ли е установено?

Председателя. Да, това е установено официално.

Обвинителя. Моля ви, полковник Брентън, продължавайте разказа си.

Брентън. Все още несериозно, двамата с Делмар започнахме да изреждаме всички видове оръжие. И тогава ми дойде идеята. Тъй като нищо не подхожда за борба срещу делфините, стигнахме до бактериологическото оръжие. Само чрез изкуствено разпространяване на епидемии можехме да се борим срещу вражеските делфини. Тогава

аз написах рапорта, за който стана дума. В него молах да бъдат започнати изследвания в областта на подводната бактериологична война.

Обвинителя. И скоро след това при вас пристигна от Ред форт обвиняемият Чарлз Търнър.

Брентън. Точно така.

Обвинителя. Доктор Търнър, бихте ли ни запознали накратко със същността на вашата работа?

Търнър. Трудно е да се обясни на профани какво представлява генетичната хирургия, но ще се опитам. Вие навярно знаете, че наследствените белези на всеки организъм се пренасят от дезоксирибонуклеиновите киселини — ДНК. Съвременните технически средства дават възможност в една клетка да се замени молекулата ДНК или само част от нея. Практически тази работа е свършено проста, дори един гимназист би могъл да се справи с нея. Огромните трудности са другаде — да можем да създадем по този начин жизнеспособен организъм, бил той бактерия или зародиш на многоклетъчно същество. А ако искаме да получим организъм с определени свойства, задачата се усложнява хилядократно. Освен широки познания тук е нужна и могъща интуиция — именно затова аз постигнах успехи в този дял на науката.

Обвинителя. Благодаря ви, доктор Търнър. А сега разкажете ни каква задача имавте във флоридската база?

Търнър. Ако сте разбрали онова, което ви казах преди малко, всичко ще ви стане ясно само с няколко думи. Аз имах задачата да създам микроорганизми, способни да предизвикат смъртоносни епидемии сред делфините и някои други китообразни. Имаше доста условия, които трябваше да съблюдавам: болестта да има продължителен скрит период, за да може един заразен делфин да зарази и много други, да завършва с внезапна смъртоносна криза, да действа само върху топлокръвните морски обитатели... За начало трябваше да се открият подходящи безвредни бактерии, обитаващи организма на делфина. След това можехме да им придадем нови качества, например на тетанусния бацил. По този начин смъртоносните агенти можеха да получат свободен достъп в тялото. С това задачата би била изпълнена.

Обвинителя. Помагаше ли ви някой със съвети?

Търнър. Мнозина от сътрудниците на базата и главно Хю Делмар. Той например ми разказа, че делфините и някои китообразни помагат на болните си събрата да се задържат над водата. Взех това предвид, когато обмислях пътищата за разпространяване на епидемията.

Обвинителя. Вие казахте, че е трябвало да откриете безвредни микроорганизми, обитаващи тялото на делфина. Как ставаше това?

Търнър. Пробите се взимаха от телата на умъртвени делфини.

Обвинителя. Кой убиваше делфините?

Търнър. Не съм сигурен, но струва ми се, че това беше Делмар.

Обвинителя. Хю Делмар, вие ли убивахте делфините за опитите на Чарлз Търнър?

Делмар. Да, аз извършвах това.

Обвинителя. Как?

Делмар. Отначало ги умъртвявах с електрически ток. Те не проявяваха никаква тревога, когато ги отделяхме в изолиран басейн и им прикрепвахме електродите. Но това беше в началото. По-късно делфините разбраха по някакъв начин какво става и престанаха да ни допускат до себе си. Тъй като имахме нужда от тях за следващите си опити, оставихме ги на мира и започнахме да си доставяме делфини от друга база. Убивахме ги веднага щом пристигаха при нас.

Обвинителя. След като изяснихме този въпрос, отново ще се обърна към вас, доктор Търнър. Постигнахте ли успех в работата си?

Търнър. Да. Необходимият микроорганизъм бе създаден. Той се размножаваше бързо, имаше висока устойчивост, лесно проникваше в организма на китообразните, а болестта, предизвикана от него, имаше дълъг скрит период и завършваше с бърза смърт.

Обвинителя. Полковник Брентън, кога започнаха опитите с разпространяването на новата болест?

Брентън. Опитите започнаха веднага след като доктор Търнър завърши своята работа. Шест заразени делфина бяха изолирани в отделни басейни. След около три седмици скритият период завърши и последва пълна парализа и смърт.

Обвинителя. Правихте ли след това нови опити?

Брентън. Да. Заразахме един делфин и го пуснахме в басейн, където имаше четири други делфина. Картината бе същата.

Обвинителя. Сигурен ли сте? Нямахте ли някакво произшествие?

Брентън. Един от делфините успя да избяга. Басейнът се намираще близо до самия залив. За да не могат да се измъкнат делфините, около басейна имаше високо вдигната мрежа. Но след смъртта на първия делфин останалите сякаш разбраха какво става. Те станалиха неспокойни, непрекъснато изскачаха от водата. Но никой не можеше да предвиди, че един от тях ще направи такъв фантастичен скок. Една сутрин вместо четири делфина открихме в басейна само три. Четвъртият беше прескочил мрежата. Останалите завършиха със смърт. Какво е станало с четвъртия, не знаем.

Обвинителя. Но ние знаем, а и вие можете да се досещате. Новият микроорганизъм се оказа наистина много ефикасен. Избягалият делфин се превърна в начална точка на най-страшната епидемия...

Търнър. Извинете, че ви прекъсвам, но вие неправилно употребявате тази дума. Става дума не за хора, а за животни, затова много по-уместно е да говорите за епизоотия.

Обвинителя. Става дума за същества, надарени с разум, обвиняеми Търнър. Това може би ви оставя безразличен, но днес ние сме се събрали, за да ви потърсим сметка.

Търнър. Не мога да разбера в какво ме обвинявате. Аз съм учен, моята работа е да извършвам онова, което ми наредят. Нека отговорност носят другите, които обмислят плановете.

Обвинителя. Значи вие се смятате за невинен. А известно ли ви е колко международни споразумения забраняват военните изследвания във вашата област?

Търнър. Знам, но това не ме интересува. Аз съм учен, а науката признава само понятията „истина“ и „неистина“. Всякакви морални проблеми са й чужди.

Председателя. Странни разбирания за целта и задачите на науката. А знаете ли, че още от зората на човечеството истинските, големите учени са носители и на големи морални стойности?

Търнър. За един учен се съди по неговите научни постижения, а не по неговите морални разбирания.

Председателя. Морално-етичната неустойчивост на един учен хвърля сянка и върху неговите научни постижения, каквито и да са те.

Търнър. Моето мнение не съвпада с вашето. Казах: не ме интересува нищо друго освен науката като наука.

Председателя. Науката не може да съществува сама за себе си, извън нормите и целите на обществото.

Търнър. Науката може да съществува сама за себе си и независимо от всичко.

Обвинителя. Ние не мислим така. Знаехте ли за какво ще послужат вашите опити?

Търнър. Да.

Обвинителя. Знаехте ли, че нарушавате международни конвенции за бактериологическото оръжие?

Търнър. Знаех.

Обвинителя. Това е всичко, което исках да чуя. Обвиняемите сами разказаха за своите престъпления. Полковник Рой Брентън се призна за инициатор на операцията „Левиатан“, целяща да предизвика смъртоносна... да кажем, епизоотия сред китообразните. Хю Делмар е допринесъл за това със своя опит от дългогодишната си работа с делфините, а освен това лично е убивал необходимите за опитите екземпляри. Третият обвиняем, доктор Чарлз Търнър, прикривайки се зад званието си на учен, е дал възможност на първите двама да осъществят този кошмарен план.

И тримата отлично са знаели своята цел и са се стремели към нея в името на някакво съмнително „равновесие на силите“. Резултатът е известен — унищожаване на милиарди от прекрасните обитатели на моретата и океаните. Аз нямам какво повече да кажа.

Председателя. Желаете ли защитата да вземе думата?

Уейн. Днес аз почти не се намесвах в хода на процеса и това е обяснимо. Моите подзащитни сами признаваха вината си. Това прави задачата ми извънредно трудна. Но все пак аз ще помоля уважаемия съд за снизхождение по няколко причини. Първо, обръщам внимание на необикновената искреност на тримата ми подзащитни. Те не се опитаха да отричат вината си или да заплетат съдебното дирене. Второ, искам да напомня, че гигантската катастрофа, която е тема на днешния процес, всъщност е плод на случайност, а именно бягството на делфина. В най-лошия случай бихме могли да кажем, че това е небрежност, но в никакъв случай не е престъпление недостатъчната височина на мрежата. И, трето, искам да повторя онова, което каза доктор Търнър. Той е учен и не се интересува от морални проблеми. Същото се отнася и към другите двама обвиняеми. Без да ги

оневинявам напълно, ще кажа, че те само са изпълнявали своите задължения. Такава е версията на защитата.

Председателя. След като бяха изслушани версиите на обвинението и защитата, моля съдебните заседатели за тяхната присъда.

Представителя на съдебните заседатели. Обвиняемите Рой Брентън, Хю Делмар и Чарлз Търнър се признават за виновни в престъпно и предумишлено унищожаване на милиарди китове и делфини.

Председателя. Закривам седмия ден на процеса.

За последиците от този репортаж можем да разкажем съвсем накратко. Както винаги, общественото мнение в целил свят бе разтърсено. В десетки страни настъпиха вълнения, придружени от демонстрации.

Въпреки големите неприятности Стюарт Келвин, главният редактор на „Ню енд нюз“, чийто тираж достигна фантастична цифра, беше в стихията си. Под натиска на военните правителството излезе с решение вестникът да бъде спрял. Тогава се надигна общественото мнение.

Полковник Рой Брентън бе осъден задочно от военен съд за „превишаване на служебните си задължения“. Това не можа да спаси престижа на Пентагона. Американският Конгрес отказа да гласува новия бюджет на страната, в който прекалено много средства се отделяха за военните. Това даде повод за бясна между— и вътрешнопартийна борба. Политическият живот в Съединените щати се объркваше окончателно.

ЦЕНАТА НА ГОРИВОТО

РЕПОРТАЖ ОТ ДЕВЕТИЯ ДЕН НА ПРОЦЕСА

В последния си репортаж писах за най-много обвиняеми. Навярно си припомняте, че става дума за процеса срещу дванадесетте промишлени босове от Калифорния. Днес, сякаш за контраст, на подсъдимата скамейка седи само един човек. Едва ли е необходимо да описвам външността му. Името Герхарт Зеебом е известно на всички.

До Хенри Уейн седи вторият защитник Артур Зиберт. Дватама разговарят тихо, навярно се подготвят за защитата на обвиняемия. Но досегашният ход на процеса убедително показва колко малка е ролята на адвокатите в решенията на съда. Тук е невъзможно да се отрича, почти невъзможно е да се заплете съдебното дирене. И все пак всеки от обвиняемите се надява на защитата.

Зеебом изглежда удивително спокоен. Облегнат на бариерата, той с интерес оглежда залата на съда. Сякаш е убеден, че ще бъде оправдан.

Председателя. Откривам деветия ден на процеса. Днес ще бъдат разгледани престъпните действия на Герхарт Зеебом.

Зиберт. Убеден съм, че този път съдът има грешка. На подсъдимата скамейка седи не престъпник, а благодетел на човечеството.

Председателя. Можете ли да обосновате това твърдение?

Зиберт. Разбира се! Както е известно, в началото на двадесет и първи век и още в края на двадесетия Западът беше изправен пред най-тежката енергетична криза през своята история. Запасите от нефт и каменни въглища бяха напълно изчерпани. Ядрената енергетика даваше основната част от световната енергия, но в западните държави тя не можеше да задоволи нарастващите нужди.

Сериозни затруднения възникваха в производството на ядрени реактори с понижена мощност. Известни успехи в тази област имаше само Италия. Пред целия свят стоеше опасността от застой на

прогреса. И в този период се появи откритието на Зеебом. Благодарение на него стана възможно получаването на гориво от каменни въглища с най-ниско качество, негодни за промишлена употреба. Компанията „Зеебом“ откри свои клонове из целия западен свят. Това беше възраждане не само на енергетиката, но и на промишлеността, транспорта, минното дело, химията, с две думи — на цялото световно производство. Ето защо аз с удивление се обръщам към съда и питам: каква е вината на Герхарт Зеебом?

Обвинителя. Знаете ли какви печалби е получавал Зеебом от своята... благодетелска дейност?

Уейн. Протестирам! Печалбите не играят тук никаква роля. Едва ли е нужно да искаме от подсъдимия безкористност за извършеното. Освен това не забравяйте, че процесът е екологически, а не икономически. Финансовите отношения не влизат в кръга на обвинението.

Обвинителя. Извинявам се, ако съм бил разбран погрешно. Нямам никакво желание да изисквам безкористност от подсъдимия. Заговорих за финансови отношения само защото неминуемо ще стигнем до тях. Но нека се върнем към моралната страна на въпроса, след като защитата настоява на нея. Ще се обърна с един въпрос към обвиняемия. Герхарт Зеебом, ваше ли е откритието на новата технология за получаване на горива?

Зеебом. Да. Това е известно на целия свят.

Обвинителя. Какво беше положението на вашата компания преди откритието?

Зеебом. Не виждам какво общо има това с процеса, но мога да кажа, че положението на компанията не беше блестящо. Това беше свързано със западането на нефтохимията поради липса на суровини. Нефт доставяхме главно от Естапоза, но там действуваха много по-мощни фирми, с които трудно можехме да съперничим. Освен това в Естапоза назряваше гражданска война.

Обвинителя. Това ли ви насочи към търсенето на нови технологии за получаване на горива?

Зеебом. Преди малко стана дума за ползата, която съм имал от своето откритие. Да, аз не съм безкористен. Но освен положението на компанията към изследванията ме тласкаше и желанието да спася

света от енергетичната криза. Аз знаех, че поне още няколко десетки години енергетиката не може да мине без химически горива.

Уейн. Искам да допълня думите на Зеебом. Той е имал възможност да си осигури солидна печалба, като отстъпи своята компания на някоя от американските фирми в Естапоза. Но Зеебом съзнателно е рискувал, влагайки огромни суми в създаването на лаборатории. В това несъмнено е играл роля неговият стремеж да помогне на човечеството.

Обвинителя. Герхарт Зеебом, вие сте взели дейно участие в изследванията и твърдите, че сам сте стигнали до откритието.

Зеебом. Не мога да отрека, че на мое разположение бяха стотици научни сътрудници. Без тях моята работа би продължила много години. Но основната разработка на идеята беше моя.

Обвинителя. След като изяснихме спорния въпрос за авторството, нека покажем един епизод от деловата дейност на Герхарт Зеебом.

Озоваваме се в голям кабинет, обзаведен пищно. Но разкошът неволно навежда на мисълта, че работите на собственика не вървят добре. Кабинетите на преуспяващите бизнесмени са много по-скромни. Тук, напротив, всичко бие на очи. Свръхсъвременните мебели, екраните, нарочно оставени открити, картините по стените — всичко създава по-скоро бохемска, отколкото делова обстановка.

Бюрото, стоящо в центъра на кабинета, има странна вълнообразна форма. Зад него седи Зеебом, малко по-млад, отколкото на процеса.

На един от екраните се появява лицето на секретаря — блед младеж с безцветни очи, остър нос и плоски, до синьо избръснати бузи.

— Винцер пристигна — казва секретарят.

— Нека влезе — кимва Зеебом.

Екранът изгасва. Вратата безшумно се разтваря и в кабинета влиза възрастен мъж с побеляла вече коса. Облечен е в старомоден черен костюм, приведен в приличен вид с немалко труд. Цялата външност на Винцер издава неговата бедност. Но лицето му несъмнено е лице на интелигентен човек.

— Седнете, хер Винцер — любезно казва Зеебом. — Поканих ви, за да поговорим за едно ваше предложение, направено преди пет

години, ако не се лъжа.

— Шест — мрачно го поправа Винцер.

— Да, точно така, шест години. Вие навярно разбирате, че такива неща не стават бързо.

— Без любезности, моля ви. След всичко, което се случи оттогава, любезностите са излишни. Моята идея беше неизгодна за вас и вие ме измамихте.

Зеебом се навежда напред. На лицето му са изписани учудване и обида.

— Вие сте несправедлив, хер Винцер! Ние купихме вашата идея. Това беше честна сделка.

— Не! Вие използвахте законите, с които не бях достатъчно добре запознат, за да ми хвърлите десет хиляди марки и да ми попречите да продължа работата си. О, аз добре си спомням това: „... забранява се на Конрад Винцер да разработва патент № 12833 без разрешение на компанията“. Вие се страхувахте от конкуренция и предпочетохте да скриете моите трудове, след като ме обвържете с помощта на адвокатите си. И дори тези десет хиляди скоро си ги прибрахте по съдебен ред, след като продължих изследванията. Вие използвахте цялото си влияние, за да не бъда приет на работа никъде.

— Нима вие сте безработен? — удивява се Зеебом.

— От шест години. И вие прекрасно знаете това.

— Боже мой, хер Винцер, тук има някаква грешка. Не, не, аз ви вярвам напълно. Ще продължим разговора само след като несправедливостта бъде поправена. Мисля, че петдесет хиляди могат да бъдат достатъчни като начало.

Без да бърза, делово, Зеебом попълва чека и го подава на Винцер през бюрото. Ученият е смутен, но враждебността не го напуска.

— Какво искате от мене?

— Това, което навярно желаете и вие. Вашата идея за получаване на горива от безперспективните залежи на каменни въглища е твърде интересна, но тя дава само обща насока. Вие трябва да я довършите. Ще имате на разположение най-модерните лаборатории.

— Не! — рязко казва Винцер. — Аз не знам каква цел преследвате сега, но не искам да бъда измамен повторно.

От лицето на Зеебом изчезва приветливото изражение. Само за миг той се превръща в строг финансист.

— Слушайте, Винцер. Вие още преди шест години говорехте за края на нефтохимията. Сега този край наистина дойде. Вашата идея днес струва милиарди. Само тя може да спаси световната енергетика. Няма да крия, че без вас ще ни бъде трудно да разработим новата технология. Но вашият патент е собственост на компанията и това, което можете да извършите вие, рано или късно ще извърши друг. Предлагам ви да работите за нас срещу заплащане, за което не можете и да мечтаете. А ако това не ви стига, работете, за да спасите световния прогрес...

Дворецът на правосъдието. Зеебом сега изглежда разтревожен. Хенри Уейн се изправя, но по лицето му може да се разбере какво го вълнува — обвиняемият губи престижа си.

Уейн. Нека приемем, че автор на откритието е наистина Винцер, а не Зеебом. Но искам да отбележа, че обвинението отново засяга делови въпроси. Промяната на авторството може да бъде продиктувана от редица съображения. За всичко това на Винцер е било заплатено. Мога да посоча десетки такива случаи и Зеебом не е изключение. Затова моля този случай да бъде отменат.

Обвинителя. Моля за малко търпение. Авторството наистина не е тема на обвинението. Показаният епизод беше нужен само за да се изяснят следващите събития. Герхарт Зеебом, колко време беше нужно на Винцер, за да доведе изследванията си докрай?

Зеебом. Около половин година.

Обвинителя. В резултат на неговата работа вие получихте подробна разработка на технологичния процес за преработка на долнокачествените каменовъглени залежи.

Зеебом. Да, но аз също участвах в работата. И заплатих на Винцер честно.

Обвинителя. Оставете това. Вече казах, че авторството не ни интересува. Важното е, че вие сте бил в течение на изследванията и ви е било известно, че при изгарянето на новите продукти се отделят много по-голямо количество вредни газове. Именно те са причината за многократното увеличаване на фотохимическия смог — този бич на големите градове.

Зеебом. Да, това ми беше известно. Но не можеше да бъде избягнато.

Зиберт. Пред моя подзащитен е стоял въпросът, кое е по-важно — прогресът или незначителното замърсяване на атмосферата. Той е избрал прогреса. Не можем да го обвиняваме за това, като имаме предвид неговите заслуги за предотвратяването на енергетичната криза. Във всички случаи, разгледани досега, ставаше дума за съзнателни престъпления или за престъпна небрежност. Сега обаче на подсъдимата скамейка седи човек, който е бил принуден да решава съдбата на света. Известно е, че всяко откритие носи добро или зло. Никой няма право да съди, като се основава само на злото.

Обвинителя. Съгласен съм с изложените от защитата съображения. Ние действително не бихме могли да съдим Зеебом, ако той не е виждал изход от положението. Затова ще му задам още един въпрос. Герхарт Зеебом, можехте ли вие да избегнете производството на горивата, отделящи вредни газове?

Зеебом. Моят адвокат току-що говори по този въпрос и аз се присъединявам напълно към неговото мнение. Замърсяването на атмосферата можеше да бъде избягнато само със спиране на производството. Аз бих направил това, ако ставаше дума за моите лични облаги, но смятах, че нямам право да скрия от света новата технология.

Обвинителя. И тъй, вие категорично твърдите, че не сте имали друг избор. Сега ще покажем още един ваш разговор с Конрад Винцер.

Кабинетът на Зеебом. Сега тук са станали промени. Обстановката е скромна, екраните са скрити зад декоративно пано, сменени са мебелите. Компанията явно се измъква от тежкото финансово положение.

Винцер отново седи в креслото пред бюрото на Зеебом. Във външността на учения също има промени. Костюмът му е нов, но за сметка на това Винцер се отнася към облеклото си твърде небрежно.

— Става дума за технологията — казва Винцер.

— Технологията е отлична — спокойно отвръща Зеебом.

— Аз ви представих доклада си. В производството трябва да се внедри технологически план №2.

— Бъдете реалист, Винцер! Този план едва покрива разноските за производството.

— Говоря така именно защото съм реалист. Газовете, които се отделят при изгарянето на новите горива, ще отровят атмосферата за

по-малко от десет години. А ако продължава така, аз дори не мога да си представя какво ще се случи.

— И затова предлагате ново производство.

— Предлагам да спрете старото производство. В противен случай ще бъда принуден да действавам.

— Интересно, какво смятате да направите?

— Вторият технологичен план е мой. Аз си извлякох поука от старата история. Правото е на моя страна, а вие ми осигурихте и достатъчно средства, за да си взема добри адвокати. Знам, че планът не е достатъчно изгоден за вас, но има много фирми, които ще предпочетат да работят по него, отколкото да се съгласят на вашите условия. Тогава вашата компания ще се провали и производството по технологически план №1 ще спре.

— Е, добре — казва любезно Зеебом. — Компанията е готова да купи този план.

— Боя се, че ме разбирате неправилно. Аз нямам намерение да продавам плана. Готов съм само да поема задължението да не го предлагам на друга фирма, ако вие заработите единствено по него в срок от една година.

На лицето на Зеебом като маска е застинало приветливо изражение.

— Вие ни поставяте на тясно, Винцер. Заплахите ви са основателни и не ни оставят избор. Аз мога само да ви дам един съвет: не ги привеждайте в изпълнение. Иначе ще ни принудите да вземем... контрамерки.

— Заплаха? Грешите, Зеебом. С парите не можахте да направите нищо. И заплахите ви няма да успеят. Имате ли да ми кажете още нещо?

Мълчание. Винцер става и с бързи крачки излиза от кабинета. Декоративното пано на стената се вдига нагоре, разкривайки екраните, на един от които е физиономията на секретаря.

— Следете Винцер — нарежда Зеебом.

Секретарят изчезва. На съседния екран се появява кабината на асансьора, с който Винцер се спуска надолу.

Зеебом натиска един бутон. От бюрото се появява скрит микрофон. Привеждайки се към него, Зеебом бързо произнася:

— Внимание! Готовност трета. Конрад Винцер. Повтарям. Готовност трета. Конрад Винцер.

На екрана е подземният гараж на компанията. Винцер сядва в своята черна кола и затваря херметическата врата. Пред него се разкрива изходът към улицата.

Изображението на екрана се сменя. Черната кола е на улицата. Внезапно от мъглата излита като призрак зелен спортен автомобил. Винцер се опитва да избегне удара, но вече е късно. Трясък. За секунда двата автомобила замръзват на местата си, сетне започват да се премиятат. Раздава се взрив и над купчината останки лумват пламъци.

Миг преди сблъскването екраните улавят фигурата на мъж, която скача от спортния автомобил, претъркулва се няколко пъти по платното на улицата, става и бързо се отдалечава.

Картината изчезва. Отново сме в Двореца на правосъдието.

Обвинителя. Герхарт Зеебом, вие имахте избор. Конрад Винцер ви предложи производството на горива, които даваха по-малко отровни газове не само от вашето основно производство, но дори от обикновените нефтопродукти. Вие се отказахте от предложението на Винцер единствено от финансови съображения. Дори и тук ние не можем да ви обвиним — вие имате свободата да извършвате сделките си, както желаете. Но вие убихте Винцер и с това наложихте на света господството на своите горива. В замърсяването на атмосферата вие имате огромен дял и затова сте сега в тази зала. Позволете ми само два примера. До въвеждането на вашите горива в употреба средногодишно в Ню Йорк е имало 5 хиляди смъртни случая, причинени от фотохимичния смог: Само след една година тази цифра е скочила до 12 хиляди. За Хамбург същите цифри са съответно 3 хиляди и 9 хиляди.

Уейн. Вие обвинявате Зеебом, но той не е имал друга възможност. Отказът му от производството би означавал крах на компанията, а заедно с нея и на световната енергетика.

Обвинителя. Вината на Зеебом е в това, че той се е грижел единствено за себе си. Убийството на Винцер е тежко престъпление, но ние бихме го отминали, ако то не водеше до катастрофални последици за целия свят. Моля защитата да разбере, че представянето на Зеебом като благодетел на човечеството е просто смешно. Планът на Винцер можеше да донесе полза на целия свят както в енергетиката, така и в относителното намаляване на замърсяването. Той заплашваше

единствено Зеебом. И обвиняемият ясно съзнаваше последиците от своите действия. Ако защитата може да прибави нещо, нека стори това.

Зиберт. Бих желал да посоча, че в последния си разговор със Зеебом Винцер се е държал грубо и предизвикателно. Постъпките на Зеебом след разговора са били продиктувани от силен афект, аз дори бих казал от временна невменяемост.

Председателя. Твърдението на защитата се отхвърля. От стереокартината ясно се вижда, че всичко е било подготвено предварително, в случай че Зеебом не се споразумее с Винцер.

Зиберт. След като последното ми предложение не се приема, аз нямам какво повече да кажа.

Председателя. Желаете ли обвинението да добави нещо?

Обвинителя. Не.

Председателя. В такъв случай се обръщам към съдебните заседатели с въпроса, виновен ли е Герхард Зеебом?

Представителя на съдебните заседатели. Виновен.

Председателя. Закривам деветия ден на процеса.

Във флайъра бяхме трима — аз, Джонсън и Хенри Уейн. След първата среща при реката бяхме се сприятелили с адвоката и често прекарвахме заедно свободното си време. Но въпреки че на всеки ден от процеса се падаха по два дни почивка, ние не винаги можехме да се срещаме. Уейн водеше дълги разговори със своите помощници и обвиняемите, обмисляйки тактиката за следващия ден. Аз, когато не бях зает с репортажите, работех над записките си, които се надявах да издам след завръщането си като отделна книга. Почти всеки ден правех дълги походи из гората, обкръжаваща моята вила.

След десетия ден на процеса Уейн ме помоли да се преместя при него. Съгласих се. Вилата му почти с нищо не се отличаваше от моята, а гората около нея беше дори по-красива. Разбирах, че Уейн скучае. Честите разговори с обвиняемите бяха за него досадно задължение. Той продължаваше да води защитата старателно, но в разговорите, които водехме, често издаваше своята неприязън към подсъдимите. За него всичко беше ясно. В разговорите с Уейн обвиняемите разкриваха истината с много повече подробности, отколкото на процеса. Това

беше достатъчно за адвоката, за да ги намрази. Той желаше да се откаже от ролята си и само мисълта за завръщането го караше да се въздържа.

Вилата на Уейн беше достатъчно голяма, за да не си пречим. В своя кабинет той разговаряше с обвиняемите и вторите защитници, докато пазачите чакаха във флайъра, с който пристигаха. Разговорите продължаваха по няколко часа. После обвиняемите излизаха, качваха се заедно с охраната във флайъра и отлитаха. Оставахме сами. Уейн нервно се разхождаше из стаята си, ругаеше гласно и риташе мебелите. Един ден бях седнал пред вилата, когато през отворения прозорец долетя гласът му:

„За нищо на света не си струваше да се тикам в тази мръсотия. Като защитавам тези престъпници, всъщност им ставам съучастник, макар че го правя за хонорара. За мръсните им, вонящи пари, с които трябва да се храня и обличам. Проклет занаят!“

Навярно не знаеше, че съм отвън. Станах и дискретно се отдалечих.

Малко по малко гневът му минаваше и той идваше при мене. Разбира се, никога не ми казваше повече, отколкото имаше право, но това нямаше значение — на следващия ден узнавах всичко.

Сега летяхме с Джонсън към една от екологичните станции. И двамата отдавна желаяхме да видим как се води борбата срещу опустошенията.

Под нас лежаха безкрайни гори. Само понякога прелитахме над малки градчета, които не нарушаваха красотата на пейзажа. Тук природата беше възстановена напълно.

— Не се учудвайте — каза Джонсън. — Летим над слабо заселени райони. Тук е нещо като резерват. Впрочем такива места има по целия свят. Сега градовете се строят главно в неплодните области, близо до границите на горските местности. Ние настъпваме срещу пустините вече столетия, но това е трудна работа.

— Трудна за вас? — недоверчиво се обади Уейн.

— Е, да. Вие смятате, че хората от двадесет и пети век са всемогъщи. Вярно е, че вече заселваме планетите и летим до други звезди. Борим се с чуждата природа и понякога побеждаваме. Лекуваме успешно почти всички болести. Но да излекуваме природата

все още не можем. Да се борим със злото, оставено от хората, живели преди нас, е далеч по-трудно.

А гората под флайъра се простираше все така зелена и безкрайна. Струваше ми се, че тя стои тук от хилядолетия, още от самото начало на света. Към небето се издигаха могъщите клони на вековните дървета. Понякога от листата излитаха цели облаци от птици. На една поляна зърнах стадо диви свине. Сякаш отгатнал моето възхищение, Джонсън каза:

— Тук е залесявано преди две и половина — три столетия.

На хоризонта се извиси група хълмове, покрити със зеленото наметало на гората. Нашият водач спусна флайъра по-ниско и го насочи право към възвишенията. Тук дърветата се разреждаха, ставаха по-ниски. Между тях буйно растяха храсти.

Хълмовете се уголемяваха. Те вече закриваха всичко пред нас. За миг ми се стори, че ще се блъснем в дърветата. В последния момент Джонсън изви флайъра нагоре. Възвишенията стремително преминаха под нас и изведнъж аз и Уейн извикахме.

Смяната на картината беше смайващо бърза. Зад хълмовете се простираха още няколкостотин метра храсталаци, а след това започваше пустинята. Сивкавочерна равнина, покрита с пясъци и скали, ни обкръжаваше от всички страни освен отзад. Сухите ветрове премятаха облаци прах, носеха ги към храстите, сякаш се мъчеха да си възвърнат изгубената земя. В една ивица от стотина метра храстите бяха отстъпили и изпод пясъка се подаваха почернели клони.

Продължавахме да летим над пустинята. Хълмовете останаха далеч зад нас. Отминавахме миля след миля, но виждахме все едно и също: мъртва земя, без следа от зеленина. Никакво възвишение, никакво дърво, никаква река не нарушаваха еднообразието на пейзажа.

Внезапно Уейн посочи към нещо бяло, очертаващо се в далечината. Флайърът се приближаваше към това място и ние скоро разбрахме какво виждаме. Сред пустинята лежах развалините на отдавна загинал град. От пясъка стърчаха полуразрушени бетонни стени, тук-там можехме да различим улиците.

— Един от старите американски градове — каза Джонсън. — Тук се срещат и други развалини. Някога на мястото на тази пустиня е имало развит промишлен район.

Отминахме развалините и почти веднага забелязахме нещо ново. Срещу нас се появи широко зелено петно.

Пустинята свършваше! Отново виждахме храсти, след тях ниска гора, над която се издигаше голям бял купол.

Джонсън навярно се беше досетил за нашите мисли, защото заговори отново:

— Пустинята не е свършила. От другата страна на тази гора тя продължава. А тук е екологическата станция, която искахте да видите.

Приземихме се до белия купол. Джонсън повдигна капака на флайъра и веднага в кабината нахлу непоносима горещина. Едва сега разбрах, че прозрачният капак играеше ролята на светофилтър. Ослепителната слънчева светлина се отразяваше от гладката повърхност на купола. Но тревата наоколо беше зелена.

Излязохме от кабината. Никой не ни посрещна. Струваше ми се, че станцията е мъртва, както обкръжаващата я пустиня. Тишината изпълваше всичко наоколо. В листата на дърветата не пееха птици, в горещия въздух не бръмчаха насекоми. Беше странно в този климат да виждам зелена растителност.

Джонсън ни поведе към една врата в стената на купола. Озовахме се в дълъг коридор, от който се отделяха много разклонения. Завихме по едно от тях, изкачихме се по няколко стъпала и влязохме в малка зала, която в първия момент ми напомни помещението на дехронатора. Стените бяха покрити от екрани и командни пултове. Един човек, облечен в плътно прилепващ към тялото му работен комбинезон, седеше в единия ъгъл и пишеше нещо в голям дневник, лежащ на коленете му.

— Здравей, Фред — каза Джонсън. — Доведох гостите.

Човекът остави дневника и се изправи.

— Фред Хорнър, началник на екологична станция 49. А вие, предполагам, сте Елмър Уелч и Хенри Уейн.

Той бързо се ръкува с нас и без да чака въпросите ни, разпъна върху бюрото голяма карта.

— Това е нашият район — Малката централна пустиня. Ето, тук е станцията. Тук са развалините на Цинцинати — може би вече сте ги видели. Край развалините минава коритото на някогашната река Охайо. Сега се разработва планът за нейното възстановяване. Но преди това трябва да се прочисти почвата, а това е най-тежката ни задача.

Засега обаче ние работим повече в противоположното направление. Започнахме неотдавна, нали виждате колко малко сме извоювали — само двадесетина квадратни мили. Прочистваме почвата, напояваме я, засаждаме растенията и чакаме. Най-често те загиват — почти никога не се случва да поникнат от първия опит. Много по-зле е, когато започват да растат необикновени... неща... нямам по-подходяща дума.

Рязък звън прекъсна думите му. На единия екран се появи лице на негър, покрито с прах и пот.

— Фред, Лино загива — изкрещя негърът. — Квадрат С-8.

Началникът на станцията захвърли картата и се обърна към екрана.

— Спасителната група?

— Току-що замина. Но, Фред, ние не подозирахме, че това може да се случи в С-8.

Фред промърмори нещо, махна с ръка и изтича навън.

— Не ни провървя — мрачно каза Джонсън. — Тук хора загиват рядко, но все пак това се случва. На Голямата централна е много по-зле. Да си вървим, сега не е време за гостуване.

Когато излетяхме над купола, Джонсън отново заговори.

— За тези станции подбират специалисти от междупланетните екипажи. Работата тук е дори по-тежка, отколкото на чуждите планети. Всеки метър от пустинята трябва да се изследва, да се определят отровите, които са натрупани в пясъка, и да се извлекат оттам. Тази работа продължава с години, често се повтаря, потретва... Понякога дърветата израстват, всичко се покрива със зеленина и изведнъж след години подпочвените води издигат на повърхността вещества, които са се отложили дълбоко под земята. Гората изсъхва. Трябва отново да се започва работа. Но не за това се привличат тук междупланетниците. Най-страшното идва тогава, когато природата не загине, а започне да се променя. Има случаи, когато това става само за една седмица. На мястото на насажденията се появяват кошмарни растения — отровни, хищни, неприличащи на нищо друго по света. Фред би могъл по-подробно да ви разкаже за това. Вече са определени няколко десетки отрови, които въздействуват по този начин. От тях природата побеснява... и тогава загиват хора.

Летяхме ниско над гората. Гледах към дърветата, но те с нищо не напомняха за разигралата се току-що трагедия. Листата им трептяха,

разклащани от сухия пустинен вятър.

На километър от нас няколко флайъра кръжаха над гората. Джонсън насочи нашата машина към тях.

Долу гората се промени. По земята се стелеха дебели изкривени стъбла, оплетени със зелени въжета. Това беше някаква безумна джунгла, в която всичко се люлееше, пулсираше, издигаше се и падаше. Над странните дървета трептяха големи месести листа. Дълги зелени пипала излитаха в различни страни и отново се връщаха към стъблата, от които бяха изскочили.

— Това е нашият спомен от миналото — каза Джонсън.

После полетяхме обратно.

ИМПЕРИЯТА НА ОГАЙ ТОБАЯШИ

РЕПОРТАЖ ОТ ДВНАДЕСЕТИЯ ДЕН НА ПРОЦЕСА

Остава още миг до започването на заседанието. Председателят, съдебните заседатели и Обвинителя са заели своите места. На подсъдимата скамейка седят тримата обвиняеми. Тези колоритни фигури заслужават да им се отдели внимание.

В средата седи главният обвиняем — Огай Тобаяши, собственик на концерна „Тобаяши денки“. Човекът, когото в Япония наричат Дайкоку — бог на богатството, съвсем не изглежда блестящо. Сега повече откогато и да било личат неговите седемдесет и пет години. На изсъхналото му, покрито с бръчки лице се различават тесните цепки на хлътналите очи. Дребното му тяло се губи в черно кимоно, от чиито широки ръкави се подават костеливи ръце с дълги криви пръсти. При всяко негово движение изпитвам лека тревога, сякаш не човек, а внезапно оживяла мумия е застанала пред съда.

Отляво на Тобаяши седи президентът на концерна, Кадзуо Ики. Дори за европейец неговата фигура, покрита с издути мускули, би била внушителна, а сред дребните японци петдесетгодишният Ики се откроява не по-малко, отколкото адвокатът Хенри Уейн. Нелепо и смешно изглежда тук облеклото на този бивш началник на полицейското управление в една от префектурите. Тесен червен панталон, пъстра риза със зелено жабо и като допълнение дълга и разрошена черна коса. Този свръх модерен костюм е един от външните признаци на официалната политика в концерна — братство с младите работници. Казват, че по този начин управлението се стреми да намали протестите.

Отдясно на стария милиардер е кметът на Йокохама, Цуйоджи Симада. За разлика от другите двама той не привлича погледа с нищо необикновено. Нисък, слаб, облечен в сив костюм, Симада крие погледа си зад старомодни очила с дебели стъкла. Той се оглежда

наоколо с любезна усмивка и сякаш недоумява какво търси в тази съдебна зала.

Председателя. Откривам днешния ден на процеса. Днес ще бъдат разгледани престъпленията на обвиняемите Тобаяши, Ики и Симада.

Преди Обвинителя да започне своето изложение, от мястото си се изправя вторият защитник Киохей Симидзу.

— Извинявам се пред уважаемия съд, че нарушавам установения ред — казва той. — Трябва обаче да запитам, били ли са разгледани обясненията на сенсей Тобаяши, които той връчи на господин Председателя преди два дни? Същевременно искам да благодаря на любезните власти за това, че предоставиха на моя подзащитен пишеща машина и му дадоха възможност да изложи предварително своите обяснения.

Председателя. Петстотинте страници на обясненията бяха внимателно прегледани. Те ще бъдат взети предвид, но в тях има някои неясни места, които трябва да се засегнат днес.

Обвинителя. Искам да направя един малък увод, преди да започна с обвинението. Изминаха вече единадесет дни от процеса. Ако изключим делата на военните, в почти всички случаи ние се сблъскахме с една и съща основа на престъпленията — хищническият стремеж към по-големи печалби. На този стремеж са подчинени действията на големите фирми, към него е пригодена тяхната организация. Но ние отминавахме жестоката експлоатация и финансовите машинации като неща, нямащи нищо общо с обвинението. Така ли е това? Разбира се, не. Изминалите единадесет дни го доказаха. Именно гонитбата на леки печалби, страхът от излишни разходи и лекомисленото пренебрежение към всичко, от което не може да се извлече изгода, водят към унищожаване на природата. Затова, моля, да ми бъде разрешено преди всичко да разгледам по-задълбочено организацията и дейността на концерна „Тобаяши денки“, а едва след това да премина към обвиненията.

Симидзу. Дзиодан десйо. На японски това означава „Вие се шегувате“. Никой не се грижи за обществото повече от сенсей Тобаяши. Той отдавна е престанал да гони печалбата. Принуждават ме да протестирам пред уважаемия господин Председател, защото

излишното задълбочаване в делови въпроси само би ни отклонило от темата на нашия разговор.

Председателя. Не мога да приема протеста. В своите обяснения Тобаяши сам се насочва към деловите въпроси. Навярно той ги смята за важни. Не виждам защо ние трябва да ги избягваме.

Обвинителя. Ще приведа някои цифри, с които да дам известна представа за промишлената империя на Огай Тобаяши. В предприятията на концерна работят над 120 хиляди работници и служители. Започнал отначало от електрониката, днес „Тобаяши денки“ се разпростира в такива области като металургията, химията, машиностроенето и още много други. Тобаяши сам произвежда стоките и сам търгува с тях. В цялата страна той е създал търговски кантори, които поддържат връзка с магазините и им налагат само стоките на концерна. Само в Япония той е подчинил над седемстотин промишлени и търговски компании, 40 хиляди магазина, 170 завода и неизброимо количество дребни предприятия и работилници. А зад границите неговите интереси се представят от двеста и осем търговски фирми и кантори. Извън Япония тридесет и шест промишлени компании принадлежат изцяло или частично на „Тобаяши денки“. Концернът има свои клонове в други страни. Годишната сума от продажбите надвишава два трилиона йени, а печалбата достига до 162 милиарда.

Симидзу. Повтарям, че не виждам защо трябва да разглеждаме тези въпроси, но щом се налага, ще се опитам да разясня някои положения, осветлени и в обясненията на господин Тобаяши. Преди всичко моят уважаем колега, Обвинителя, се стреми да създаде погрешно впечатление. Според него моят подзащитен е едва ли не самурай-разбойник, който си присвоява тези 162 милиарда йени. А известно ли е на съда, че концернът „Тобаяши денки“ е акционерно дружество? По статистически данни притежателите на акции са 172 314 души. И между всички тях се разделя печалбата от произведените и продадени стоки. Трябва да изясня още нещо. Както във всички акционерни дружества, политиката на концерна зависи не от един човек, а от всички акционери. Съдът е длъжен да има предвид това, когато обвинява сенсей Тобаяши като председател на директорския съвет на концерна.

Обвинителя. Цифрите са точни. Пропуснатата е само една малка подробност. Двадесет и девет процента от акциите са собственост на самия Тобаяши. Осемнадесет процента принадлежат на банката „Номура“ и още петнадесет са в застрахователната компания „Номура семей“. Останалите 38 процента се разпределят между другите собственици на акции, 172 311 на брой. Не е ли ясно, че тъкмо собствениците на най-големите пакети акции, а по-точно Тобаяши и банката „Номура“, управляват компанията. От разпръскването на акциите те имат само полза, защото, без да губят властта, приобщават към своя капитал средствата на всички останали акционери.

Симидзу. Да се върнем към въпроса за печалбата. Почти половината от приходите на „Тобаяши денки“ отиват за изплащане на данъците, а това означава, смея да забележа, че с тази огромна сума моят подзащитен допринася за процъфтяването на Япония. Така от десетпроцентната печалба на концерна остават само пет процента. А половината от остатъка се разпределя като дивиденди между акционерите. Виждате, че в сравнение с онова, което получава обществото, печалбите на концерна са минимални.

Обвинителя. И тук защитата пропуска един факт: че Тобаяши е притежател на голяма част от акциите и от всички акционери получава най-солидната печалба. Стана дума и за данъчното облагане. Ще приведа достатъчно ярки факти. Номиналната цена на една акция е 70 йени. Върху тази стойност Тобаяши плаща данъци. На борсата акциите на концерна струват около 300 йени. От тази цена зависят печалбите на Тобаяши. Виждате, че той плаща четири пъти по-малко данъци, отколкото се полага, и съвсем не се стреми да допринася за процъфтяването на Япония. И накрая нека се опрем на десетте процента печалба. Наистина ли става дума само за десет процента? Сведенията за себестойността на продукцията са най-голямата тайна на концерна. Но ние можем да ги извадим на бял свят. Например универсалната кухненска машина, произведена от „Тобаяши денки“, се продава за 300 хиляди йени. Разходите за нейното производство са едва 73 хиляди. Или да вземем видеофона с екран десет дюйма. Купувачите трябва да дадат за него 47 хиляди йени, докато на концерна той струва само осем хиляди. Къде остава десетпроцентната печалба?

Симидзу. Но това е едностранчиво тълкуване на нещата! Има области, в които не може да бъде достигната висока печалба. По този

начин приходите се уравнисяват.

Обвинителя. Това твърдение не отговаря на истината. Всяка компания, влизаща в концерна, е длъжна да осигури най-малко десет процента печалба. Същото важи и за всяко по-малко производствено звено. При нарушение на този закон ръководителите биват заменени с по-предприемчиви чиновници. Така всяко превишаване на печалбата е в полза на концерна и за никакво уравнисяване не може да става дума.

Симидзу. И все пак вие не можете да отречете, че каквито и да са печалбите на сенсей Тобаяши, в концерна цари братство между работниците и управлението. Известно е, че от много години насам моят подзащитен пише сериозни философски трактати, в които се разглежда въпросът за труда. Ето как излага той своите възгледи в книгата „Обществото на бъдещето“: „Не можем да разгледаме едностранно приходите от едно промишлено предприятие. Те са показател за ефективността на промишления труд, а отгук и показател за новопроизведените стоки. Но нима стоките не са ключът към всички успехи и беди на този свят? Когато натрупаме достатъчно стоки, ние ще създадем обществото на изобилието, в което няма да има бедни и богати, а само щастливи граждани. Затова всякакви твърдения, че работникът отдава своя труд на собственика, са абсурдни. Работникът полага усилия преди всичко за създаването на бъдещия щастлив свят“. Какво ще кажете срещу това? Сенсей Тобаяши работи тъкмо по тези свои указания.

Обвинителя. Да, разбира се. Ненапразно най-употребяваната дума в концерна е „ути“ — семейство. Нали една от деветте заповеди на Тобаяши е: „Обичай своя началник като роден баща, защото всичките му мисли са насочени към твоето щастие“. А сега ще ви покажем как по два пъти на ден — сутрин и вечер, работниците от концерна изразяват своята синовна обич към Тобаяши.

Ранно утро. Намираме се на широка бетонна площадка пред зданията на един от заводите на Тобаяши. Строени в редици, стотици хора пеят химна на концерна:

*... Виж как небесната дъга
сияе с ярка красота*

*и омайва целия свят.
Но това е, защото тя сбира
всички цветове на природата.
Нека вземем пример от нея,
да сберем своите сили
и без умора да пращаме в целия свят
най-прекрасните плодове.*

Химнът свършва, но работниците продължават да стоят в редици. Един от началниците излиза пред строя и започва своята реч.

— Вие всички знаете старата будистка легенда за трите маймуни, едната от които прикрива с ръце очите си, другата е запушила ушите си, а третата притиска с пръсти устните си. Те искат да кажат: „Нищо не виждам, нищо не чувам, нищо няма да кажа“. Но помислете си, дали понякога и ние не започваме да приличаме на тези три маймуни? Не забравяме ли понякога думите на нашия благодетел: „От благосъстоянието на предприятието зависи всяко лично благосъстояние“? Стараем ли се винаги да отдадем максимални усилия за процъфтяването на „Тобаяши денки“? Няма да бъде многословен. Ще ви призова само да наблюдавате, да слушате и да разкривате пред своето началство всяка нова възможност за увеличаване на продукцията. Така заедно ще вървим към процъфтяване.

Церемонията завършва. Работниците тръгват към цеховете.

Обвинителя. Чухте, че стана дума за упорит труд. Погледнете какво представлява работата в един от клоновете на концерна.

Картината, която виждаме, ни изненадва. На пръв поглед в нея няма нищо предосъдително. Просторна, чиста и светла зала. Край четири конвейерни ленти по на няколко метра едно от друго седят момичета, облечени в бяло. С бързи и ловки движения те поемат от лентата миниатюрни детайли, подлагат ги под микроскопа, извършват за секунда някаква манипулация и връщат готовата част на конвейера. Условията изглеждат приятни за работа, наоколо цари почти пълна тишина, въздухът е чист...

Но минава минута... две... Момичетата продължават да работят. Те не допускат нито едно излишно движение. Сякаш не хора, а автомати седят край конвейера. В това има нещо страшно, нещо

невероятно. Нима те ще работят така осем часа без прекъсване. И не само осем часа, а може би години наред, ден след ден.

— Работата трябва да се извършва непрекъснато — казва Обвинителя. — Само веднъж, в средата на работния ден, те получават шест минути почивка за лични нужди. През останалото време по седем пъти в минута момичетата трябва да извършват под микроскоп възложените операции. Само след година почти всички са негодни за тази работа — зрението им е опасно увредено. На тяхно място идват други. А онези, които упорствуват и остават в този цех, достигат до пълна слепота. Невероятно интензивният труд и ниската работна заплата — ето истинския източник на богатството на Тобаяши. Вие видяхте само част от едно предприятие за електронни прибори. Представете си какво е положението в металургичните и химическите заводи на концерна.

Симидзу. Господин Обвинителя грубо преувеличава. Работниците са доволни от заплатите си. В концерна цари хармония.

Той се усмихва, както може да се усмихва само смъртно обиден японец.

Но преди Симидзу да довърши изречението, пред нас се появява широка токийска улица, изпълнена с отровна мъгла. Вървят тълпи от работници. Над главите им се издигат лозунги: „Искаме 50-процентно увеличение на заплатите“, „Ние не можем вече да гладуваме“. На челото си всеки демонстрант носи хатимаки — бяла превръзка с името на профсъюза. Най-често се среща названието „Тобаяши денки“.

— Ето хармонията, която цари в концерна — говори Обвинителя. — Виждате и колко са доволни работниците от заплатите си. Средната заплата на един работник в „Тобаяши денки“ е 62 300 йени месечно, а жизненият минимум за четиричленно семейство е три пъти по-голям — 190 000 йени. И дори при този минимум семейството би могло да си купи по-малко от два килограма месо месечно, седем литра мляко и половин килограм масло. Основната храна на работниците е оризът и рибата. Запомнете добре това. За рибата ще стане дума малко по-късно. Но може би ще запитате, защо хората се съгласяват да работят при тези нечовешки условия? Отговорът е прост. В Япония съществува система, която закрепостява работниците към едно и също предприятие. Това е делението им на постоянни и временни. Неслучайно президентът на концерна, Кадзуо Ики, е бил началник на

полицейско управление. Системата, която той е въвел за приемане на нови работници, прилича на полицейска анкета. За постъпване на работа кандидатът трябва да представи общо тридесет и два документа. От тях управлението си изгражда ясна представа за неговия произход, обкръжение и възгледи. Човек, неспособен да възприеме философията на Тобаяши, може да бъде приет само като временен работник. А временният работник получава два пъти по-ниска заплата от постоянния, дори ако работи десет години в това предприятие. Затова в концерна цари непрекъснат страх и напрежение. Постоянните работници треперят пред уволнението, след което ще ги приемат другаде само като временни. Временните от своя страна се напрягат до крайна степен, за да бъдат направени постоянни. Освен това заплата се изчислява по редица други заробващи показатели: за продължителност на непрекъснатия стаж, за усърдие в работата, за извънредни часове, за рационализации... А всяка година се извършва отчет за усърдието на работника. Тежко на онзи, в чиято лична карта не са нанесени достатъчно точки.

За първи път от началото на днешното съдебно заседание думата взима Уейн:

— Извинете, че ви прекъсвам, но ми се струва, че този разговор продължи прекалено дълго. Вие разкрихте експлоатацията, на която са подложени работниците в „Тобаяши денки“. Оставете това на профсъюзите. Посочват ни как концернът се отклонява от заплащане на данъци. Нека с това се занимават данъчните власти. В какво конкретно можете да обвините Тобаяши, Ики и Симада, без да се отклонявате повече от темата на процеса?

Облекчен, вторият защитник хвърля благодарствен поглед към Хенри Уейн и добавя:

— Да, моят уважаем колега е свършено прав. Има една европейска поговорка: „Кесаревото — кесарю, божието — богу“. Ние се съгласихме с вас, когато казахте, че за да изясните обвинението, трябва да разгледате деловите въпроси. Сега те са разяснени и все още нямаме никакъв резултат освен може би настройването на почтените съдебни заседатели срещу обвиняемите.

Председателя. Уверявам ви, че съдебните заседатели ще бъдат строго обективни в своята преценка. А сега моля Обвинителя да

продължи конкретно с факти, засягащи престъпления срещу природата.

Обвинителя. Вече казах, че концернът „Тобаяши денки“ има клонове и в други страни. Тези държави са разположени предимно в Югоизточна Азия и Латинска Америка. Но всъщност защо толкова заводи се прехвърлят зад граница?

Уейн. Причините са няколко. По този начин се съдействува за развитието на съответните страни. Освен това струпването на промишлеността е един от най-сериозните проблеми на Япония. Прехвърляйки заводите си в чужбина, Тобаяши не само помага на чуждата и японска икономика, но съдействува за намаляването на промишленото замърсяване.

Обвинителя. Да оставим към деловата част това, че на работниците в тези страни се заплаща много по-малко, отколкото в Япония. Но не е ли странно съвпадението, че в повечето от тях няма закони за охрана на околната среда. Погледнете в какво е превърната тайландската река Пинг, след като в нея излива отпадъците си химическият завод на концерна, разположен край град Чиангмай.

Сухо, пустинно поле. В далечината се виждат сградите на Чиангмай. Реката Пинг лениво влачи водите си край бетонните стени на завода, обвит в отровни облаци. От десетки тръби направо в реката изтичат отпадъчните води — сиви, черни, вонящи.

След миг увисваме над голямо езеро. Водите тук са същите, и миризмата е същата. Нито една птица, нито една риба, нито едно растение по бреговете не дават признак на живот.

— Това е езерото Пинг. Всички представители на флората и фауната са унищожени от отровните води, попадащи тук по реката. Ако този пример не е достатъчен, вижте втори. Целулозният комбинат край град Букитинги на остров Суматра. Лигниновите отпадъци, представляващи смъртоносна отрова за всичко живо, се изхвърлят край реката, на няколко километра от завода.

Картината е почти същата. Гола пустош, разнообразявана само от грамадни могили с кафяв цвят. От тях се надига неприятна, остра миризма.

Обвинителя. Можем да продължаваме този списък с още десетки предприятия, пръснати по всички краища на света. Но да се обърнем към главното обвинение — града на Тобаяши.

Летим високо над морето. Мястото не е трудно да се познае. То е известно в цял свят. На изток се намира град Йокохама, плътно обвит с черен промишлен смог. А на десетина километра западно от него е най-ярката проява на „японското чудо“ — градът на Тобаяши. Осемдесет квадратни километра площ, извоювана от океана. Върху масивни колони е разположен този концентриран израз на промишлената империя „Тобаяши денки“. Тук има невероятно много заводи — металургични, химически, електронни, машиностроителни. Предприятията са преплетени и съчетани с наистина японска изобретателност.

Обвинителя. Искам да задам въпроса, защо трябваше да се създаде този надводен град?

Уейн. Известно е, че в Япония повече откъдето и да било другаде се търсят нови площи. Затова японците обръщат поглед към океана. Те обработват своя шелф, строят плаващи острови, издигат площадки върху колони. Опитвайки се да даде едно ценно за нацията решение, господин Тобаяши създаде своя град. Вие знаете колко допринесоха за прогреса в целия свят тези крайморски заводи. В тях бе изработена една четвърт от частите и приборите на американския космически кораб „Хадес“, с който четирима космонавти достигнаха Плутон. С апаратура, изработена в града на Тобаяши, професор Бекман доказва съществуването на отрицателна гравитация. Можем да посочим още много примери, като започнем от термичните щитове за космическите капсули и свършим с такава гениална дреболия като универсалната лепенка.

Обвинителя. Мисля, че този път моят колега се отклонява от темата. Ще използвам това, за да започна малко по-отдалече. В цяла Япония е разпространено мнението, че университетът Васеда създава приятели, университетът Кейо пари, а Токийският университет — министри. Тобаяши е завършил именно Токийския университет. Вярно, той не е станал министър, но за сметка на това има прекалено много приятели в правителството. Тази дружба непрекъснато се укрепва с дарове от двете страни. Трябва да отбележим, че ежегодно управляващата партия харчи за своята политическа дейност 87 милиарда йени. От тях 72 милиарда са получени от едрите монополи. Лептата на Тобаяши тук не е никак скромна. Тя се равнява на шестнадесет милиарда йени.

Уейн. Какво престъпно виждате в това?

Обвинителя. Позволете ми да продължа. Ики успява да наложи на правителството своите искания и концернът получава огромна парична помощ „за работа в жизненоважна за Япония област“. Това е решаващият фактор. Без тази помощ Тобаяши не би построил своя град. Заслугата е на Ики.

Уейн. Протестирам! Обвинението умишлено забърква съдебното дирене. Досега чухме всичко друго освен ясно изложена версия за престъпленията, в които се обвиняват моите подзащитни.

Председателя. Протестът се приема. Моля Обвинителя да продължава само с конкретни обвинения.

Обвинителя. Ще се постарая да не се отклонявам. Вече говоря за разположените в чужбина заводи на концерна. За разположените в Япония няма да говоря. Ще се спра само на морския град на Тобаяши. Не е ли странно, че в толкова много заводи, събрани на едно място, не е предвиден начин за отстраняване на отпадъците? Или по-точно, начинът е един — изхвърляне в морето.

Симидзу. Та това е известно в цяла Япония! Проектът на сенсей Ики е създаването на нова брегова площ. Отпадъците от производството постепенно запълват плитчините и към Япония се прибавят нови територии, създадени с упорит труд.

Обвинителя. Да, така пишеха вестниците. Но ако погледнем конкретно, ще видим, че създадената по този начин площ би била смехотворно малка. За изминалите десет години от построяването на промишления град не са създадени никакви нови брегове. Подводните течения отвлечат всички отпадъци към големите дълбочини. Виждате, ползата от този план си остана само за концерна, който спестява огромни суми за сметка на пречиствателните инсталации и транспорта на отпадъците. Можете ли да ми кажете, какво общо имат със създаването на нови площи течните отпадъци от химическите заводи? Нищо, но те се изливат в морето. Коксохимическият завод изхвърля каменовъглена смола, прах и отпадъчни води. Цианови съединения попадат в морето. Всичко това са отрови. Електронните предприятия също допринасят за това престъпно варварство. А може би най-опасно е замърсяването на морето с живак, кадмий и арсений. Тези елементи причиняват остри отравяния, известни под имената „минамата“ и „итай“. Разбира се, в близост до града на Тобаяши всички морски

същества са унищожени. На по-нататък се срещат живи риби. В някои от тях тези отрови се натрупват и правят месото им смъртоносно. В рибата тон например живакът и неговите съединения могат да се натрупват в количество до три милиграма на килограм живо тегло. Достатъчно е в течение на една седмица човек да изяде килограм и половина от тази риба, за да получи остро увреждане на нервната система, парализа и смърт. Това е болестта минамата. Спомняте ли си за онова, което говорихме относно менюто на работниците? Месото е недостатъчно за тях. Рибата е по-чест гост на трапезата им. Нищо чудно, че те стават жертви на болестите минамата и итай, на арсениево отравяне, страдат от лъчева болест вследствие консумирането на радиоактивна риба. Защото във фиктивното „строителство на нови земи“ се включват и радиоактивни отпадъци от града на Тобаяши. Ние успяхме да установим броя на отровените. Само градът на Тобаяши е бил причина за над 300 хиляди остри или хронически отравяния. Обърнете внимание, това е два пъти повече от броя на акционерите в концерна. По-голямата част от жертвите са загинали. Особено много са пострадали жителите на островите Идзу, разположени на около 150 километра южно от Йокохама.

Уейн. Но тези цифри са установени от вас. Моите подзащитни не са знаели за тях.

Обвинителя. Знаели са. Редица медицински комисии са установявали вината на концерна „Тобаяши денки“. Но с подкупи и заплахи Ики и кметът на Йокохама, Цуйоджи Симада, са успели да скрият фактите. На съвестта на Симада тежи още едно престъпление. Той се е съгласил с предложението на Ики всички отпадъци от четиримилионния град да се изхвърлят в морето, близо до града на Тобаяши. Официално това влиза в плана за създаване на нови земи. Целта обаче е друга — прикриване на истинския източник на замърсяването. Наистина, трудно е да се определи главният виновник. Замърсяването от градските отпадъци е почти равно на убийствената дейност на заводите. А Симада е извличал двойна полза — получавал е солидни подкупи от концерна и същевременно е отклонявал средства от общинския бюджет на Йокохама.

Уейн. Склонен съм да се съглася с вас. Но не забравяйте, че господин Тобаяши е стар човек. Той сигурно е бил подведен от своя пръв помощник, Ики.

Обвинителя. Това не е вярно. Тобаяши е знаел всичко. Известен ли ви е японският израз „куги-о уцу“?

Симидзу. Буквално това означава „забиване на гвоздеи“. Преносно се употребява, когато става дума за някой, който трябва да бъде поставен на мястото си.

Обвинителя. Прогресивният журналист Юджиро Хашимото се осмели да публикува няколко статии, в които осмиваше проекта за създаване на нови земи. Той доказваше, че това е измислица на Ики. Тези статии не се харесаха на Огай Тобаяши. В разговора си с едно високопоставено лице той употреби израза „куги-о уцу“. След този разговор в печата не се появи нито ред от Хашимото. Ще отречете ли това? Ако трябва, можем да покажем този разговор.

Уейн. Смятам, че въпреки всички доказателства моят подзащитен е вярвал в своята правота. Иначе защо е писал своите философски трудове за хармония между работника и предприятието?

Обвинителя. Целта му е била една — да потопи своите работници в робско подчинение, не само икономическо, но и духовно. На същата цел служат пъстрата риза и дългата коса на Ики.

Председателя. Обвинението и защитата отново се отклоняват. Имат ли да добавят нещо?

Уейн. В името на всичко, което са направили за прогреса Ики и Тобаяши, апелирам за снизхождение. За Симада не мога да кажа нищо.

Обвинителя. Аз свърших. Нека съдебните заседатели кажат своята дума.

Председателя. Да бъде обявена присъдата.

Председателят на съдебните заседатели. Обвиняемите Огай Тобаяши, Кадзуо Ики и Цуйоджи Симада се признават за виновни в престъпно замърсяване на морските води.

Председателя. Закривам дванадесетия ден на процеса.

За нашето посещение в екологичната станция си спомних няколко дни по-късно, когато за разговор с Уейн пристигна един от обвиняемите. Името му беше Ролф Прайър собственик на химически заводи в Луисвил.

Аз седях в своята стая и пишех записките си за миналия ден. Вече бях изпратил по Джонсън репортажа си за процеса срещу

виновниците за потапяне на химическо оръжие в океана. Сега описвах този процес и в литературна форма, което, честно казано, трудно ми се удаваше. Беше почти невъзможно да се боря срещу журналистическите шаблони, които ми идваха наум.

През прозореца виждах пилота на флайъра и двамата пазачи. Седнали един до друг на тревата, те спореха за нещо.

От съседната стая долитаха гласове. Уейн разговаряше с Прайър и вече започваше да се нервира.

— Но аз ви плащам — възмущаваше се Прайър. — Само за това, че ще ме защитавате, вие получавате огромна сума. А ако ме оправдаете, заплащам двойно. Вие сте адвокат, нали! Тогава вършете си работата и не се месете в моята.

— Слушайте, Прайър! Не всичко се плаща. Вашите милиони не могат да спасят нито заводите ви, нито вас, нито Луисвил. Аз бях там, аз прелетях над сухото корито на Охайо. Луисвил е край река Охайо, нали? Сега няма нито Охайо, нито Луисвил, нито Цинцинати. Там се простира Малката централна пустиня. В тази пустиня хората се борят срещу онова, което сте им оставили в наследство.

— Мълчете, Уейн! Аз ви плащам, за да ме защитавате, а не за да ме обвинявате.

— Разбира се, вас не ви интересува пустинята. За двадесет и първи век това все още е далечна перспектива. Вие се интересувате само от банковата си сметка. Но в Малката централна хората загиват. Давате ли си сметка за това, Прайър? Идвало ли ви е наум, че вашите заводи унищожават природата? Какво мислехте, когато наредихте да се изсипят в река Охайо десетки тонове цианови съединения? Погледнете през прозореца. Виждате ли гората? Вие и такива като вас направихте обикновените дървета нещо недостъпно за хората от нашето време. Не, не говорете! Ако още веднъж споменете за заплащане, ще ви пребия! Могат ли да си купя с вашите пари тази гора?

— Не бъдете песимист, Уейн. В нашето време има запазени кътчета. Знаете ли, аз редовно ходя на почивка във Флорида. За един състоятелен човек винаги може да се намери приятно местенце.

— Вие просто не разбирате нищо! Нашият свят е бил на косъм от смъртта. Такива като вас са го тласкали към пропастта. А нашите потомци са го спасили. Но това не сменя от виновните отговорността. Вие ходите на почивка във Флорида, но след няколко години или

десетилетия Флорида би могла да се превърне в пустиня, както и цялата наша страна. Но вие не мислите за това. Хора като вас изобщо не се замислят за последиците от своите престъпления, стига да получават достатъчна изгода. Това е вашият кръгозор, сър! От всички страни той е ограничен с купища долари и вас не ви интересуват купищата мръсотии, които се крият зад парите. Няма страшно, казвате си вие, още има дървета, още има природа и места като Флорида, където да почиваме. Ако стане лошо, можем да спрем. Мислите, че онези, които настояват за изпълнение на Московското споразумение, прекаляват. Не, сър, те не прекаляват. Замърсяването в нашата страна, пък и в много други, е на път да стане неуправляемо. Не само това, то ще засегне и големи райони от други страни, където се борят за запазване на природата. И не се оправдавайте с онова, което държавата плаща за тези нарушения. То може би ще помогне там, в чужбина, но не и на нашите милиони. Те дишат мръсотия, боледуват, умират, откъсват се от природата. Това не разбирате, Прайър. А сега ме оставете на мира. Уморен съм от защита... на престъпници.

— Отказвате ли се от защитата?

— Не! Не, дявол да ви вземе! Но сега ме оставете да си почина. Махайте се отгук, докато не съм ви изхвърлил. Вървете и се опитайте да разберете целия ужас на престъплението си.

След малко флайърът излетя. Уейн нахълта в стаята ми, зачервен от ярост, измъкна цигара от лежащия на масата пакет и съсредоточено запуши. Отстъпих му мястото си в креслото, но той не искаше да седне.

— Мръсници! Всички са такива мръсници, Уелч! Те искат от мене защита, без да се интересуват дали одобрявам действията им, или не. Мислят, че е достатъчно да платят, за да изтрият престъпленията си.

Той се облегна на стената до прозореца и уморено каза:

— Завиждам на Обвинителя.

Мрак...

Мрак и студ.

Светът е мъртъв. Животът е изчезнал завинаги от планетата Земя. Небето е почерняло, закрито от тежки черни облаци. През тази

плътна завеса едва проникват неясни лъчи светлина. Над света царува вечна тъмнина. Нощта е простряла своята власт върху двете полукълба на планетата.

От облаците се сипе черен сняг и покрива безкрайните равнини. Вятърът с вой върти из въздуха черни вихрушки. Над голите полета се носят снежни смерчове и падат по земята. Реките са замръзнали, сковани в ледове.

Какъв студ! Аз стоя сред този леден ад и замръзвам. Очите ми бавно привикват към мрака. Вглеждам се в далечината, но картината навсякъде е една и съща. Дошъл е краят на света, не така, както го представя Библията, а както сме го подготвили ние, хората. Да, ние сами подготвихме гибелта си. Мога ли сега да се учудвам, че неизбежното се е случило?

Земята е възникнала преди милиарди години в своето огнено рождение, но още тогава тя е била неизлечимо болна, когато в океаните ѝ са възникнали първите живи клетки. Болестта е напредвала бавно и неусетно. Живите същества са завоювали сушата, размножавали са се, измирали са и са тласкали напред нови видове. Минали са милиони години и болестта е достигнала своята криза. На Земята се е появило едно малко, но могъщо същество — човекът. Това същество отначало не се е различавало от животните. То се е покорявало на природата. Но болестта е била толкова напреднала, че нищо вече не е можело да я спре.

Човекът започнал да подчинява природата на своята воля. Стремехът на част от хората да имат все повече и повече довел до момент, когато вече нямало връщане назад.

И ето — кризата е минала. Земята е мъртва. Какво пък, може би това е справедливо. Човекът е възникнал в един ледников период и е загинал в друг. Великолепен надпис за надгробен паметник на човечеството, ако има кой да го издигне.

В замръзналите океани са загинали последните останки от живота. Може би някои микроорганизми са инцистирали и при затоплянето ще оживеят. Но това няма да бъде скоро. Хиляди години ще изминат, преди първият слънчев лъч да пробие облаците.

Аз летя над безкрайните равнини, покрити със сняг и лед. От някогашните градове не е останала и следа. Всичко е затрупано. В планините огромни ледници пълзят надолу със сляпо упорство. Сега

те владеят този свят, погубен от нас. Планетата е загинала окончателно.

Край на света... Край на хората... Край на всичко.

Но каква е тази светлина? Къде се намирам?

Аз седя в удобно металическо кресло. До мене, в също такава кресло, седи Хенри Уейн. Пред нас стои Джонсън.

— Видяхте всичко, нали? — казва той. — Беше нереална картина. И въпреки това би могло да стане. Изчислено е с математическа точност, при пропускане само на един детайл от световното развитие.

Дълго мълчим. После Уейн става.

— Трябва да вървя — глухо казва той. — Имам среща с подсъдимите.

АФРИКАНСКО САФАРИ

РЕПОРТАЖ ОТ ШЕСТНАДЕСЕТИЯ ДЕН НА ПРОЦЕСА

Хари Крафт, знаменитият ловец, герой на стотици репортажи, седи на подсъдимата скамейка и учудено се оглежда наоколо. Той сякаш още не може да разбере, че неизбежното се е случило, че е попаднал пред съд. От време на време шепне нещо в ухото на своя шеф — Рой Паркър, който мрачно се взира към залата.

Малко по-встрани седят двама негри, помощниците на Крафт — Луис Мбале и Джабу Акрофи.

Хенри Уейн, постоянният защитник, е на своето място. До него е докторът по право Хауърд Слоун.

Председателя. Откривам шестнадесетия ден на процеса. Днес ще бъдат разгледани престъпните действия на обвиняемите Паркър, Крафт, Акрофи и Мбале. Има думата Обвинителя.

Обвинителя. Последната надежда на природата в Африка бяха резерватите. В тях съществуваха повечето животински видове, изчезнали от останалите територии в края на двадесетия и началото на двадесет и първия век. Там можеха да бъдат възродени такива животни като слон, носорог, зебра, жираф, лъв, гепард... Впрочем безсмислено е да изброявам. Това би ни отнело твърде дълго време.

Уейн. Моля да бъдат посочени всички животни, за които става дума. В обвинението не би трябвало да има тъмни места.

Обвинителя. Над сто животински вида са изчезнали с непосредствената или косвена помощ на обвиняемите. Допълнително вследствие нарушаването на екологическия баланс в резерватите са изчезнали около тридесет растителни вида. В папката, която се намира пред вас, има пълен списък.

Уейн взема посочената папка и бързо я разлиства. Слоун се навежда до него.

Обвинителя. Търсейки път към леки печалби, Рой Паркър е основал своята ловна организация. За кратко време той успява да

развие бурна дейност в областта на търговията с кожи и препарирани животни. Ловът в Африка, по-точно в африканските резервати, му дава възможност бързо да забогатее и да се снабди с модерна техника. Никога преди това браконьерството не е било издигнато на такава висота, както при него. За успеха на предприятието особено много допринася Хари Крафт, бивш наемник в Родезия, който добре познава африканската природа и оръжието, с което борави. Опустошаването на резерватите става с невероятни темпове...

Слоун. Какви са доказателствата за подобно обвинение? На целия свят е известно за „ловните подвизи“ на Хари Крафт. Списанията разпространяват в милионен тираж неговите снимки. Но тук, пред съда, всичко се доказва.

Обвинителя. Доказателствата ще ви бъдат дадени след малко.

Слоун. Имам още един въпрос. Вие твърдите, че ловът е бил организиран в резерватите. А е известно, че резерватите се намират под охрана. Браконьерите биха били неминуемо заловени, след като става дума за системна дейност.

Обвинителя. Сега ще получите отговор на този въпрос. Ще ви покажем една от акциите в резервата Киву.

Савана. В далечината се тъмнее зелената маса на екваториалната гора. Сред пожълтялата трева на места се издигат ниски криви дръвчета. В тяхната сянка лежат лъвовете. Стадо слонове е нагазило във водите на близкото езеро. Малко по-далече група зебри отива на водопой.

— Внимание! — раздава се гласът на Обвинителя.

Три черни точки стремително пикират от небето. Те се приближават бързо и скоро се превръщат в човешки фигури. Ракетните раници на плещите им оставят дълги бели следи.

Още миг и тримата са достатъчно близко, за да познаем Крафт, Мбале и Акрофи. Стиснали здраво автоматичните си карабини, те се носят над саваната.

Над равнината отеква първият изстрел и веднага след него започва непрекъснатата канонада. Антилопите, зебрите, лъвовете се разбягват, но смъртта се носи след тях. Животните падат едно след друго под сухия трясък на изстрелите.

Крафт се е насочил към езерото. Слоновете, запазили спокойствие, гледат любопитно странната птица, която кръжи над тях.

Крафт стреля.

За няколко минути всичко е свършено. По брега и във водата лежат огромни сиви тела.

Внезапно в небето се появява нова птица. Това е малък самолет с надпис на крилата „Резерват КИВУ“.

Хари Крафт полита срещу самолета. Отдясно се приближават Мбале и Акрофи.

Това е сражение на високи скорости. Но тримата браконieri са далеч по-маневрени от самолета. Куршумите от карабините им пробиват на няколко места крилата. Изведнъж върху стъклото на кабината се появяват три малки звездички и тялото на пилота отскача назад. Самолетът полита надолу, за да се разбие сред саваната, покрита с трупове.

Въздухът не остава спокоен задълго. Скоро пристигат и се приземяват четири тежки реактивни хеликоптера. От тях излитат хора и започват да товарят избитите животни.

Нова картина. Двуетажно бяло здание, гледано от височина от около двеста метра. Наоколо се простира савана, подобна на тази от предишната картина. Във въздуха летят отново Крафт, Мбале и Акрофи.

— Национален парк Крюгер — казва Обвинителя. — Виждате един от контролните постове в резервата.

Браконьерите са точно над поста. От ръцете на Хари Крафт полита надолу малък черен пакет.

Секундите текат. Долу, върху покрива на зданието, нещо блясва и сиво-черен облак обвива поста. Стреляйки в дима, тримата се устремяват надолу.

Следват откъслечни епизоди. Мбале стреля по носорог. Акрофи и Крафт избиват хипопотами. Крафт преследва жирафи. Работници в сини дрехи товарят труповете на хеликоптери.

— Плячката се използва не само за кожи и ловни трофеи — звучи отново гласът на Обвинителя. — Месото на животните отива в прочутите дивечови ресторанти на Паркър.

Картините изчезват и ние сме отново в залата на съда.

Обвинителя. Надявам се, че тези доказателства отговарят достатъчно ясно на въпросите на защитата. Но нека не забравяме Рой Паркър. Именно той е организаторът на престъпната дейност.

Уейн. Веднага искам да задам въпроса: доколкото Паркър е бил свързан с браконьерите, знаел ли е той методите, прилагани от тях, и осъзнавал ли е последиците?

Обвинителя. За вас, съвременниците на Паркър, едва ли са необходими примери. Вие знаете колко високо е развита търговията му с кожи и ловни трофеи. На негово разположение е цяла армия от ловци, въоръжени с модерни средства за убиване. Тук са само трима от тях — най-жестоките и безогледни хищници. Но общият брой на ловците надминава две хиляди, без да се смята обслужващият персонал. Те действуват не само в Африка. Нападат резерватите във всички краища на света. Резултатите са едни и същи навсякъде: нарушаване на екологичното равновесие, изчезване на животински видове, разрушаване на природата. Питате, дали Паркър е осъзнавал последиците! Да, осъзнавал ги е и сега ще ви докажем това.

Огромна склад с натрупани кожи, стада от препарирани животни, сред които има даже слонове. Близко до входа Рой Паркър говори с нисък пълен човек, облечен в кариран костюм.

— И тъй, цената ще бъде триста хиляди — казва Паркър. — Утре ще подпишем договора.

— Не мога да разбера откъде взимате всичко това — мърмори ниският.

— Основно от Африка. Природата е богата, трябва само да знаеш да взимаш.

— А не мислите ли, че така режете клона, върху който седите? Все някога животните ще свършат и тогава — край на бизнеса.

— Именно — усмихва се Паркър. — Все някога ще свършат. И трябва да се използват, докато не е късно. Защо, мислите, че вложих такива суми за превръщането на лова в индустрия? За да не ме изпреварят други. Животните са осъдени, а аз само използвам това.

Обвинителя. Току-що чухте думите на Паркър, с които той сам отговаря на вашите въпроси. Ако трябва да резюмираме фактите, можем да кажем, че четиримата обвиняеми са нанесли непоправима вреда на природата в Африка и на други континенти. Те са съзнавали последствията и цялата престъпност на своите действия. За да си осигурят безнаказаност, те са прибегвали дори до убийства, както например в резерватите Киву и Крюгер. Дори пред един съд от двадесет и първия век действията им биха били признати за наказуеми.

Председателя. Има ли защитата да каже нещо в полза на обвиняемите?

Слоун и Уейн мълчат. Случаят е прекалено ясен, за да има каквато и да е надежда за оправдание.

Председателя. Моля, съдебните заседатели да съобщят решението си.

Представителят на съдебните заседатели. Рой Паркър, Хари Крафт, Луис Мбале и Джабу Акрофи са признати за виновни.

Председателя. Закривам шестнадесетия ден на процеса.

Флайърът с последните обвиняеми се издигна и полетя над дърветата. Ние стояхме на поляната пред вилата и мълчаливо гледахме след него.

— Утре и те ще бъдат осъдени — каза най-сетне Уейн. — А след това?

— След това ще бъде последният ден на процеса — обясни Джонсън. — Тогава ще бъдат обявени присъдите на всички.

— А после ще трябва да си заминем, нали?

Джонсън кимна.

— Не е чак толкова зле — обадох се аз. — Ще се върнем в света, с който сме свикнали.

— Не, Уелч, аз свикнах с този свят и сега ще ми бъде трудно да се върна. Искам да остана тук.

— Нямаме право да ви задържим тук — тихо каза Джонсън.

ВИНАТА ПРЕД ВСЕЛЕНАТА

РЕПОРТАЖ ОТ ДЕВЕТНАДЕСЕТИЯ ДЕН НА ПРОЦЕСА

Последните трима обвиняеми чакат своя ред. Те са хора, известни в целия свят и особено добре познати в деловите среди. Доналд Харпър, Джон Макгрийв и Алън Шелтън. Всемогъщите босове от Марс интернейшънъл къмпани. Странна гледка представляват те сега — трима изплашени, застаряващи мъже, изгубили надежда в защитата. През изминалите дни на процеса съдът е доказал, че всички опити за заплитане на делото са безполезни. И все пак те гледат тревожно към Хенри Уейн и втория защитник Мелвин Уитби.

Председателя. Откривам деветнадесетия ден на процеса. Днес ще бъде разгледан един особено важен случай. Касае се за унищожаването на флората и фауната на Марс. Този случай има значение не само за Земята. Той се простира в космически мащаби и това го прави много по-сериозен. Давам думата на свидетеля Дерик Джонсън.

За първи път пред съда се изправя свидетел и това е Джонсън, човекът, който отговаря за привличането на обвиняемите под отговорност. В залата се надига шум.

— Ще говоря като представител на осемнадесетата звездна експедиция — започна Джонсън, след като шумът утихна. — Именно ние, членовете на тази експедиция, първи се убедихме, че унищожаването на живота и околната среда засяга не само жителите на Земята. Пред жителите на Вселената то се превръща в много по-тежко престъпление. И тогава изчезват отделните престъпници. Те се превръщат в представители на човечеството. Ние се готвехме за контакт, за първи контакт с извънземна цивилизация, която след многогодишни усилия на учените успяхме да открием. А тази цивилизация е знаела за нашето съществуване векове преди ние да разберем за нейното. Тя не е влязла в контакт с нас, защото ни е

смятала за престъпници и се е опасявала, че ще се превърнем във вредители от космически мащаб.

Отивахме с открито сърце. Но бяхме върнати обратно. Какво можехме да донесем на тези, които ни очакваха на Земята? Само едно изречение: „Ние не искаме да унищожите нашата планета, както сте направили не само със своята, но и с Марс“. Да, Марс беше тяхното най-тежко обвинение против нас.

Обвинителя. Моля да бъдат показани кадри от момента на приближаването на звездолета към планетната система.

Озоваваме се в общата зала на космически кораб. В нея се е събрал почти целият екипаж.

— Установихме, че в системата има шест планети. Всяка от тях би могла да бъде тази, към която се стремим. Ние не можем предварително да отречем възможността за съществуване на живот при каквито и да било условия — това е главният астроном Восар. Той си пое дъх и продължи: — ... но ако предположим, че животът, който търсим, е от типа на земния, трябва да се съгласим, че най-удобни за това са втората и третата планета. Първата е прекалено близко до звездата. Четвъртата и петата са гиганти от типа на Юпитер, а шестата е прекалено отдалечена и на нея цари почти космически студ. Това са предварителните данни. Повече подробности за шестата планета ще научим след десет часа, когато се приближим до нея на достатъчно разстояние, за да пуснем сонда. В срок от един-два дни ще мога да ви съобщя достатъчно нови данни и за останалите планети. Това, разбира се, ще бъдат подробни сведения, но повече ще можем да научим след установяването на контакта.

Капитан Розинцев стана от мястото си и заговори на свой ред:

— Тъй като засега не знаем точната цел на нашия полет, наложи се да приемем условно, че отиваме към третата планета. Ние обаче ще преминем последователно покрай шестата и четвъртата, после ще се насочим към третата, а след това към втората и петата. Този временен план на полета остава в сила до момента, в който получим отговор на сигналите или по някакъв друг начин открием съществуването на цивилизация на някоя от планетите.

Действието се пренася в командната кабина на звездолета. Тук са само няколко души от екипажа. Минали са няколко дни в изследване на шестата и четвъртата планета. В главния екран за външен обзор

плува третата планета. Изстреляната сонда вече навлиза в атмосферата и скоро ще бъдат включени камерите.

— Смуцава ме един странен факт — каза астрономът. — Масата на тази планета е прекалено малка. Тя непрекъснато губи атмосферата си. При това условие би трябвало отдавна да е останала без газова обвивка. А фактите показват противното.

— Остава да приемем, че фактите са непълни — промърмори Джонсън.

— Или — че това е проява на разумна дейност — долетя от таблото гласът на Панджаби.

— Почакай малко, Масуд — прекъсна го Джонсън. — Скоро ще разберем това.

По екрана заиграха светещи ивици и изведнъж на него се появи картина, гледана от височина.

Сондата летеше над вълните на мрачно море. Все още беше трудно да се различат подробности, но по водата плуваха големи зелени петна.

— Може би водорасли — обади се Восар. — Ако открием силно развита растителност, това би обяснило загадката на атмосферата.

— Сега ще разберем — отвърна Маскони. — Спускам сондата по най-стръмната траектория, която е възможна.

Апаратът бързо губеше височина. Километър след километър той се приближаваше към повърхността на морето. За момент в зрителното поле се мярнаха някакви същества, които бързо се плъзгаха по вълните.

— Върнете сондата! — извика Панджаби.

— Напред — нареди тихо Розинцев.

На хоризонта беше се появил бряг. Той се приближаваше с шеметна бързина. Почти от самата вода се издигаше плътна стена от растителност. Мощните зелени стъбла и клони достигаха височина стотици метри.

Брегът остана назад. Сега под сондата се простираше безкрайна зелена джунгла, от която се издигаха обрасли с дървета планински върхове.

Скоростта не даваше възможност да се спре поглед върху отделни обекти, ала наблюдателите успяваха да забележат живите

същества, подскачащи по върховете на дърветата. Това беше млад и могъщ свят, кипящ от сили и енергия.

— Сега всичко е ясно — каза Восар. — Тези растения отделят огромно количество кислород.

Но не всичко беше ясно. Няколко пъти излъчваха сигнали до всичките планети на системата, а отговор нямаше. Приемникът упорито мълчеше. Това правеше хората мрачни и раздражителни.

Мощните двигатели на сондата продължаваха да я носят напред с три хиляди километра в час. Тя летеше над безкрайния зелен килим и нито веднъж под нея не се появи поляна. Джунглите бяха завладели цялата повърхност на планетата.

Хората продължаваха да се взират в екрана, когато възклицанието на Розинцев наруши тишината.

Джонсън погледна вляво и изохка от изненада. Таблото на приемника светеше с всичките си сигнални лампи.

— Да! — каза мрачно Панджаби. — Да, аз направих това. Така или иначе, трябваше да влезем в контакт.

Той стоеше прав в центъра на общата зала, сред целия екипаж на звездолета.

— И какво постигнахте? — изправи се Холцер. — Само няколко думи: „Прави сте. Мълчанието е безсмислено. Влезте в орбита около втората планета.“

— А няма това е малко? Най-после научихме къде трябва да ги търсим.

— Въпросът не е в това — намеси се Блиндер. — Лошото е, че ние не знаем как ще реагират те на вашия ултиматум.

— Това не беше ултиматум. Просто изпратих кратко съобщение, в което обяснявах, че рано или късно ще ги намерим и е безсмислено да се крият.

— Точно така. А не ви ли дойде наум, че подобно заявление може да направи нападател, който е уверен в победата си. А за да е по-красноречив ултиматумът ви, трябваше да го формулирате така: „Рано или късно ще ви намерим и тогава тежко ви и горко“.

Панджаби едва не се разплака. Той негодуващо размаха ръце.

— Нападател! Защо не кажете убиец? Оставете на мира остарелите си разбирания, Блиндер. Ние идваме с открити сърца и те рано или късно ще разберат това.

— Особено като ги поставим в шах — щат не щат, да ни се представят.

— Не им приписвайте по-голяма подозрителност, отколкото могат да имат същества, дорасли до космически контакти.

— Особено ако не ги искат!

— Искат ги! Те отговориха на моето съобщение и това доказва, че са готови да ни приемат.

— Това нищо не доказва. Вашето съобщение си е чиста заплаха. И ние на тяхно място щяхме да отговорим.

— А може би грешите — каза Алов. — Те отново престанаха да отговарят.

— Какво чудно има в това? Те чакат да пристигнем.

— Дано не е с цветя от анихилатори — промърмори някой.

Розинцев бавно се надигна от мястото си.

— Може би сте прав, Панджаби. Нямам намерение да водя дискусия. Но вие на своя глава нарушихте предварителните инструкции и аз не мога да позволя това да се повтори. Още едно подобно действие ще ме принуди да ви отстраня от длъжност до края на програмата.

И той с тежки крачки излезе от кабината.

Този път Джонсън не посмя да защити индуса.

За втори път бяха разменени съобщения, когато звездолетът влезе в орбита около втората планета. Хората получиха заповед да останат на място и да не предприемат никакви опити за спускане. Изключение бе направено само за една от информационните ракети. Неизвестните разумни същества обещаваха да дадат отговор, след като прочат получената информация.

Така започна очакването.

Мощното увеличение на екраните даваше възможност на хората да разглеждат повърхността на планетата. От екватора до полюсите лежаха морета, степи и джунгли. В тях кипеше живот. Но никъде не можеха да открият и най-малката следа от индустриална дейност.

Нищо не издаваше, че на тази планета има цивилизация. И все пак сигналите идваха именно от нея.

Хората чакаха с напрегнати нерви. Всеки час, всяка минута можеше да донесе сигналите, с които щеше да започне контактът. Надеждите се превръщаха в твърда увереност.

На четвъртия ден от изстрелването на информационната ракета дойде отговорът.

Върху големия екран в общата зала се появиха първите картини от планетата. Това бяха странни гори, в които се движеха необикновени същества. Там сякаш не съществуваше граница между животни и растения, между живата и мъртвата природа.

Същевременно заговори човешки глас:

— Виждате нашата планета. Ние се чувствуваме част от всичко, което ни обкръжава. Може би това е странно за вас, но за нас е не малко странно, че вашата цивилизация използва за всичките си нужди вещи, които трябва да се създават по дълъг и неудобен начин от мъртви предмети. Ние смятаме, че е много по-лесно да се създаде живо същество, което да има определени способности. И създаваме помощници, които вие бихте нарекли живи радиостанции, живи ракети, живи домове... Всички същества — от най-големите до бактериите, са наши съюзници. С тяхна помощ ние заселихме планетите от нашата система. Биологията е наш принцип. Ние не смятаме да ви го налагаме. Всякакво насилие ни е чуждо. Но ние сме готови да прибегнем и до насилие, ако трябва да защитаваме своята планета. Нашата единствена молба е да се върнете назад и да не повтаряте опитите за контакт. Ние искаме да се свържем с други цивилизации, но не с такива като вашата. Информационната ракета ни донесе сведения за историята на вашето общество. От нея ние научихме за това, как сте унищожили своята планета. Година след година, век след век природата на Земята е ставала жертва на онова, което вие наричате машинна цивилизация. Може би не в принципа на цивилизацията е главното. Вашата информация разказва за два типа общество, които стоят на противоположни позиции. Едните са унищожавали природата, вторите са се борили за спиране на безсмисленото унищожение. Но за да спрат инерцията на сляпото интензивно развитие, те са изгубили много, много време. Нещо повече, за да победят в борбата, те също са разширявали своята машинна

основа и макар да са го правили с възвишени цели, са замърсявали света. Твърдите, че те са победили отдавна, че вие сте техни представители и от векове възстановявате природата. Същевременно вие търсите други планети, които да заселите и да прострете над тях законите на машинната цивилизация. Няма да ви пречим. В нашата галактика има достатъчно планети. Единственото, което желаем, е да не се приближавате към нас. Нашите цивилизации са избрали прекалено различни пътища, за да можем безнаказано да се срещаме. Днес вашите машини са по-мощни откогато и да било. Онова, което сте извършили на Земята за хилядолетия, тук можете да направите за няколко десетки години. И ние се боим, защото умеем да ценим всичко живо. Това съобщение е първо и последно предупреждение. Всяка ваша машина, която се спусне към планетата, ще бъде унищожена. От вас зависи дали ще бъдем принудени да прибегнем към тази форма на самозащита. Ние не желаем нищо друго освен мир, но мир без каквито и да било контакти с вас. Върнете се обратно и предайте нашите думи на всички земни хора. Ще ви приемем, ако някога успеете да докажете, че можете да живеете в хармония със своята и чуждата природа. А сега сбогом. Нашата планета е затворена за вас и няма да отговаря на нито един сигнал.

Джонсън се спусна към предавателя и неговите отчаяни сигнали пронизаха пространството:

— Контактът е вече установен и не може да бъде прекъснат.

— Винаги може да бъде прекъснат по желание на една от страните — предадоха от планетата. — А ние това искаме.

Екранът изгасна и хората останаха по местата си, мълчаливи, без да могат да повярват, че контактът свършва, преди още да е започнал.

Бяха изминали шест дни. Хората се движеха като сенки. Чувствуваха безкрайна умора. Въпреки това звездолетът продължаваше да кръжи над планетата, изпращайки сигнали, на които никой не отговаряше. Антените на приемниците улавяха само мълчанието на всемира или ехото на изпращаните сигнали. Опитаха всички начини за връзка и всички системи от сигнали, после ги повториха, потретиха... Отговорът беше мъртвешка тишина. Оставаше

само едно — да се върнат, за да отнесат на Земята вестта за неуспеха си.

Джонсън посърна. Не разговаряше с никого, дори с индуса. Този неуспех му се отрази твърде зле. Той чувствуваше мълчаливото съчувствие на екипажа, но от това не му ставаше по-леко. Знаеше много добре, че в следващата експедиция вече няма да го допуснат да участвува. Щеше да достигне биологичната граница.

В общата зала продължаваха разговорите за посланието от планетата.

— Донякъде те са прави — говореше Блиндер. — За нас това е минало и ние не му обръщаме особено внимание. Но достатъчно е да разгледаме историята, за да разберем страха им от нашата цивилизация. Забележете, те не се плашат от войните, с които е така богата историята. За тях е по-страшно унищожаването на природата. Това е един пагубен процес, обхванал цялата Земя от много векове, а последиците му ни преследват и до днес. Все още не могат да бъдат победени пустините в Северна Америка, в Естапоза, все още огромни територии от океанското дъно са пусти. Постигнали сме известни успехи във възстановяването, но това не може да оправдае извършеното през двадесети и двадесет и първи век.

— Но каква е нашата вина? — запита тихо Джонсън. — Та нали ние нямаме нищо общо с онези, които са унищожавали богатствата на Земята.

— Ние всички сме жители на една планета — отвърна му капитан Розинцев. — Отговорността, която носим, е обща.

Джонсън и Розинцев бяха сами в командната кабина. Двамата гледаха към екрана. Атмосферата на планетата беше прозрачна и през нея се виждаха безкрайните гори.

Нещо привлече вниманието на Джонсън. Той затвори очи, после отново погледна. Не се лъжеше. Една малка черна точка се издигаше нагоре. Вече можеха да се различат пламъците, излитащи от дюзите. Това беше малка ракета!

Розинцев погледна към Джонсън, проследи погледа му и ахна от учудване.

— Пратеници! Те пращат пратеници!

Капитанът протегна ръка към пулта и даде максимално увеличение. Ракетата подскочи напред, запълни целия екран и двамата разбраха, че надеждата им е била напразна. Това беше информационната ракета.

— Даровете се завръщат — каза Джонсън.

— Разбира се — отзова се Розинцев, сякаш говореше на себе си. — Ние можем да се опитаме да кацнем на планетата. Можем да нападаме и да се защитаваме. Но в това няма никакъв смисъл. На тази планета не желаят да ни приемат.

Той седя няколко секунди неподвижно. Когато се изправи, беше решил всичко.

Гласът му изпълни залите и коридорите на звездолета.

— Внимание! Говори капитан Розинцев. Заповядвам на всички да се подготвят за хибернация. След шест часа започваме полета към Земята.

Връщането в залата на съда стана също така неочаквано, както и преходът от съда в звездолета. В тишината отекнаха само стъпките на Джонсън, който се обърна и излезе от залата.

Обвинителя. Току-що свидетелят Дерик Джонсън изрази най-важното в днешния процес. Вие го видяхте и на екрана. Изгубеното доверие беше последната капка. То беше причината, поради която организирахме Съда на поколенията. Поколенията не бива да носят последствията от грешките на своите предци. Ето тук седят тримата главни виновници за пълното умъртвяване на Марс...

Уитби. Протестирам! Вината на подсъдимите още не е доказана.

Председателя. Протестът се приема. Моля Обвинителя да се придържа строго към фактите.

Обвинителя. Ето какви са фактите. Още от момента на своето основаване Марс интернейшънъл кмпани е насочена към експлоатацията на новооткритите уранови находища на Марс. Но докато богатите находища са малко, предприятието си остава нерентабилно. Затова управлението на компанията, в лицето на Харпър, Макгрийв и Шелтън, решава да прибегне към бактериално обогатяване на залежите. Върху уранови находища този метод не е изпробван. Елвис Мъртън, съзателят на бактериалния щам MS-839 A, нееднократно е предупреждавал, че за да бъде приложен на практика, методът се нуждае от двегодишно изпробване в лабораторни условия и

в ограничен мащаб при пълен контрол. Ако защитата желае, можем да покажем три разговора на Мъртън с всеки един от обвиняемите.

Уитби. Не е нужно. Да допуснем, че Мъртън наистина е отправял своите предупреждения. Аз от своя страна мога да представя доказателства, че обвиняемите не са действували толкова безразсъдно, както ги представя обвинението. Те са взели решение, с което забраняват всякаква употреба на бактериите за обогатяване на уранови находища извън пределите на Марс.

Обвинителя. Можете ли да посочите други претенденти за бактериалния метод освен Ню джиолъгик къмпани?

Уитби. Говоря именно за тази компания. Нейното управление се стремеше да завладее щам МС-839 А и да го използва при земни условия. Заслугата на обвиняемите е, че те са осъзнали своя дълг и не са допуснали това да стане.

Обвинителя. Пред вас се намира папка с пълни финансови данни за двете компании. От тях можете да разберете, че при огромните разходи за междупланетния транспорт Марс интернейшънъл къмпани е могла да съществува само ако няма силна конкуренция. Това е съображението, което е продиктувало решението на подсъдимите. Безсмислено е да говорим за осъзнаване на дълг.

Уитби. Все пак аз моля да бъде взето предвид това, че обвиняемите независимо от своите подбуди са насочили опасния метод единствено към Марс. По този начин те са отклонили от Земята една твърде сериозна опасност. Нека говорим открито. Няма смисъл да се отрича фактът, че една неконтролирана мутация на част от бактериите доведе до почти пълно унищожаване на живота на Марс. Обвинението вероятно разполага с убедителни доказателства. Но нима това е толкова тежко престъпление? Какви бяха формите на живот на тази планета? Най-низши! Микроорганизми, мъхове, лишеи и подобия на насекоми. И нищо повече. Защо трябва да им се обръща...

Той не успява да довърши. Хенри Уейн го хваща за рамото и го притегли надолу. Смаян, Уитби сядат на мястото си, а гигантът се изправя и се обръща към обвиняемите.

Уейн. Наистина, заслужава ли си да обръщаме внимание на марсианските лишеи? Нужно ли е да се вълнуваме за животните на Африка? Важни ли са горите, моретата, атмосферата? Интересуват ли ни бъдещите хора? Печалбата преди всичко! Предприятието преди

всичко! Властта преди всичко! Войната преди всичко! Нека човек се научи да живее в бетонни пещери. Без въздух! Без вода! И всичко това по вина на тези... А те се оправдават! И аз ги защитавам дори когато съм далече от тяхната власт!... Защитата се отказва да изложи своята версия!

Той рязко се обръща и изтичва навън.

Председателя. Моля за тишина. Процесът продължава.

Уитби. Моят колега прекали във внезапната си реч. Далеч съм от мисълта да оневинявам престъпниците, унищожавачи природната среда на Земята. Но марсианският живот не би могъл да даде нищо на хората. Не искам да кажа, че той е трябвало да бъде унищожен. Просто съм убеден, че неговото изчезване не е причинило никакво зло на човечеството. Аз съм готов да се съглася, че след стотици милиони години лишеите на Марс биха могли да се превърнат във високоорганизирани същества. Но това би станало само ако човекът не се намесва в еволюцията им. А това е невъзможно. Предполагам, че по ваше време Марс е вече заселен. Тогава? Защо трябва да придаваме толкова голямо значение на унищожаването на няколко низши и оскъдно разпространени форми на живот?

Обвинителя. За вас двадесет и първият век е настояще. За нас той е мъртво минало. Ние не бихме се обърнали към него, ако към това не ни принуждаваше необходимостта. Вие чухте какво каза Дерик Джонсън. Видяхте как беше посрещнатата експедицията. Разумните същества от друга планета върнаха нашите пратеници. Те не желяеха да имат каквито и да било отношения с една цивилизация, която е унищожила околната среда не само на своята планета, но и на Марс. И ние не можем да ги упрекнем за тази предпазливост. Нима обвиняемите от изминалите осемнадесет дни на процеса не биха разнесли по всички планети разрушение и смърт? Пред вселената няма отделни земни жители. Земята носи отговорност за постъпките на всеки човек. Ние не трябва да се срамуваме за своето минало. И след като не можем да го поправим, ние сме длъжни да го осъдим. Може би защитата ще изтъкне, че обвиняемите никога не са мислили за галактическото отражение на своите действия. Но това не е оправдание.

Уитби. Вие говорите за отговорност в галактически мащаби. А има ли галактически закони, по които да осъдите обвиняемите?

Обвинителя. Не, такива закони няма... все още. Затова те ще бъдат осъдени по човешките закони. Само така ние ще можем да докажем пред вселената своята непримириемост към унищожението.

Настъпва кратко мълчание.

Председателя. Има ли защитата да добави нещо в полза на обвиняемите?

Уитби. Не.

Председателя. Моля, съдебните заседатели да съобщят своето решение.

Представителят на съдебните заседатели. Доналд Харпър, Джон Макгрийв и Алън Шелтън са признати за виновни.

Председателя. Закривам деветнадесетия ден на процеса.

Излязох от залата заедно с последните присъстващи. Мислех за неизбежното завръщане. Знаех, че с репортажите от процеса съм си създал могъщи неприятели.

Джонсън ме посрещна на стъпалата на двореца.

— Уейн е изчезнал — каза той.

ОКОНЧАТЕЛНАТА ПРИСЪДА

РЕПОРТАЖ ОТ ПОСЛЕДНИЯ ДЕН НА ПРОЦЕСА

За последен път седа в Двореца на правосъдието. Днес процесът ще завърши с обявяването на присъдите.

На първия ред са седнали защитниците. Те са деветнадесет — липсва само Хенри Уейн. Сега тяхната роля е свършила. Не е оправдан нито един от подсъдимите.

Подсъдимата скамейка не е достатъчна за всички обвиняеми. Част от тях седят на местата на защитата. Едни тревожни, други спокойни, всички те чакат да бъде обявена присъдата.

Ето че Председателя се изправя от мястото си. Огромната зала утихва.

Председателя. Давам думата на Обвинителя да изложи версията на обвинението.

Речта на прокурора беше блестяща и съкрушителна. От пледоариите на защитата не остана нищо. Човек с огромна ерудиция и големи ораторски способности, той не остави никаква надежда у подсъдимите за снизходителна присъда. А и отсъствието на колоса на юридическата мисъл — Хенри Уейн — увеличаваше тревогите им.

Обвинителя. Това е уникален процес, безпрецедентен случай в историята на земното съдопроизводство. Но той беше крайно необходим. Защото беше необходимо да се осъдят нашите предшественици от двадесет и първия век в лицето на тези седемдесет и осем обвиняеми, които са най-бруталните унищожители на екологичната среда.

Залата беше притихнала. Само сдържаното дишане на събраните хора се сливаше в едва доловима топла вълна.

Обвинителя. Историята на живота върху Земята е история на взаимодействието между живите същества и тяхната среда, история на равновесието в природата. Но ето че се появява човекът, венецът на творението, и това равновесие е нарушено. И колкото повече се

развиват човешките способности и растат възможностите му, толкова по-чувствително в природата се проявяват несъответствия. Нарушава се равновесието на взаимодействията в системата живот-среда. И това е благодарение на съзнателна, целенасочена, безотговорна човешка дейност. Не изключвам възможността някъде унищожаването на природната среда да е ставало от невежество. Но невежеството отдавна не е смекчаващо вината обстоятелство. Наистина, можем ли да оправдаем само с невежество например случая с фреоните. Тези флуоровъглероди се използват масово за най-различни цели, особено в хладилните инсталации. В началото не се подозираше за опасността, която те представляват. Но скоро учените предупредиха: благодарение на химическата си инертност фреонът свободно се издига нагоре, минава през долните слоеве на атмосферата и се натрупва на височина около 32 километра, където разрушава озона. Подобно е и действието на азотните окиси, отделяни от свръхзвуковите самолети. Това предупреждение беше достатъчно ясно. Но никой не му обърна внимание. Производството на фреони продължаваше и никой не се погрижи за намаляване на азотните окиси, отделяни от самолетите. Резултатът бе следният: защитният слой на озона изтъня, като следствие от това се засили ултравиолетовото облъчване на Земята. И накрая — небивало увеличаване на заболяванията от рак на кожата. Може ли да има оправдание подобна дейност?

Гласът на Обвинителя ту се повишаваше, ту се понижаваше, достигайки до шепот. Като истински артист, владеещ до съвършенство гласа си, той ту призоваваше, ту обвиняваше, ту питаше...

Обвинителя. На предишното заседание казах, че ще съдим обвиняемите по нашите земни закони, защото все още няма създадени галактически закони, няма създадено междוזвездно право. Но такива закони ще бъдат създадени и нека се надяваме, че ще е скоро. Както във вашето време подписвате международни конвенции за опазване чистотата на моретата, за забрана на въздушни ядрени взривове — които не всички спазвате, създавате резервати, които не всички пазите, — така и ние ще създадем галактически закони с първата цивилизация, с която ще влезем в контакт. И ви уверявам, че ние ще спазваме тези закони и ще им се подчиняваме. А сега ви съдим по земните закони. По ония закони, които вие сами сте създали и не спазвате. Вие сами знаете, че законите в условията на класовоантагонистичните общества

могат да съдържат хиляди добри намерения. Но въпросът е, дали хората могат да бъдат принудени да ги изпълняват, или са създадени условия за престъпления против човечеството. И тъй като закони има, ние съдим заедно с вас системата на злото.

Обвинителя обхвана с поглед смълчаната зала, пое дъх и продължи да излага версията на обвинението.

Обвинителя. С особено големи темпове започва замърсяването на природата през двадесетия век, когато започва интензивното развитие на индустрията. Всички знаем, че това е отрасъл, който изисква огромни количества вода. Може да ви се стори невероятно, но понякога в коритото на една река са изхвърляли отпадъците си по няколко стотици предприятия. Представете си какво е станало с флората и фауната на тези реки.

Още един фактор, унищожаваш живота в реките, е термалното замърсяване. Стотици заводи и електростанции са изхвърляли отпадъчните си топли води в близките реки. Но повишаването на температурата на водата само с няколко градуса води до фатални последици — унищожават се дърветата на хиляди декари площ, унищожават се и почти всички водни обитатели.

И като един допълнителен удар идва употребата на ензимни и фосфатни перилни средства. Като имаме предвид, че в болшинството от градовете са се пречиствали едва 30 процента от канализационните води, можем да разберем, че хиляди тонове от тези препарати са попадали в реките.

Проблемът за реките е особено печален с едно от основните противоречия, с които е свързан. Докато бедственото положение в океаните е привличало вниманието на обществеността, борбата против замърсяването на реките е била забравена. И се стига до един парадокс — борба за чистота на моретата, докато седемдесет на сто от замърсяването идва от реките.

Не по-малко щети е нанесла и интензификацията на селското стопанство. Употребата на безброй химически отрови за борба с вредителите и болестите, на които не е било проучвано остатъчното действие, са се натрупвали в почвата и водите и съвместно с индустриалните отпадъци са оказвали комплексно действие върху животинския и растителния свят. Тези отрови са причина за дегенерирането на много животински и растителни видове.

Тук отново се връщам към въпроса за водоемите. Много химически отрови, например фосфорорганичните инсектициди, са опасни за живота в реките и езерата не само с прякото си отровно действие. Те оказват стимулиращо влияние върху развитието на едноклетъчните водорасли, включително и на синьо-зелените. Размножавайки се, водораслите поемат почти всичкия кислород, разтворен във водата, и това води до масова гибел на водните обитатели.

Изсичането на огромни горски масиви е довело до превръщането териториите на някогашните девствени гори в пустини и полупустини. Вземете за пример амазонската джунгла. Изсечена е за около пет десетилетия. Масовото изсичане започва в края на двадесетия век, като годишно са изсичани осемдесет до сто хиляди квадратни километра — ежедневно по един и половина милиона дървета. Това се наричат мащаби, нали.

Но за гибелта на амазонската джунгла има и още една причина. Тези огромни гори са се развили, колкото и да е странно, върху бедни на хранителни вещества почви. Обогащването на почвите е ставало за сметка на изгниващите растения. Изсичането, прокарването на пътища през амазонската джунгла е довело до разчистване на големи площи, които са оставали във властта на поройните тропически дъждове. Хранителните вещества са били отнесени от потопите и на тяхно място са останали само неплодородните утаечни почви от третичния период. В тези райони гората вече никога не може да се възстанови. Сега този район е полупустинен. А Амазонка е една анемична река, лишена от водосборните си източници.

Към всичко това прибавете нефтените петна в океаните, станали причина за гибелта на хиляди китове и стотици хиляди птици. Прибавете замърсяването на въздуха от горивата, въздействието на стронций 90 от ядрените експлозии, който се връща на Земята с дъжда и след време се отлага в костите на хората, и вие ще добиете приблизителна представа за престъплението, което може да се изрази с две думи: унищожаване нормалните условия за живот.

Но ядрените взривове имат и друго, още по-страшно въздействие върху живите организми:

Мутациите!

Превръщайки безобидни същества в чудовища, засилвайки размножаването на едни организми за сметка на други, те са довели до появяването на неподозирани агресивни форми на живот. Както вече споменах в хода на делото, още във втората половина на двадесетия век десет процента от коралите на Големия бариерен риф са били напълно унищожени от размножилите се катастрофално много морски звезди от рода „акантастер планки“. За тази тяхна агресия е помогнал човекът.

Но веднага възниква въпросът: защо? Защо се стига до това положение? Защо се нарушават международните договори за забрана на ядрените взривове? Защо се нарушава Московското споразумение за борба с екологическата криза? Защо в края на краищата дори социалистическите и комунистическите държави не винаги успяваха да преодолеят тежките последици от старото интензивно развитие на промишлеността.

Този процес трябва да отговори на всички въпроси ясно и изчерпателно. Навярно си спомняте, че в един от дните на съдебните заседания Хенри Уейн повдигна въпроса за вината на социалистическите и комунистическите страни. Сега ще се спра тъкмо на този въпрос.

Нужно ли е да напомним, че Московското споразумение бе подписано тъкмо в Москва и по инициатива на Москва? Нужно ли е да посочвам кой бе инициатор на договорите за разоръжаване, които доведоха до минимум огромния риск от война, стигнал до своя апогей през втората половина на двадесети век. И, обратно, известно е, че на Запад все още се заобикалят ясните и точни задължения по тези договори.

Нещо повече. Наличието на военнопромишления комплекс на капитализма, неговата честа намеса както във вътрешните, така и във външните работи поддържаше дълги десетилетия международното напрежение. В своя стремеж за насилствено завоюване на приоритет в света военнопромишленият комплекс принуждаваше и страните от Изтока да засилват както въоръжението си, така и цялата промишленост. Това несъмнено доведе до поражения на природата в тези страни. Но да се търси причината извън източника на политическо напрежение е просто безсмислено. Доказателство за това е фактът, че дори в най-тежките моменти на международните

отношения социалистическите и комунистическите държави са извършвали за охраната на природата много повече, отколкото е направено на Запад. А достатъчно бе да се подпишат договорите, за които споменах, и те, понякога дори с цената на огромни разходи, започнаха глобални операции за преодоляване на екологическата криза. От другата страна на бариерата също бяха замислени големи програми, но по тях не бе извършено нищо или почти нищо.

Речта продължи още дълго, обилно наситена с факти и примери — за нарушаване на международни договори, за политиката на страната, която бе спомената в четвъртия ден на процеса, за безмилостното унищожаване на природата, срещу което дори международното сътрудничество не може да помогне, защото против него стои самата същност на капитала.

Накрая Обвинителя завърши:

— Обвинението счита, че в интерес на цялото човечество не трябва да се проявява снизхождение към подсъдимите. Настоявам за издаването на справедливи присъди.

Председателя. В продължение на деветнадесет дни съдът разгледа престъпленията на обвиняемите, насочени срещу околната среда и човечеството. Желаяйки да осъди не само отделни личности, но и всички престъпници, които не са изправени тук, съдът реши: признават се за виновни: Алваро Фелипес, Хулио Моралес, Майкъл Бърджес...

Едно след друго звучат имената на всички обвиняеми в деветнадесетдневния процес. Огай Тобаяши... генерал Йор Креснер... Евгений Потонски... Карло Каталано... Герхарт Зеебом... Хари Крафт... Последно, седемдесет и осмо в списъка, е името на Алън Шелтън.

— Всички те — завършва Председателя — се осъждат на доживотен труд за възстановяване на екологичното равновесие. Всеки осъден ще работи на територията, която е унищожена по негова вина. Така те ще могат, макар и само отчасти, да поправят злото, причинено от тях.

Така завършва последното заседание на Съда на поколенията. Така завършва и моят последен репортаж.

Оставихме флайъра на една поляна и тръгнахме през гората. Беше ранно утро. Росната трева ни мокреше до коленете.

— Не е далече — каза Джонсън. — Не знам на какво се е надявал. Навярно не е помислил, че можем да проследим цялото му бягство с хроноскоп.

Около нас се издигаха вековни дървета. Беше тихо и само няколко птици пееха сред листата. От ниските храсти капеше вода. Десетина минути вървахме мълчаливо. Неочаквано Джонсън спря и посочи напред, където дърветата се разреждаха. Между стволите видях нова поляна. Над малък огън се издигаше дим. Седнал до пепелта, Хенри Уейн закусваше. Беше с гръб към нас и не усещаше присъствието ни.

— Подготвил е всичко предварително — прошепна Джонсън. — По време на случая в съда той вече твърдо е бил решил да избяга. От двореца се е върнал във вилата, взел багажа и тръгнал през гората. Вървял е два дни, докато стигне дотук. Навярно е смятал да изчака, докато престанат да го търсят.

— Какво ще правим сега? — запитах аз също шепнешком. — Едва ли ще го убедим да ни последва доброволно. А що се отнася до силата...

— До сила няма да стигнем. Аз знам как да го убедя.

Излязохме на поляната. Бяхме само на няколко метра от Уейн, но той все още не ни забелязваше.

— Добро утро, Уейн — каза Джонсън.

Раменете на гиганта трепнаха. Той скочи на крака и се обърна. Няколко секунди погледът му беше насочен към нас, сетне Уейн се обърна и се хвърли в храстите.

— Уейн! — извика Джонсън. — Стойте!

От гората долетя шум на чупещи се съчки, сякаш глиган си пробиваше път през гъсталака.

— Не бягайте! — отново извика моят спътник. — Получих разрешение. Ще останете.

За момент шумът спря, после отново се раздаде, но сега вече се приближаваше. Скоро рижата глава на Уейн се подаде между листата.

— Наистина ли? — запита той.

— Истина е. Трябваше да настоявам дълго и упорито, но получих разрешение. За щастие намериха се хора, които мислеха като мене. От

вчера вие сте гражданин на нашето време, ако мога така да се изразя.

Адвокатът с въздишка седна на тревата.

— Не мога да повярвам. Значи не трябва да се връщам в онази мръсотия? Сега тази гора е моя!

Аз бях изненадан не по-малко от него. Джонсън не ми беше казал нищо и аз мислех, че ще се наложи да убеждаваме беглеца да се върне в двадесет и първия век.

Но изненадите не бяха свършили.

— Получих разрешение и за вас — обърна се Джонсън към мене.

Погледнах го смаяно. Никога не бях предполагал, че мога да остана в бъдещето.

Гората се събуждаше. Короните на дърветата блестяха под слънчевите лъчи. Птиците подемаха в хор своите разногласни песни. Навсякъде кипеше живот. Странно, всичко това ме връщаше към спомените за черния дъжд, за отровния въздух, за смъртта на природата и за Съда на поколенията.

— Не се ли радвате? — тихо запита Джонсън.

Аз отрицателно поклатих глава. Решението беше в мен и аз не можех да го променя.

— Аз няма да остана. Виждате ли, Джонсън, Съдът на поколенията не е достатъчен. Нужна е борба срещу онези, които не бяха призовани. Може би ще трябва да се организира нов процес. Аз зная, че вие сте спасили част от природата. Вашите потомци ще спасят останалата част. Какво остава за нас — жителите на двадесет и първия век? Не, не ме разубеждавайте. И в моето време все още може да се направи нещо. Аз вече знам какво съм длъжен да върша... А и какво ли би могъл да прави един журналист от двадесет и първия век във вашето време? По-добре е да бъда там, където съм необходим.

Джонсън се замисли.

— Знаех, че ще стане така — промърмори той. — Всичко това е история, Уелч. Мога да ви разкажа някои неща от онова, което за вас е бъдеще. Ще бъде организиран истински заговор на мълчанието. Правителствата ще се стремят да унищожат всички сведения за процеса, за да не достигнат те до нашето време...

— Защо?

— Някой от дехронистите би ви го обяснил по-добре, но ще се опитам да го кажа. При всяка намеса в миналото се образува възел на

времето. Създава се затворен цикъл от събития, които се повтарят. Всяка неточност в цикъла може да го разкъса. Затова ние проведохме процеса точно по вашите репортажи, запазени в архивите. Тази беше причината да поканим именно вас. Всъщност общата теория на времето е далеч по-сложна, но аз излагам нещата колкото се може по-просто. Пълното унищожаване на репортажите би повлякло изменение на събитията. Но въпреки всичко, въпреки репресиите и полицейските акции ще се намерят хора, които ще запазят вашите репортажи.

— Но щом това е история, вие знаете какво ще стане с мене. Кажете, ще бъда ли арестуван? Ще ме преследват ли? Ще успея ли да направя нещо?

Джонсън се обърна към седящия гигант.

— Трябва да вървим, Уейн.

Адвокатът се изправи и тръгна през гората. Джонсън го последва. Докато те се отдалечаваха, аз гледах тревата, птиците, дърветата и мислех за бъдещето. За бъдещето и за моето бъдеще в миналото. После Джонсън се обърна и аз тръгнах към него.

С всяка крачка се отдалечавах от света на спасената природа. Пред мене бяха задушните градове и кислородните инсталации. Моето бъдеще беше преди четиристотин години — в двадесет и първия век.

С това завършва документалната повест на Елмър Уелч. Но за да завършим тази книга, трябва да добавим още нещо.

„Наближаваше девет часът вечерта, когато в квартирата ми се разнесе тих звън. Оставих недовършената страница и тръгнах към вратата. Не знаех кой може да ме търси. Може би полицията. От осми юли аз, както и всички останали от редакцията, се намирахме под наблюдение.

Бях смаяна, когато включих малкия екран за външен обзор. Пред вратата стоеше Елмър Уелч. Бързо отворих и го въведох в антрето.

— Здравей, Ли — каза той и се усмихна.

— Здравей, Елмър. Откъде идваш?

Той отвори уста, за да отговори, но изведнъж остра кашлица го накара да се превие. Само минута след това Елмър се мъчеше да оправи дишането си.

— Извинявай, Ли. Не е много красиво, нали? Отвикнал съм от тукашния въздух. Сега би трябвало да си стоя някъде до климатичната инсталация и да дишам кислород. А вместо това аз обикалям из града...

— Но тебе те търсят! — прекъснах го аз. — И квартирата ми е под наблюдение. Трябва да бягаш оттук!

Елмър поклати глава.

— Да бягам? Защо? Всичко това е история, Ли. Аз свърших всичко, което трябваше да направя, и сега съм спокоен. Но няма да остана повече тук. Не искам да имаш неприятности.

Той излезе, а аз седнах до прозореца. Чаках дълго, докато синият му автомобил излезе от гаража. Малкият «Спийди» бавно потегли напред и изведнъж изчезна в огнено сияние.

В следващата секунда разбрах, че Елмър Уелч е мъртъв.“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.